"Tamamıyla eşsiz! Hayatın her döneminde başvurulması gereken bir kitap." - Schopenhauer

AKILLI YAŞAMA SANATI

felsefi aforizmalar

Baltasar Gracián

7. baskı

mayakitap

Akıllı Yaşama Sanatı

Maya Kitap: 41, Düşünce: 2
1. Baskı, İstanbul Nisan 2012
7. Baskı, İstanbul Aralık 2015

ISBN: 978-605-5675-45-5
Tüm Yayın Hakları Maya Kitap'a Aittir

Yayın Yönetmeni: Tahir Malkoç
Çeviren: Sabri Kaliç
Redaksiyon: Selen Çalık
Son Okuma: A. Bengi Çelik
Mizanpaj: Mehmet Büyükturna
Kapak: Özlem Aslan

Maya Kitap * Sertifika: 14079
Merkez Mah. Kocamansur Sok. No: 6/4 Şişli / İstanbul Tel: 0212 296 97 12
e-mail: info@mayayayinlari.com www.mayayayinlari.com

Kayhan Matbaacılık * Sertifika: 12156
Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Sitesi C Blok No: 244
Topkapı / İstanbul Tel: 0212 576 01 36

Akıllı Yaşama Sanatı

Baltasar Gracián

Çeviren:
Sabri Kaliç

Sunuş

Baltasar Gracián ya da tam adıyla Baltasar Gracián y Morales hakkında bildiklerimiz çağdaşı diğer bazı yazarlara göre nispeten fazla aslında. Bunu da Gracian'ın Cizvit tarikatına mensup bir keşiş olmasına ve Cizvitlerin de "kardeş"lerinin eserlerini bir dilden birçok dile çevirmeye ve yaymaya çok meraklı olmalarına borçluyuz. Bu kitapta okuyacağınız üç yüz aforizma felsefe alanında değer taşımalarının dışında bir de aforizma türü içinde özel bir yere sahip; çünkü aforizma türünün günümüze ulaşan ilk yetkin örnekleri arasında sayılabilecek düşünceler bunlar. İspanyolcada *agudeza* (nükte) denen bu kısa ve özlü sözler sonraları yaygınlaşsa da ilk yetkin örnekleri arasında elinizde tuttuğunuz bu kitap yer alıyor.

Baltasar Gracián 8 Şubat 1601 tarihinde Aragon Krallığı topraklarında bulunan Calatayud kentinin Belmonte bölgesinde dünyaya gelir. Adından da anlayabileceğiniz gibi, bir Mağribi kenti olan Calatayud (asıl adı olan Kalat Ayub "Eyüb'ün Şehri" demektir zaten) oldukça kuzeyde olmasından dolayı Avrupa kültürüyle Mağribi kültürü arasında bir geçit niteliğindedir o zamanlar, ancak 17. yüzyılın başına denk gelen Gracián'ın doğumundan sonra kent tamamen İspanyol ve Hıristiyan kimliğindedir artık. Soylu bir doktorun oğlu olarak dünyaya gelen düşünür-yazarın önünde de dönemin tüm soylu erkekleri gibi sadece iki seçenek vardır: Ordu ya da kilise. Yazarın kendi hakkında söylediklerinden anladığımız kadarıyla anne ve babası o küçükken ölmüş; Gracián çocukluğunu Toledo'da yaşayan zanaatkâr amcası Antonio Gracián'ın yanında geçirmiştir.

1619 yılında İsa'nın hizmetkârlarına katılan Gracián'ın yaşamı hakkında kesin olarak bildiğimiz tek şey, bir Cizvit rahip olduğu ve öğretmenlikle geçirdiği uzun yıllar ardından Tarragona'daki Cizvit Koleji'nde rektörlük yaptığı. Bir başka bilgimiz de yazarın hayatı boyunca yakın bir dost olarak kaldığı Don Vincencio Juan de Lastanosa'nın eserlerinin basımı konusunda kendisine büyük destekler sağladığı; yani o günlerin deyişiyle hamilik, bugünkü deyişle sponsorluk yaptığı. Arkeolojiye meraklı, eski para, heykel vs. biriktiren bu soylu adamın yardımıyla rahat bir hayat geçiren Baltasar Gracián,

Madrid, Zaragoza gibi yerlerde çalıştıktan sonra Tarragona'ya yerleşiyor ve 6 Aralık 1658 tarihinde oradaki Cizvit Koleji'nin rektörlüğü görevini sürdürürken hayata gözlerini yumuyor. Yazar öldükten uzun yıllar sonra doğduğu Belmonte de Catalayud kasabasının adının Belmonte de Gracián olarak değiştirilmesi de sanata ve sanatçıya verilen değerin hoş bir ifadesi olarak hatırlanmaktadır günümüzde...

Don Vincencio'nun bir mektubundan anlaşıldığı kadarıyla, bir kez Kral III. Philip'in de sofrasına konuk olan Gracián, döneminde verdiği ateşli vaazlarla ünlenen ve konuştuğu zamanlar dinleyicileri kendisinden geçiren bir hatipmiş. İlk kitabı *El Héroe*'yi (Kahraman) 1630 yılında Don Vincencio'nun desteğiyle yayımlatan yazarımız, o zamanlar akıllı uslu adamların, hele de bir Cizvit rahibinin kitap yazmasının hoş karşılanmayacağını düşünerek kitabında Lorenzo Gracián mahlasını kullanmış. Bu kitabı okumadık diye üzülmeye gerek yok; çünkü kitabın tamamı parçalar halinde elinizde tuttuğunuz kitapta var.

Özgün adı *Oráculo manual y arte de prudencia* (İşini Bilenin El Kitabı ve Sağduyu Sanatı) olan elinizdeki kitap Joseph Jacobs'ın 1892 tarihli İngilizce çevirisinden çevrilmiştir. Yazar-çevirmen Sabri Kaliç prensip olarak yazım dili İngilizce olmayan kitapların çevirileriyle hiç ilgilenmemesine rağmen bu kitabın bu kadar zamandır İspanyolca bilenler tarafından fark edilmediğini görünce dayanamamış ve kendi zamanında büyük övgüler almış olan Joseph Jacobs çevirisine el atmak zorunda kalmıştır. Bir gün *Oráculo Manual* İspanyolca aslından da Türkçeye çevrilirse buna en çok sevinenlerin başında bizim geleceğimiz aşikârdır. Jacobs kitabın çevirisinin adını *The Art of Worldy Wisdom* koyduğu için biz de Türkçede *Akıllı Yaşama Sanatı* demeyi yeğledik...

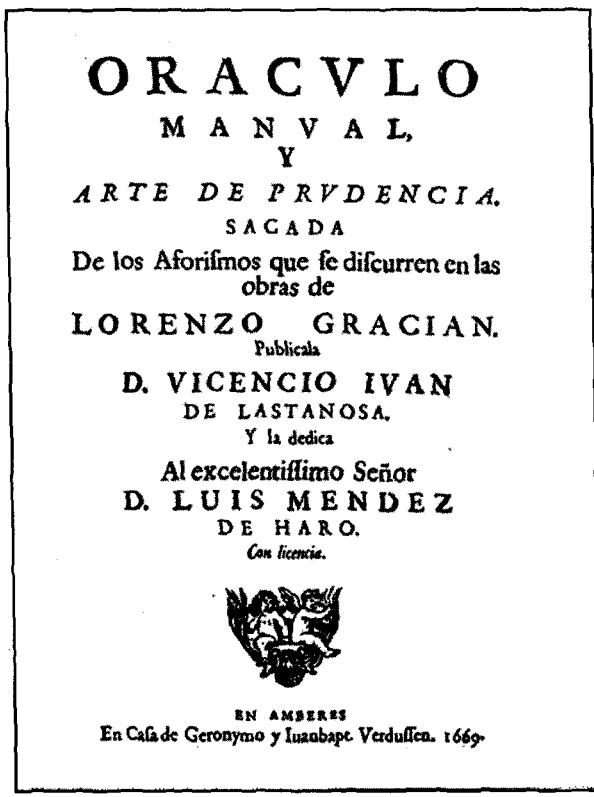
1640 yılında *El político Don Fernando el Católico* (Politikacı Katolik Kral Fernando) kitabını yayımlamış yazar. 1642 yılında ise, altı yıl sonra *Agudeza y arte de ingenio* (Nükte ve Yaratıcı Zeka Sanatı) adıyla tekrar yayımlayacağı *Arte de ingenio* (Yaratıcı Zeka Sanatı) adlı kitabı çıkarmış. Gracián'ın 1647'de çıkan kitabı *El Discreto* (Olgun Adam) da diğerleriyle hemen hemen aynı şartlarda yayımlanmış. Bu kitabında da yazar serseri gibi yaşayan insanları eleştirerek akıllı, uslu, durmuş, oturmuş yaşamasını bilen adamların nelere dikkat etmesi gerektiğini anlatmaktadır. Akıllı Yaşama Rehberi, Gracián'ın başyapıtı olması nedeniyle aynen *El Héroe*'nin olduğu gibi *El Discreto*'nun da hemen hemen tamamını içermektedir.

1651-53 ve 57 yıllarında ise "Gençliğin Baharında", "Olgunluğun Güzünde" ve "Yaşlılığın Kışında" adlı üç ciltten oluşan *El Criticón* (Eleştirmen) adlı bir kitap daha yayımlayan Gracián, bu eserinde insan ruhunun gelişimi üzerine düşüncelerini anlatır. Kitapta Saint Helena adında bir adaya düşen Critilo adında bir İspanyol orada Andrenio adında uygarlıktan uzak bir yerliyle karşılaşır. Anlaşmaya başladıkları zaman Critilo, Andrenio'ya 3-4 yaşındaki hayatından bugüne dek olanların bir muhasebesini yapar. Adadan kurtulup birlikte Fransa'ya, İspanya'ya ve sonunda da Roma'ya giden ikili oralarda kadın ve erkek kimliklerinde kişileştirilmiş olan Gerçek, Yiğitlik, Sahtelik vb. karakterlerle karşılaşırlar. Critilo bu kitapta çeşitli katakullileriyle çağın insanını örneklerken, Andrenio ise tüm samimiyeti ve açık yürekliliği ile doğayı simgelemektedir. Yazar sonuç olarak, 17. yüzyıl İspanyol insanının sahip olması gereken ideal yapıyı kurar bu anlatısında. Elbette dikkatinizi çekmiştir; felsefi yanı bir yana, *El Criticón*'un olay örgüsü kendisinden sonra yayımlanan Robinson Crusoe'yu epey andırmaktadır ve De Foe'nun, Gracián'dan haberdar olduğunu ve esinlendiğini ileri süren edebiyat tarihçileri de bulunmaktadır.

Daha önce de değindiğimiz Cizvit olma avantajı sayesinde Baltasar Gracián'ın hemen hemen tüm eserleri daha kendi zamanında belli başlı tüm Avrupa dillerine çevrilmiş ve geniş okur kitlelerine ulaşma fırsatını yakalamıştır. Akıllı Yaşama Rehberi'nde yazılan birçok şeyin günümüzde de aynen geçerli olduğunu göreceğinizi tahmin ediyoruz; ama gerek "mümin bir Hıristiyan" olmak isteyenlere yol gösterme amacıyla yazılmaları, gerekse de zaman içinde bazı değer yargılarının değişmesi sonucu kimi sözlerin de okurlara garip, hatta saçma geleceğini göze alarak yayımlıyoruz bu kitabı...

MAYA KİTAP

Çevirmenin notu: Bazı paragraflarda konuyla çok ilgisi yokmuş gibi görünen cümlelerle karşılaşabilirsiniz. Bunlar yazarın bazen de konu dışındaki fikirlerini dile getirmesinden kaynaklanmaktadır. Bu gibi durumlarda biz (özgün metne sadık kalmak adına) yazarın anlattıklarında herhangi bir değişiklik yapmadık. S.K.

ORACVLO
MANVAL,
Y
ARTE DE PRVDENCIA.
SACADA
De los Aforiſmos que ſe diſcurren en las obras de
LORENZO GRACIAN.
Publicala
D. VICENCIO IVAN
DE LASTANOSA.
Y la dedica
Al excelentiſſimo Señor
D. LUIS MENDEZ
DE HARO.
Con licencia.

EN AMBERES
En Caſa de Geronymo y Iuanbapt. Verduſſen. 1669.

Kitabın orijinal ilk baskısının ön sayfası.

I Her Şey Doruğunda Olmalı,

özellikle de insanın dünyada kendine yön çizme sanatı. Bugünlerde tek bir bilge yaratmak için gerekenler, geçmişte Yedi Bilge* yaratmak için gerekenlerden daha fazla. Zamanımızda tek bir insanla uğraşmak için bile geçmişte koca bir halkla uğraşmak için gerekenlerden fazlası lazım.

II Karakter ve İdrak:

Kapasitemizin iki kutbudur; biri eksikse mutluluğumuz yarım kalır. İdrak yetmez, karakter de gerekir. Öte yandan kendine uygun bir mevki, iş, muhit ve arkadaş çevresi edinememek ancak aptalların talihsizliğidir.

III Meseleleri Bir Süre Askıda Bırakın.

Yeniliğin yarattığı hayranlık, başarılarınızın da değerini artırır. Kartlarınızı açık oynamak hem yararsız hem de yavandır. Kendinizi hemen ifşa etmezseniz beklenti uyandırırsınız, özellikle de mevkiinizin önemi çoğunluğun ilgisini çekiyorsa. Her şeye biraz gizem katın; gizem saygı uyandırır. Açıklama yaparken çok net olmayın, sıradan konuşmalarda en gizli düşüncelerinizi sergilemeyin. ihtiyatlı suskunluk dünyevi bilgelikler arasında en kutsalıdır. Açığa vurulan bir karar asla beğeni toplamaz, sadece eleştiriye yer bırakır. Hele de başarısızlıkla sonuçlanırsa, talihsizlik ikiye katlanır. İnsanların sizi merakla takip etmesini sağlarsanız, ilahi yoldan gidiyorsunuz demektir.

---

* *Yedi Bilge: Sokrates öncesi M.Ö. 7.-6. yüzyıllarda yaşamış, antik çağ düşüncesine öğütleriyle öncülük eden Yunanlı filozof ve devlet adamları için kullanılan bir terimdir. Bu bilgelerin Rodoslu Kleobulos, Atinalı Solon, Ispartalı Khilon, Lesboslu Pittakos, Pirieneli Bias, Korinthoslu Periandros ve Miletli Thales oldukları söylenmekteyse de gerçekte kimler veya kaç kişi oldukları tam olarak bilinmemektedir. İlk filozof sayılan Thales de bu yedi bilgenin arasındadır, ancak Thales doğa felsefesi üzerine de düşündüğü ve her şeyin özünün su olduğunu söylediği için bilimsel bir değer kazanmış, diğerleri ise sadece geleneklere ve toplum yaşamına dair ışık tutucu öğütler veren kişiler olarak kalmışlardır. (ç.n.)*

IV Bilgi ve Cesaret

yücelik unsurlarıdır. Ölümsüz oldukları için ölümsüzlük bahşederler. Herkes bildikleriyle sınırlıdır, bilgeler ise her şeye muktedirdir. Bilgisiz insan ışıksız bir dünyadır. Bilgelik ve güç, gözler ve ellerdir. Cesaretsiz bilgi meyve vermez, kısırdır.

V Bağımlılık Hissi Oluşturun.

Tanrısallığı yaratan güzelleştirmek değil, tapınmaktır. Bilge adam kendisine teşekkür edilmesinden ziyade ihtiyaç duyulmasını yeğler. Başkalarını umudun eşiğinde tutmak diplomatça, size minnet duyacaklarına güvenmek acemicedir; umudun iyi, minnetinse kötü bir hafızası vardır. Bağımlılık yaratan, nezaket görenden daha kazançlıdır. Susuzluğunu gideren, kuyuya arkasını döner; sıkılmış portakal altın tabaktan çöp kutusuna gider. Bağımlılık ortadan kalkınca, saygının yanı sıra kibar tavırlar da kaybolur. Tecrübenin temel derslerinden biri şu olmalıdır: Umudu canlı tut ama bekleneni verme; tahtta oturan haminiz bile size ihtiyaç duymaya devam etmelidir. Ama hata yapma endişesiyle sessizlikte aşırıya kaçmayın, kendi çıkarınız için başkasının başarısızlığına izin vermeyin.

VI Zirvedeki İnsan.

Mükemmel doğmadık; tamamlanmış varlığımıza erişene dek, üstünlük ve becerilerimizin bütününü elde edip, kişiliğimiz ve mesleğimiz açısından her gün daha da gelişiriz. Bu durum zevklerimizin saflığı, zihnimizin berraklığı, muhakememizin olgunluğu ve irademizin sağlamlığından anlaşılır. Bazıları bu bütünlüğe hiç erişemez, bir şey hep eksik kalır; bazılarıysa daha geç olgunlaşır. Varlığında bütünlüğü yakalamış, konuşması bilgece ve eylemleri sağduyulu olan kişi, ölçülü insanların çevresinde kabul görür, hatta özellikle aranır.

VII Üstlerinize Karşı Zafer Kazanmaktan Kaçının.

Tüm zaferler nefret doğurur, üstlerinize karşı kazandığınız zaferler ise aptalca veya ölümcüldür. Üstünlük diğer insanlarda, özellikle de üstler üzerinde kurulduğunda her zaman tiksinti uyandırır. Genel avantajların üzeri ihtiyatla örtülebilir; mesela güzel fiziki görünüm, özensiz giyimin ardına saklanabilir. Kimisi şans veya iyi huy konusunda önceliği size bahşetse de, söz konusu sağduyu olunca, hele de bu kişi prensse bunu asla yapmaz. Çünkü sağduyu kraliyetin ayrıcalığıdır, bu konuda üstünlük talep etmek krallara hakaret olur. Prensler, prenslere yakışır özellikler taşımak ister. Kendilerine yardım edilmesine izin verseler de, onları aşmanıza müsaade etmezler; kendilerine sunulan tavsiyeleri, bulamadıkları şeyler için kılavuz değil, unuttukları şeylerin hatırlatılması olarak kabul ederler. Nabza göre şerbet verme ustalığını bize gökteki yıldızlar öğretir; güneşin çocukları olup onun gibi parladıkları halde, onun parlaklığıyla asla boy ölçüşmezler.

VIII İhtiras Yoksunluğu,

en asil zihinlerin ayrıcalığıdır. Bu yoksunluk bizi geçici ve ucuz dürtülerin etkisinden kurtarır. İnsanın kendine, nefsine hâkim olması en önemli ilkedir; özgür iradenin zaferi burada yatar. İhtiras kişiliğimizi yönetmiyorsa, gözümüz yükseklerde değilse, küçük mevkiler bile en büyüklerinden farksızdır. Skandallardan kaçınmanın yegâne rafine yolu ve yeniden saygın bir insan olmanın en kısa yolu budur.

IX Milletinizin Kusurlarından Uzak Durun.

Su, aktığı yatağın; insan, içinde doğduğu şartların iyi ve kötü niteliklerini alır. Bazıları yurtlarına daha fazla şey borçludur, çünkü zirvede daha elverişli bir ortam mevcuttur. En uygar milletlerin bile kendilerine özgü kusurları vardır; bu zayıf yanlar, diğer milletlerin böbürlenerek veya uyararak onları kınamalarına yol açar. İnsanın kendi milletinden aldığı kusurları düzeltebilmesi ya da en azından saklayabilmesi zekâ göstergesidir; böylece kendi toplumunuzda özgün olmanın itibarını kazanabilir ve bu yöndeki beklentiler az olduğu için daha da saygın addedilirsiniz. İnsanların mevkilerinin, görevlerinin veya yaşlarının beraberinde getirdiği zayıflıkların yanı sıra, aileden gelen kusurları da olabilir. Eğer bu zayıflıkların hepsi bir kişide toplanır ve doğru önlemler alınmazsa, ortaya tahammül edilemez bir canavar çıkar.

X Servet ve Ün:

Biri gelir geçer, diğeri kalıcıdır. Birincisi hayat boyu, ikincisi daha sonrası içindir; birisi gıpta uyandırır, diğeri unutulmamayı sağlar. Para arzu edilir, bazen de hazır bulunur; ün ise hak edilir. Ünlü olma tutkusu insanın en iyi yönünden kaynaklanır. İnsan çağlar boyu titanlarla kardeş olmuştur, her zaman aşırılıklara meyleder; ya insanı dehşete düşüren ucubeler ya da göz kamaştıran dâhiler yaratır.

XI Sizi Eğitebileceklerin Dostluğunu Kazanın.

Bırakın dostça ilişkiler bir bilgi ve tecrübe okuluna dönüşsün, sohbetlerde kültür aktarılabilsin; böylece arkadaşlarınız öğretmenleriniz olur, sohbetin hazzına eğitimin faydalarını da eklersiniz. Akıllı kişiler hazlarını böyle değiş tokuş etmekten haz duyarlar: Konuşurken beğeni toplar, duydukları sayesinde eğitim alırlar. Diğer insanlara hep çıkarlarımız yüzünden ilgi duyarız ama buradaki durum çok daha saygın niteliktedir. Buralar kibrin mabedi değil, görgünün sahnelendiği birer tiyatro olduğundan, bilge insanlar asilzade konaklarının müdavimidir. Öyle beyefendiler vardır ki, sadece kişilikleri ve davranışları ile soyluluk kerametini sergilediklerinden değil, çevrelerinde dünyevi bilgeliğin en iyi ve soylu temsilcileri olan, iyi yetişmiş kişiler bulunduğu için de görmüş geçirmiş kimseler olarak itibar görürler.

XII Doğa ve Sanat:

Malzeme ve işçiliktir. Sanatla, ustalıkla desteklenmeyen mükemmeliyet ve üzerinde çalışılmamış güzellik olmaz, işlenmeyen şey kaba kalır. Sanat kötü durumdakini iyileştirir, hayırlı olanı ise geliştirir. Doğa bize en uygun olanı nadiren verdiği için sanata başvurmak zorundayız. Doğadaki en kusursuz görünen yaratım bile yontulmamıştır, eğitim yoksa mükemmellik yarım kalır. Yüzeysel eğitim alınmadığı sürece herkeste parlatılmamış bir yön kalır ve mükemmelliğin her türü biraz cila gerektirir.

XIII Bazen Düşünerek, Bazen de Sezgiyle Hareket Edin.

İnsan ömrü insani kötülüklere karşı mücadeleyle geçer. Sağduyu stratejik plan değişiklikleri aracılığıyla savaşır: Savurduğu tehdidi asla gerçekleştirmez, tek beklentisi fark edilmeden kaçabilmektir. Mücadele taktiğini her zaman gizlemeye çalışarak ustalıkla havaya nişan alıp hedefini beklenmedik bir yönden vurur. Karşı tarafın dikkatini çekmek için göstermelik bir amaç belirler, sonra geri dönüp umulmadık bir hamleyle zafer kazanır. Fakat keskin bir zekâ, dikkatle gözlemleyip işin aslını kavrayarak pusuya yatar. Rakibinin vermeye çalıştığı izlenimin zıddını her zaman anlar, tüm yanıltıcı hileleri fark eder. İlk dürtünün geçip gitmesine izin verir; ikinciyi, hatta üçüncüyü bekler. Bunun üzerine sağduyu, hilesinin tahmin edildiğini görerek daha yüksekten uçar ve gerçeği kullanarak kandırmaya çalışır. Farklı bir hileye başvurmak için oyununu tersine çevirir, rakibini hiçbir oyun yapmadan aldatmaya, son derece açık yürekli davranarak kandırmaya çalışır. Fakat karşısındaki keskin zekâ da artan bir dikkatle tetiktedir; ışıkla gizlenen karanlığı fark eder, daha basit olduğu için daha zor anlaşılsa da, her eylemin anlamını çözer. Piton ejderi, Apollon'un uzaklara erişen oklarıyla işte böyle kurnazca savaşmıştır.*

* *Apollon ve Piton: Baş Tanrı Zeus'un oğlu olan Apollon ilk zamanlarında güneş tanrısıymış. Her sabah, dört tanrısal atın çektiği altın arabasıyla, peşinde güneş, gökyüzünü bir uçtan bir uca dolaşırmış. Bir gün yine altın arabasıyla dolaşırken gökyüzünde korkunç bir piton yılanına rastlamış. Yılanın büyüklüğünden ve görünüşünden korkan Apollon tanrısal kılıcını çekip dev piton yılanını öldürmüş. Yazar bu antik Yunan efsanesine gönderme yapmaktadır. (ç.n.)*

XIV Bir Şeyin Kendisi ve Yapılış Şekli:

Ortaçağ bilginlerinin söylediği gibi, "öz" yeterli değildir, "şartlar"a da bakmak gerekir. Görgüsüzlük her şeyi, sağduyu ve adaleti bile bozar; görgü ise her şeyin eksiğini örter, olumsuz cevapları allayıp pullar, gerçeğe tat katar ve yaşlılığı bile güzelleştirir. İşlerin nasıl yapıldığı gidişatın belirlenmesinde önemli rol oynar, görgülü tavırlar insanların duygularını derinden etkiler. Hoş davranışlar hayata neşe katar ve iç açıcı ifadeler zorlukları aşmada muazzam fayda sağlar.

XV Yanınızda Size Hizmet Eden Üstatlar Bulundurun.

Akılca üstün kimseleri çevrelerine toplamak kudretlilerin bir ayrıcalığıdır; bu kimseler onları her türlü cehalet korkusundan ve tartışmalı meseleleri düşünmek külfetinden kurtarır. Bilgelerden faydalanmak nadir rastlanan bir azamettir ve esir aldıkları hükümdarları hizmetkârları olarak kullanmayı seven Dikranlar'ın* barbarca zevkini fazlasıyla aşar. Üstadımız olabilecek yaradılışa sahip kişileri hizmetimize almayı başarmak, hayatın bize sunabileceği en büyük, en benzersiz üstünlüktür. Bilmek çok önemliyken, yalnızca yaşamak o kadar da önemli değildir; bilgisiz bir yaşam gerçek olmaz. Çaba harcamadan öğrenmek, başkalarının deneyimlerinden yararlanmak ve bu şekilde bilgeleşmek son derece zekicedir. Sonrasında meclis salonunda başkalarını temsilen konuştuğunuzda, önceden danıştığınız çok sayıda bilge sizin aracılığınızla dile gelmiş olur; böylece başkaları zahmet çekerken, siz de bir uzman olarak nam salarsınız. Size bu şekilde hizmet eden üstatlar en iyi kitapları damıtarak bilgeliğin özünü çıkarır. Bilgeleri hizmetine alamayanlar ise onlarla dostluk kurmalıdır.

* *Dikranlar: Bir dönem Ermenistan krallığı yapan, sertlikleri ve kuralcılıklarıyla tanınan kral ailesi. (ç.n.)*

XVI Bilgi ve İyi Niyet

bir arada olunca, başarının sürekliliği muhakkaktır. Kendini kötülüğe adayan parlak bir entelektüel, doğadışı bir canavardır. Kötü niyet tüm mükemmellikleri zehirler, bilgiyle birleşmesi ancak vereceği hasarı arttırır. Yalnızca yıkım getiren, sefil bir üstünlük sağlar. Sağduyusuz bilgi çılgınlığı ikiye katlar.

XVII Farklı Taktikler Uygulayın;

bir rakip karşısında, onun dikkatini dağıtmak için yöntem değiştirmek yararlıdır. Her zaman ilk dürtülerinizle harekete geçmeyin, rakibiniz çok geçmeden tekdüze davranışlarınızın farkına varacak, sonraki hamlelerinizi tahmin ederek tasarılarınızı gerçekleştirmenizi engelleyecektir. Düz uçan kuşu vurmak kolay, dönerek uçanı vurmaksa zordur. Her zaman aklınıza sonradan gelen fikirlere göre de hareket etmeyin; ikinci hamlenizde planınızı fark edebilirler. Düşman hep tetiktedir, hakkından gelebilmek yüksek beceri gerektirir. Kumarbaz, rakibin beklediği kartı elinde tutar, ona istediğini asla vermez.

XVIII Uygulama ve Yetenek

olmaksızın hiçbir mevkie ulaşılmaz; ancak bu ikisi birleştiği zaman en yükseklere erişilir. Bazen orta zekâlı insanlar sadece eylem içinde olduklarından, durduğu yerde duran üstün insanlardan daha başarılıdırlar. Çalışmak itibarın bedelidir. Bedeli az olanın değeri de düşüktür. En yüksek mevkilere ulaşmanın önünde, uygulama eksikliği sık sık, yetenek eksikliği ise nadiren engel teşkil eder. Mütevazı bir işte şöhret ve saygınlık kazanmaktansa büyük işlerde ortalama bir başarı yakalamayı tercih etmek, en azından soylu bir zihnin göstergesidir. Fakat en yükseklerde parlayabilecekken, ortalama bir başarıyla tatmin olmak bu şekilde mazur gösterilemez. Dolayısıyla hem doğal yeteneğe hem de onu işleme becerisine ihtiyaç vardır, uygulama ise insanı bütünlüğe eriştirir.

XIX Başlangıçta Abartılı Beklentiler Uyandırmayın.

Önceden yaratılan beklentileri karşılayamamak, tüm ünlülerin genel şanssızlığıdır. İdealleri oluşturmak kolay, gerçekleştirmek zor olduğu için gerçekler hayallerin yerini asla tutmaz. Hayal gücü, umutla birleşerek, ikisinden de daha üstün beklentilerin ortaya çıkmasına yol açar. Meziyetler ne kadar üstün olsa da beklentileri asla tatmin etmez ve insanlar aşırı yüksek beklentileri yüzünden düş kırıklığına uğradıkça, hayranlık duymak yerine hayal kırıklıkları yaşamaya daha meyilli olurlar. Umut gerçeği fena halde çarpıtır; becerilerinizin sizi bu durumdan korumasına izin verin, çünkü amaca ulaşmak arzuları tatmin etmekten daha önemlidir. Başlangıçta merak uyandırmak için, nihai sonucun teminatı sayılmayacak, övgüye değer birkaç girişimde bulunmak yeterlidir. Gerçeğin beklentileri gölgede bırakarak onların ötesine ulaşması daha faydalıdır. Ancak aynı abartı onların en büyük yardımcısı olduğu ve genel beğeniyi üzerine çektiği için, bu kural kötüler üzerinde geçerliliğini yitirir: Başlangıçta büyük bir yıkım gibi görünen durum, daha sonra katlanılır bulunmaya başlar.

XX Çağın Adamı.

Yaşadıkları çağdan destek alan kişiler enderdir. Herkes hak ettiği çağda yaşamaz, yaşasa da nasıl değerlendireceğini bilemez. Bazı insanlar daha iyi bir yüzyılda yaşamayı hak eder, çünkü iyilik her zaman galip gelmez. Her işin kendi zamanı vardır, mükemmel nitelikler bile modaya göre belirlenir. Bilgenin avantajı ölümsüz olmasıdır; değeri yaşadığı yüzyılda anlaşılmasa bile sonrasında anlaşılacaktır.

XXI Şanslı Olma Sanatı.

Şansın kendi kuralları vardır ve akıllı insanlar her işini şansa bırakmaz. Şansa, ona ilgi göstererek de yardımcı olabilirsiniz. Bazıları, kader tanrıçası, kapısını aralayana kadar beklemekle yetinir. Başkaları ise daha iyisini yapar; hızla ilerler, zekice ataklarıyla tanrıçaya ulaşır, erdem ve yüreklilikleri sayesinde onun desteğini kazanırlar. Fakat gerçek bir dünya görüşünde, erdem ve içgörüden başka yargıç yoktur; çünkü bilgelik ve cehalet dışında iyi ya da kötü şans yoktur.

XXII Bilgili İnsan Sadede Gelir.

Akıllı insanlar kendilerini zarif ve mükemmel bir bilgelikle donatır, çevrelerinde yapılan dedikodulardan uzak durup önemli bilgilerde uzmanlaşırlar. Anlamlı, zekice vecizeleri ve soylu eylemleri hafızalarına alarak içselleştirip bunları uygun fırsatlarda kullanırlar. İnsan deneyerek daha kolay öğrenir; bir musibet bin nasihatten iyidir. Basmakalıp bilgi serbestçe kullanıldığı sürece, bazılarının işine yedi sanat dalından daha fazla yarar.

XXIII Lekesiz Olun.

Lekesizlik, mükemmelliğin zorunlu, olmazsa olmaz koşuludur. Pek az insan fiziksel veya ahlaki bir lekesi olmadan yaşar. Bu lekeler kolaylıkla temizlenebileceği için, çoğunlukla fazla önemsenmezler. Başkalarının keskin zekâsı, yüksek niteliklere eklenmiş ufak falsoları görmekten hoşnutsuzdur, yine de tek bir bulutun güneşi tamamen örtebileceği akıldan çıkmamalıdır. Benzer şekilde, itibarımızda da kötü niyetli kişilerin çabucak fark edip sürekli dikkat göstereceği bazı lekeler vardır. En gelişmiş maharet, o lekeleri bir övünç kaynağına dönüştürmektir. Sezar doğuştan gelen kusurlarını başındaki defne dallarının altına gizlemiştir.

XXIV Hayal Gücünüzü Denetleyin.

Onu bazen düzeltmeniz bazen de desteklemeniz gerekir. Çünkü bunu yapmak mutluluğunuz açısından önemlidir, hatta mantığınızı da güçlendirir. Hayal gücünüz size zulmedebilir, çünkü hayata seyirci kalmakla yetinmemenize yol açar. Aynı zamanda hayatınızı etkileyip, onun üzerinde egemenlik kurmanızı sağlar; fakat sizi mutlu edebilmesinin yanı sıra, çılgınlığa doğru sürükleyerek taşınması zor bir yüke de dönüşebilir. Kendinizle barışık olmanıza ya da kendinize sırt çevirmenize yol açar. Bazıları için, eylemlerinin cezalarını sürekli erteleyen bir etmen haline gelir ve sonunda, aptalları perişan eden acı sonuçlara dönüşmesi kaçınılmazdır. Bazılarının keyif verici yanılsamalara kapılmasına yol açarak, onlara mutlu ve maceralı bir gelecek vaat edebilir. Eğer ihtiyatlı bir bireysel kontrol mekanizmasının hâkimiyeti altına alınmazsa, tüm bunları yapabilir.

XXV Leb Denmeden Leblebiyi Anlamayı Öğrenin.

Bir zamanlar güzel konuşabilmek en yüce sanattı; bugünse başlı başına hitabet yeterli değildir. Özellikle de gözümüzü açık tutabilmek için, leb denmeden leblebiyi anlamayı öğrenmek zorundayız. Başkalarını kolayca anlayamayan biri, diğerlerinin onu anlamasını nasıl sağlayabilir ki? Diğer yandan, kendini insan yüreğine ve temiz niyetlere adamış rolü yapan kişiler de vardır. Bizi ilgilendiren gerçeklerin ancak yarısını dile getirebilsek de, dikkatli olursak bunların tümünü kavrayabiliriz. Olumlu bir şey duyduğunuzda saf yanınıza gem vurun, ama duyduğunuz olumsuzsa, iyice dikkat kesilin.

XXVI İnsanların Zayıf Noktalarını Öğrenin.

İnsanların iradelerini eyleme geçirmek, düzenlemek bu sanatı kullanarak mümkündür. Azim değil maharet gerektirir. Herkese nasıl ulaşacağınızı bilmelisiniz. Her iradenin harekete geçmesini sağlayacak, kişiye özel dürtüleri mevcuttur. Her insanın putları, ilahları vardır; bazılarınınki ün, bazılarınınki kişisel menfaat, çoğunluğunki de zevk ve sefadır. Burada hüner, bu dürtüleri hangi sırayla oyuna sokacağınızı bilmektir. Herhangi bir insanı harekete geçiren temel dürtüyü bildiğinizde, onun iradesinin anahtarı elinize geçer. İnsan doğasının yüksek değil de, genellikle alçak tarafında kalan itici güce sığının: Kötü eğilimler iyilerin karşısında son derece baskındır. Öncelikle karşınızdakinin baskın tutkusunu tahmin edip sözlerle ilgisini uyandırın, onu baştan çıkararak harekete geçirin, sonunda onun irade özgürlüğünü alt ettiğinizi göreceksiniz.

XXVII İçeriğe Değil, İstikrara Değer Verin.

Mükemmeliyet nicelikle değil, nitelikle ilgilidir. En iyiler her zaman azdır ve onlar ender bulunur; bir şeyin fazla olması onun değerini düşürür. İnsanlar arasında, gerçek cüceler bile devmiş gibi kabul görebilir. Bazıları kitapların değerini, sanki beyin değil de kas gücünü sınamak için yazılmışlar gibi, kalınlığına göre ölçer. İçerik tek başına vasat olmaktan öteye geçemez; evrensel dehaların talihsizliği her yerde kendilerini evlerinde gibi hissetmeye kalkışmalarıdır, bu yüzden her yerde dışlanırlar. istikrar ise kişiye saygınlık kazandırarak, görkemli konularda insanı kahraman mertebesine yükseltebilir.

XXVIII Hiçbir Konuda Sıradanlaşmayın.

Özellikle de beğeniler konusunda. Ey yüceler ve bilgeler, eğer eylemleriniz ayak takımını, halkı memnun ediyorsa rahatsız olma zamanınız gelmiştir! Popüler beğeninin fazlalığı, bilgeleri kesinlikle hoşnut etmez. Bazı popülerlik bukalemunları vardır ki, ayaktakımında estirdikleri rüzgârdan hoşlandıkları için ilahların beğenisine ulaşamazlar. İkinci olarak da, zekâda ve anlayışta sıradanlıktan kaçının. Cehalet merakın ötesine geçemez; halkın merakı size haz vermesin. Halk ucubelere çılgınca ilgi duyarken, bilgelik işin hilesini çözmenin peşindedir.

XXIX Dürüst İnsan,

doğruluğa azimle, sebatla tutunur, sadık kalır; ne halkın coşkusu ne de bir tiranın zulmü onu doğruluk sınırları dışına çıkarabilir. Ama kim adaletin Anka Kuşu olacak ki? Kim her şeye rağmen, içinde yanıp yok olduğu alevlerden tekrar doğacak? Dürüstlüğün çok az taraftarı vardır. Çoğu insan ondan, sadece başkaları söz konusu olduğunda övgüyle söz eder. Diğerleri bir tehlikeyle karşılaşana kadar dürüstlüğe bağlı kalır, bir tehlike durumunda ise sahtekârlar anında onu inkâr etme, politikacılar ise onun üzerini örtme yoluna saparlar. Çünkü dürüstlük arkadaşlığa, yönetime, hatta kendi menfaatine karşı bile mücadele edebilir. Bu durum terk edilmişliğe sebebiyet verir. O zaman kurnaz insan alkışlanacak bir ayrım yapar; kendi üstlerinin yoluna çıkmaz ve devletin adaletine direnmez. Özü sözü bir olanlar ve vefalılar ise gerçeğin üstünün örtülmesini bir tür ihanet olarak algılar, bilgeliğe değil sebata önem verirler. Böyleleri her zaman doğrunun yanında bulunur; bir gruptan koparlarsa bunu dönek oldukları için değil, diğerleri doğrudan uzaklaştığı için yaparlar.

XXX Kötü Şöhretli İşlerden Uzak Durun,

size saygınlıktan ziyade kötü ün kazandıran geçici heveslerden ise daha da uzak durun. Sağduyulu insanın kaçınması gereken çok sayıda ilgi çekici konu vardır. Bilge kişilerin kalbine hitap eden, ama yine de reddedecekleri pek çok garip zevk vardır. Tekilliklerini severek yaşar onlar. Bazen bu durum onların saygınlıkla değil, alay konusu olarak tanınmalarına neden olur. İhtiyatlı insan, bilgeliğini işinden bile ayrı tutar, takipçilerini gülünç duruma düşüren konulardan uzak durur. Bu meseleleri tek tek belirtmek, sıralamak gerekmez; toplumun genel küçümsemesi onları yeterince ortaya koymuştur.

XXXI Şanslıyı Seçin, Şanssızdan Uzak Durun.

Kötü şans genellikle budalaca davranışların ceremesidir ve ondan daha bulaşıcı bir hastalık yoktur. Kapınızı küçük bir kötülüğe aralarsanız, onun hemen ardından daha büyükleri de içeri girecektir. Kâğıt oyununda en büyük hüner hangi kartı ne zaman ıskartaya çıkartacağınızı bilmektir; çünkü şu an elinizdeki en küçük kozlar, geçen eldeki astan daha değerlidir. Kuşku duyduğunuz zaman, bilge ve sağduyulu kişilerin tavırlarını benimseyin; onlar oyunu er geç kazanır.

XXXII Hayırsever Olarak Tanının.

Hayırsever olmak üstün ve kudretli kimselerin başlıca gurur kaynağıdır; krallara evrensel itibar kazandıran bir imtiyazdır. Başka insanlardan daha fazla iyilik yapmak, yöneticilerin önemli bir avantajıdır. Dostça davranan arkadaş kazanır. Diğer yandan, bazı insanlar da özellikle hayırsever olmama ününe sahiptir; hayırlı bir davranışta bulunmak zor olduğu için değil, yaradılışları kötü olduğu için. Onlar tanrısal zarafete aykırı davranışlar sergilemektedir.

XXXIII Geri Çekilmeyi Bilin.

İnsanın hayattaki büyük derslerinden biri kendini frenlemeyi bilmesi, daha da önemlisi ise kendini bazı işlerden ve insanlardan yoksun bırakmayı öğrenmesidir. Değerli zamanımızı yiyip bitiren önemsiz uğraşlar vardır. Sizi ilgilendirmeyen, üstünüze vazife olmayan işlerle meşgul olmak, boş oturmaktan daha yanlıştır. Özenli bir insan başkalarının işlerine müdahale etmemeli, diğerlerinin de kendi işine karışmalarını engellemelidir. İnsan önce kendi işiyle ilgilenmek zorundadır, herkese yararlı olmaya mecbur değildir. Arkadaşlar için de aynı kural geçerlidir. Arkadaşınızın verdiklerini kötüye kullanmamalı veya verebileceklerinden fazlasını istememelisiniz. Özellikle kişisel ilişkilerde, her şeyin fazlası zarardır. Bilgece ve ölçülü bir yaklaşım, herkesin iyi niyetini ve itibarını en iyi biçimde korur, böylece dostluğun nimetleri de zamanla yıpranmaz. Böylece hem en iyiyi seçebilecek deha ve özgürlüğe sahip olur, hem de beğeninin yazılı olmayan kurallarına asla ters düşmezsiniz.

XXXIV En Güçlü Yanınızı Bilin.

Bu size doğuştan bahşedilen en önemli yetenektir; onu geliştirirseniz gerisi gelecektir. Güçlü yanını bilen kişinin mükemmelliğe ulaşması kaçınılmazdır. Hangi niteliğinizin üstün olduğunu fark edin ve bu konuda sorumluluk üstlenin. Bazıları muhakemede iyidir, bazıları ise cesarette. Çoğu insan doğuştan gelen yetenekleri konusunda haşin davranır, bu yüzden de hiçbir konuda üstünlük kazanamaz. Zaman bizi abartılan tutkularımızdan arındırdığında ise çok geç kaldığımızı fark ederiz.

XXXV Konuları İyi, Önemli Konuları Daha da İyi Düşünün.

Tüm aptallar düşünme yoksunluğu yüzünden acı çeker. Olup bitenin yarısını bile kavrayamadıkları ve kendi kazanç veya kayıplarını bile fark etmediklerinden, bu konularda çaba da gösteremezler. Bazıları önemsiz konuları abartır, diğerleri ise önemli konuları aza indirger, durumu her zaman yanlış değerlendirirler. Birçoğu sağduyusunu yitirmez, çünkü zaten böyle bir şeye sahip değillerdir. Büyük ilgiyle izlenecek derecede önemli ve zihnin derinlerinde tutulması gereken konular vardır. Bilge insan her şeyi, özellikle de göründüğünden daha farklı olan konuları en derin biçimde düşünür. Bu yüzden de kavrayışı algılarının erişebildiği kadar derine uzanır.

XXXVI Eyleme Geçmeden veya Geri Çekilmeden Önce Şansınızı İyice Tartın.

Bunu yapmanız mizacınızı fark etmenizden daha önemlidir. Kırk yaşında sağlık için Hipokrat'a* başvuran bir adam aptalsa, aynı yaşta bilgelik için Seneca'ya** başvuran da aptaldır. Şansınızın dönmesini beklerken bile ona nasıl rehberlik edebileceğinizi düşünmek hünerli insanların erdemidir. Doğru anı hakkıyla değerlendirmek istiyorsanız, o anın gelmesini beklerken bile ona yönelik bir şeyler yapmalısınız. Çünkü talihin dönemleri ve fırsatları her zaman düzensizce kapınızı çalar. Talih yüzünüze güldüğünde onun üzerine cesaretle atılın, çünkü o cesurları ve kadın olduğu için de, gençleri sever. Ama eğer talihsizseniz bir köşeye çekilmeyi bilin ki, üzerinizdeki talihsizlik iki katına çıkmasın.

---

* *Hipokrat: İÖ 460 — 370 yılları arasında yaşamış, tıp biliminin babası kabul edilen Yunanlı tıp bilgini. (ç.n.)*

** *Seneca: (Genç Seneca) IO 4 - IS 65 yılları arasında yaşamış Yunanlı düşünür, devlet adamı ve yazar. (ç.n.)*

XXXVII Dağarcığınızda İğneleyici Sözler Biriktirin ve Bunları Nasıl Kullanacağınızı Bilin.

İnsan etkileşiminde zarafetin en üst noktası budur. Bu tür iğneleyici sözler genellikle insanların ruh hallerini sınamak için ortaya atılır ve insan bunlar aracılığıyla birinin kalbinin en derin noktalarını keşfedebilir. Diğer iğneleyici sözler ise kötülük, küstahlık veya çekememezlik ya da ihtirasla zehirlenmiştir. Bunlar beğeniyi ve itibarı anında zedeleyen sert çıkışlardır. Böyle bir sözün gazabına uğrayan çoğu kişi, genellikle astlarıyla veya üstleriyle eriştiği en yakın samimiyet noktasından aşağı yuvarlanır ve aralarındaki ilişki de genel ima ve özel kötü niyetler tarafından sarsılarak, azımsanmayacak bir felaketin darbesini alır. Öte yandan, bazı iğneleyici sözler de iyi yönde etki ederek insanın şöhretini onaylar ve destekler. Ancak bu tür sözlerin sahibi ne kadar hünerliyse, hedef aldığı kişinin de o kadar dikkatli ve ileriyi görebilir olması gerekir. Çünkü kötülüğün bilgisi savunma işlevi görür ve önceden seçilen bir hedefi ıskalamaya mahkûmdur.

XXXVIII Kazanırken Bırakmayı Bilin.

Bütün iyi oyuncular bunu yapar. İyi bir geri çekilme, cesur bir saldırı kadar başarılıdır. Yeteri kadar veya gereğinden fazla olduklarında, kahramanlıklarınızı gizleyin. Çok uzun süreli şans her zaman şüphe çeker, değişken şans daha fazla güven uyandırır. İçine kekremsi tatlar karışınca, başarılar daha lezzetli bir hal alır. Şans ne kadar yüksek olursa, kayıp düşme riski de o kadar artar ve bir kez düştünüz mü her şey tepetaklak olur. Şans bazen insana çok iyi davransa bile, bu kısa sürer. Talih bir insanı uzun süre omzunda taşırsa daha çabuk yorulur.

XXXIX Bazı Şeylerin Olgunlaştığını Fark Edin ve Keyfini Çıkarın.

Doğanın tüm eserleri ancak gelişebilecekleri kadar olgunlaşır, sonra da bozulurlar. Pek az sanat eseri artık ilerleyemeyeceği bir noktaya kadar gelişir. Her şeyin keyfini en olgun zamanında çıkarmak, gelişkin bir zevkin özel ayrıcalığıdır. Bu herkesin yapabileceği ya da nasıl yapılacağını bildiği bir şey değildir. Zihnin meyvelerinin bile bir olgunlaşma noktası vardır. Fakat onu değerlendirip kullanabilmek için, öncelikle farkına varmak gerekir.

XL İnsanların İyi Niyeti.

Evrensel bir hayranlık elde etmek, bunun da ötesinde, evrensel sevgi kazanmak için gereklidir. Bazı şeyler doğal yaradılışın yanı sıra, uygulamaya da bağlıdır. Birincisi temeli atar, ikincisi de bu temel üzerine yapıyı inşa eder. Öyle olduğu varsayılsa da, yüce yeteneklere sahip olmak yeterli değildir. İyi bir görüş edindikten sonra, iyi niyeti kazanmak kolay olacaktır. Dostane eylemler dostane duygular üretir. Olumlu işe dört elle sarılmak, iyi sözler sarf edip iyi eylemlerde bulunmak ve sevilmek için sevmek gerekir. Nezaket büyük kişiliklerin politik hilesidir. Önce eyleme, sonra kaleme el atın. Kelimeler kılıcı takip eder ve yazarlar arasında ebedi bir iyi niyet hüküm sürmeye başlar.

XLI Asla Abartmayın.

Doğrularla çelişmemek ya da insanların idrak gücünüz hakkında olumsuz fikirlere kapılmalarını engellemek için, büyük harflerle konuşmamaya özen göstermek gerekir. Abartı, insanın bilgisinin veya zevkinin sığlığını gösteren bir muhakeme savurganlığıdır. Övgü merak uyandırır ve arzuya yol açar. Ancak, sonradan ortaya çıkan değer, başta konulan fiyata denk olmazsa (ki genelde böyle olur), beklenti bu aldatmaya başkaldırıp hem tavsiye edilen şeyin, hem de onu tavsiye eden insanın değerini düşürerek intikamını alır. Sağduyulu adam işe daha tedbirli girişerek, sonradan yanılmaktansa işi baştan sıkı tutar. Olağanüstü şeyler nadirdir, bu yüzden sıradan değerlendirmelerle yetinmeyi bilin. Abartmak da bir yalan söyleme yöntemidir. Onun yüzünden ince zevkinize ve daha da önemlisi, sağduyunuza beslenen güveni yitirirsiniz.

XLII Doğal Liderlik

düzenbazlık sanatına başvurmak yerine, doğuştan gelen bir yönetme gücüyle yaşamak üstünlüğünün gizli gücüdür. Herkes doğuştan gelen otoritenin gizli gücünü kabul ederek, sebebini bilmeden buna boyun eğer. Bu tür hükümdar ruhlar doğuştan kral ve yaradılıştan aslandır. Etrafa yaydıkları itibarla diğer insanların kalplerine ve zihinlerine hükmederler. Diğer nitelikleri de buna imkân verirse, bu tür adamlar devletin temel itici güçleri olmak için doğmuştur. Tek bir mimikle, diğerlerinin uzun nutuklarından daha fazla şey ifade ederler.

XLIII Azınlık Gibi Düşünün, Çoğunluk Gibi Konuşun.

Akıntıya karşı yüzerek hatalardan uzaklaşmak imkânsız, tehlikeye düşmek ise kolaydır. Sadece Sokrates gibi biri bunun sorumluluğunu alabilir. Diğerlerinin fikirlerinden ayrı düşmek bir hakaret olarak kabul edilir, çünkü bu onları kınamak anlamına gelir. Suçlanan şey ve bunu öven kişiye de bağlı olarak, duyulan tiksinti ikiye katlanır. Gerçeğe sadık kalmak pek az kişiye özgü, hata yapmak ise hem yaygın hem de halka özgüdür. Bilge insanlar kürsülerde söylediklerileriyle tanınmaz, çünkü orada kendi sesleriyle konuşmamaktadırlar; kendi içsel düşünceleri o anda dediklerini inkâr etse de, yaygın ve hatalı kalabalığın fikrine ayak uydururlar. Sağduyu sahibi insanlar çatışmaya düşmez, kendileriyle çatışmaya düşülmesine de meydan vermezler. Düşünce hürdür, ona karşı güç kullanılamaz ve kullanılmamalıdır. Bu nedenle akıllı insanlar sessizliğe gömülürler. Bunun dışına çıksalar da gölgeler ardında konuşur ve bunu çok az sayıda ve uygun insanların önünde gerçekleştirirler.

XLIV Büyük Zihinlerle Duygudaşlık Kurun.

Kahramanlarla aynı fikirde olmak kahramanca bir davranıştır. Gizemi ve kullanışlılığı açısından bu, doğanın bir mucizesidir. Kalplerin ve zihinlerin doğal bir yakınlığı vardır. Bu yakınlığın etkileri öyle büyüktür ki, banal cehalet ondan adeta bir büyücülük kokusu alır. Kazanılan itibarı iyi niyet takip eder, bu da zaman zaman şefkate dönüşür. Bu nitelik insanları kelimeler olmaksızın ikna eder ve onları kazanmaya gereksinim duymadan ele geçirir. Bu duygudaşlık kimi zaman aktif, kimi zaman pasiftir, ama her iki durumda da mutluluk verici, buna bağlı olarak da yücedir. Bu lütfü tanımak, ayırt etmek ve ondan yararlanmak büyük bir beceridir. Doğanın bu nimetinden yoksun olan hiçbir enerji yeterli olamaz.

XLV Kurnazlıktan Yararlanın, Ama Onu Kötüye Kullanmayın.

İnsanın bundan zevk almaması, hele de asla övünmemesi gerekir. Yapay olan her şey gibi, en çok nefret uyandıran kurnazlık da gizlenmelidir. Dalavere çok gözdedir, bu yüzden herkes iki kat tedbirli olmalıdır. Ama bu tedbirler açık edilmemelidir, çünkü bu daha fazla güvensizliğe yol açar, daha fazla can sıkar, intikam duygusu uyandırır ve hayal bile edemeyeceğiniz kadar büyük kötülükler doğurur. Bir işe tedbirle girişmek, eylemde en büyük avantajdır ve bilgeliğin bundan daha büyük bir kanıtı olamaz. Herhangi bir işteki en büyük hüner, onun ne kadar ustalıkla uygulandığına bağlıdır.

XLVI Antipatilerinizin Efendisi Olun.

Herhangi biriyle ilgili bir şey öğrenmeden önce, genelde onun hoşlanmadığımız yönlerini öğreniriz. Kimi zaman doğuştan gelen, ama yine de bayağı olan bu hoşnutsuzluk seçkin kişilere karşı da kendini gösterir. Sağduyu sonunda bu duyguya üstün gelir, çünkü kendimizden daha iyilere karşı duyduğumuz hoşnutsuzluk kadar küçük düşürücü bir şey yoktur. Büyük adamlara sempati duymak bizi de asilleştirirken, onlardan nefret etmek değerimizi düşürür.

XLVII "Namus Meseleleri"nden Kaçının.

Namus meselelerinden kaçınmak sağduyunun temel hedeflerinden biridir. Büyük yetenekleri olan insanlarda, uç noktalar birbirinden ayrı tutulur. Böylece bunlar arasına uzun mesafeler koyan bu büyük adamlar, her zaman basiretlerinin ortasında dururlar. Bu sayede uç noktalarından kaçınacak zamanı bulabilirler. Namus meselelerinden kaçınmak, bu meseleler için çözüm üretmekten daha kolaydır. Bunlar bizim muhakeme gücümüzü test ederler; onlardan kaçınmak onlarla başa çıkmaya uğraşmaktan daha sağlıklı olacaktır. Bir namus meselesi bir diğerinin önünü açar ve sonunda bir namussuzluk meselesine dönüşebilir. Doğası gereği ya da milliyetinin etkisiyle bu şekilde davranan ve bu tür zorunlulukların pençesine kolaylıkla düşebilecek adamlar vardır. Fakat mantık ışığında ilerleyen insanlar için bu tür meseleler uzun bir düşünme süreci gerektirir. Namus meselelerine hiç bulaşmamak, genelde bulaşıp da başarılı olmaktan daha büyük bir cesaret gerektirir. Bu duruma hazır olan bir aptal karşısında, insan kendisini ikinci aptal olmaktan koruyabilmelidir.

XLVIII Titiz Olun.

Bunun miktarı kişiye bağlıdır. İçsel meselelerde de en azından dışsal meseleler kadar titiz davranılmalıdır. Bazı insanların karakterleri tamamen aldatıcıdır. Kulübe odalarına açılan saray koridorları gibidirler. Onlar sizin canınızı sıksa da, ilk selamlaşmadan sonra hemen konuşmaya başlayıveren bu tür insanlar yüzünden canınızı sıkmanıza gerek yoktur. Sicilya dikenleri gibi, duydukları ilk dürtüyle anında yayılmaya başlar, fakat sessizlik kısa zamanda başarıya ulaşacaktır. Çünkü ardında düşünce çağlayanı olmayan kelimelerin akışı kısa süre sonra kesilir. Başkaları bu tip insanlardan etkilenebilir, çünkü onlar da yüzeysel bir bakış açısına sahiptir. Fakat onların içine bakan ve küçümseme dışında bir duygu uyandırabilecek herhangi bir malzeme bulamayan sağduyulu insanlar böyle kişilerden etkilenmez.

XLIX Gözlem ve Muhakeme...

Bu özellikleri taşıyan insan her şeyi yönetir, onu ise hiçbir şey yönetemez. En gizli derinlikleri anında ortaya koyar. İnsanların dış görünüşlerinden karakter tahlili yapabilir. Bir insanı görür görmez onu anlayıp, en gizli özellikleri hakkında yargıda bulunabilir. Birkaç gözlem yardımıyla, insan doğasının en mahrem yönlerini çözümleyebilir. O her şeyi yoğun gözlem, derin içgörü ve mantıklı bir çıkarımla keşfeder, fark eder, kavrar ve anlar.

L Asla Özsaygınızı Kaybetmeyin

ya da kendinize fazla aşina olmayın. Dürüstlüğünüzün gerçek standardının kendi sağduyunuz olmasına izin verin. Dıştan gelen onaylamalardan ziyade kendi öz değerlendirmelerinizin sağlamlığına güvenin. Dışsal otoriteye karşı beslediğiniz korku yüzünden değil, kendi öz saygınız için, saygıdan daha önemsiz olan her şeyi bir kenara bırakın. Buna dikkat ederseniz, Seneca'nın hayali eğitmenliğine ihtiyacınız kalmayacaktır.

LI Nasıl İyi Seçim Yapacağınızı Bilin.

Yaşamın çoğu buna bağlıdır. Burada hem sağlam beğeniye, hem de doğru muhakemeye ihtiyaç vardır; çünkü ne zekâ ne de çalışma tek başına yeterli değildir. Tercih edilen biri olmak için seçim yapmalısınız ve bunun için de iki şey gereklidir: Öncelikle seçim yapabilmek, ardından da en iyisini seçebilmek. Üretken, incelikli bir zekâya sahip, keskin yargıları olan, iyi eğitimli ve iyi gözlem yapabilen, ama yine de seçim yapma zamanı geldiğinde çuvallayan birçok insan vardır. Onlar sanki yanlışı seçmek için uğraşmışlar gibi, her seferinde en kötü seçeneğe yönelirler. Bu nedenle, iyi seçim yapmayı bilmek tanrının en büyük lütuflardan biridir.

LII Asla Iskartaya Çıkarılmayın.

Sağduyunun bu önemli hedefinden asla utanılmamalıdır. Bu, gerçek insanlığın, asil bir kalbin göstergesidir; çünkü asalet kolayca ıskartaya çıkarılamaz. Tutkular ruhun kaprisleridir ve onların güçlenmesi sağduyuyu zayıflatır. Hele bir de ağızdan dışarıya taşarlarsa, şöhret de tehlikeye girecektir. Bu nedenle, her insan öyle ya da böyle kendisinin efendisi olmalıdır ki, en şanslı veya en talihsiz şartlar altında bile, hiçbir şey ona soğukkanlılığını kaybettirerek şöhretine gölge düşürmesin, üstünlüğünü göstermesine imkân sağlasın.

LIII Çalışkan ve Zeki Olun.

Cesaret, zekânın yavaş yavaş düşünüp bulduğunu acilen gerçekleştirir. Telaş aptalların başarısızlığıdır; çünkü onlar can alıcı noktayı bilmezler ve işe hazırlıksız girişirler. Diğer yandan, akıllılar da harekete geçmeyi fazla erteledikleri için başarısızlığa uğrarlar; ümidörü düşünüp taşınmayı gerektirir ve geciken eylem genellikle hızlı alınan kararları boşa çıkarır. Sürat iyi şansın annesidir. Yarına iş bırakmayan kişi, her zaman daha fazla yol kat eder. *Festina lente** kıtalara yakışır bir ilkedir.

LIV Diş Göstermeyi Bilin.

Bir tavşan bile ölü bir aslanın yelesini yolabilir. Cesaretin şakası olmaz. İlk gelene izin verirseniz, ikincisine de teslim olmak zorunda kalırsınız ve bu durum böyle sürüp gider. Hakkınızı en sonunda korumak, başında korumuş olmanızdan daha pahalıya mal olacaktır. Yürekteki cesaret fiziksel cesaretin ötesine geçer. Cesaret, gerekli anlarda kullanmak üzere kınında hazır bekletilen bir kılıç gibi olmalıdır. O sizin kalkanınızdır. Yürekteki korkaklık fiziksel korkaklıktan daha alçaltıcıdır. Birçok insan seçkin nitelikleri olmasına karşın, cesur bir yürekleri olmadığı için tatsız tuzsuz hayatlar yaşayıp, sonunda da miskinliklerini belgeleyen mezar taşlarına sahip olmuştur. Bilge doğa, balın tatlılığını ve iğnenin keskinliğini, arının bedeninde birleştirmiştir.

* *"Yavaşça acele et" kuralı. Yani asla koşuşturma, ama asla gevşek de davranma. (ç.n.)*

LV Bekleyin.

Beklemek, acele ve ihtirastan arınmış, sabırla bezenmiş, asil bir kalbin göstergesidir. Eğer başkalarının efendisi olmak istiyorsanız, önce kendinizin efendisi olun. Fırsatın merkezine ulaşmadan önce feleğin çemberinden geçmek zorundasınız. Akıllı bir ön hazırlık hedeflerinizi ve araçlarınızı olgunlaştırır. Zamanın koltuk değneği, Herkül'ün sihirli değneğinden daha etkilidir. Tanrı da insanı sopayla değil zamanla terbiye eder. "Zaman ve ben, herhangi iki şeye karşı koyabiliriz" diyen kişi büyük bir laf etmiştir. Talih de beklemeyi bileni büyük ödülle karşılayacaktır.

LVI Soğukkanlı Olun.

Soğukkanlılık ruhun kaygısız dakikliğinin ürünüdür. Bu canlılık ve uyanıklık sayesinde, hiçbir tehlike ve talihsizlik korkusu insanı ele geçiremez. Çoğu kişi sadece sonunda duvara toslayacağını düşünür; diğerleri ise hiçbir plan yapmadan amaçlarına ulaşırlar. En iyi performanslarını acil durumda sergileyen kişiler çelişkili karakter özelliklerine sahiptir. Onlar rastgele yaptıkları her işte başarılı olan, ancak üzerinde düşündükleri konularda başarısızlığa uğrayan canavarlara benzer. Bir şey onların başına ya hemen gelir ya da asla gelmez. Hız takdir kazanır, çünkü kayda değer bir kapasitenin, muhakeme ustalığının ve sağduyulu eylemlerin kanıtıdır.

LVII Yavaş ve Emin Adımlarla İlerleyin.

Güç olsun da güç olmasın. Süratle yapılan süratle de yıkılabilir. Sonsuza dek yaşamak sonsuz bir hazırlık evresi gerektirir. Sadece mükemmellik işe yarar, sadece başarılar ayakta kalır. Derin bir acı ölümsüzlüğün tek temelidir. Değeri yüksek olanın fiyatı da yüksektir. En değerli madenler en ağır olanlardır.

LVIII Etrafınızdakilere Ayak Uydurun.

Yeteneğinizi herkesin önünde sergilemenize gerek yok. Gereğinden fazla güç harcamayın. Fazladan güç ya da bilgi harcanmasına izin vermeyin. Becerikli bir şahinci, sadece o anki sürek avına yetecek kadar kuş uçurur. Eğer bugün fazla gösteriş yaparsanız, yarına sergilenecek hiçbir şey kalmaz. Bir köşede, her zaman herkesin gözünü kamaştırabilecek bir yeniliğiniz olsun. Her gün yeni bir şeyler sunmak beklentileri canlı tutar ve kapasitenin sınırlarını gizlemeye yardımcı olur.

LIX Son Noktayı İyi Koyun.

Eğer talihin evine zevk kapısından girerseniz, hüzün kapısından çıkmanız gerekir. Bunun tam tersi de geçerlidir. Bu nedenle sonunuzu düşünmek zorundasınız. Gösterişli bir giriştense, zarif bir çıkışı daha fazla önemsemelisiniz. Çok başarılı bir girişe rağmen, trajik bir sonla karşılaşmak şanssızların alâmetifarikası gibidir. Önemli olan —neredeyse herkese bahşedilen- girişteki bayağı alkışlar değil, çıkışta edinilen genel izlenimdir. Hayatta pek az kişinin yeniden sahneye çağrılma şansını hak ettiğine inanılır. Talih pek az kişiyi kapıya kadar uğurlar, yeni geleni her zaman sıcak karşılasa da, ayrılan ziyaretçiye genelde soğuk davranır.

LX Sağlam Muhakeme.

Bazıları doğuştan akıllıdır ve çalışmalarına bu doğal avantajla girişirler, ellerinde zaten önemli bir kazanımları vardır. Yaş ve tecrübeyle birlikte mantıkları da olgunlaşır ve böylece sağlam bir muhakeme gücüne sahip olurlar. Sağduyuyu zedeledikleri gerekçesiyle, değişken olan her şeyden nefret ederler. Özellikle de netliğin çok önemli olduğu devlet meselelerinde, söz konusu meselelerin önemi nedeniyle böyle bir tutum sergilerler. Bu adamlar, kılavuzlar ya da sürücü koltuğunda oturan adamlar olarak devlet yönetimi üzerinde söz sahibi olmayı hak ederler.

LXI Mükemmel Olanı Gölgede Bırakmak,

mükemmeller arasında pek ender rastlanan bir niteliktir. Özü zaten seçkin olmayan birinden büyük bir adam çıkaramazsınız. Sıradan insanlar asla takdir kazanmazlar. Bazı seçkin makamlarda üstünlük kazanmak, insanı görgüsüz ayak takımından ayırır ve seçkinler arasına sokar. Küçük bir makamda seçkinlik kazanabilmek, küçükler arasında büyük olabilmektedir: Bu da daha fazla rahatlık, ama daha az başarı anlamına gelir. Büyük meselelerde üstün başarı kazanmak ise asil niteliklere sahip olmayı gerektirir, heyecan ve hayranlık uyandırarak, kişiye iyi niyetle yaklaşılmasını sağlar.

LXII İyi Yardımcılar Kullanın.

Bazılarının zekâsı, kullandıkları yardımcıların bayağılıyla zedelenerek anlaşılmaz bir hal alır. Bu tehlikeli bir tatmin yöntemidir ve ölümcül bir cezayı beraberinde getirir. Bir rahibin üstünlüğü sanatının büyüklüğünü asla gölgede bırakmaz. Bütün kahramanlıkların şanı ve töhmeti temel yaratıcıya geri döner. Şöhret sadece en iyilerle iş yapar. O, "bunun yardımcıları iyidir, şunun yardımcıları kötüdür" değil, "bu iyi bir ustaydı, şu kötü bir ustaydı," der. Şöhretinizin ölümsüzlüğü konusunda onlara güvenmek zorunda olduğunuz için, yardımcılarınızı dikkatle seçin ve sınayın.

LXIII Bir Şeyin İlk Örneği Olmak Üstünlüktür,

aynı zamanda seçkin de olunabiliyorsa, bu iki kat iyidir. Oyuncuların ikisinin de eşit olduğu durumlarda ilk hamleyi yapan büyük bir avantaj kazanır. Eğer herhangi bir konuda ilk olabilselerdi, insanların birçoğu gerçek bir Anka Kuşu'na dönüşüp, yok oldukça kendi küllerinden yeniden doğabilirlerdi. Bir konuda ilk olmayı başaranlar şöhretin mirasçılarıdırlar; diğerleri ise, sadece evin büyük oğlunun payına düşeni elde edebilir. Onlar ne yaparlarsa yapsın, bir papağandan daha üstün olduklarını dünyaya kabul ettiremezler. Dâhilerin becerilerinden faydalanarak üstünlüğe ulaşan yeni yollar bulabilir, fakat bütün bu yol boyunca sağduyu da onlara eşlik edecektir. Girişimlerinin özgünlüğü, bilgelerin ismini kahramanların şeref listesine yazdırır. Bazı insanlar da küçük ve önemsiz konularda birinci olmayı, daha büyük atılımlarda ikinci olmaya tercih ederler.

LXIV Endişeden Kaçının.

Bu tür bir sağduyu kendi ödülünü kendisi getirir. Birçok şeyden kaçınmanızı sağlayabileceği için; rahatlığın, dolayısıyla da mutluluğun yardımcısıdır. Bir şeye yardımı dokunmadığı sürece, kötü haber vermekten ve size kötü haber verilmesinden kaçının. Bazı insanların kulakları yağcılığa karşı besledikleri zaafları yüzünden tıkanmıştır; diğerlerinin zihni ise tatsız skandallarla doludur. Bazıları Mitridat'ın* zehirlenmeden yaşayamadığı gibi, bir can sıkıntısı olmaksızın yaşayamazlar. Her ne kadar yakınınız ve sevdiğiniz de olsa, bir başkasını geçici olarak eğlendirebilmek için kendinize ömür boyu sürecek bir acı vermeniz olacak şey değildir. Diğer yandan, sizi sıkıntılardan uzaklaştırabilecek kişileri mutlu etmek için elinize geçen fırsatları kaçırmak da anlamsızdır. Eğer bir başkasına iyilikte bulunmak, kendinize kötülük etmeniz anlamına geliyorsa, sizin daha sonra boşu boşuna acı çekmenizdense, o kişinin şimdi acı çekmesi daha iyidir.

* *Mitridat: M.Ö. 132-M.Ö. 63 yılları arasında yaşamış ve M.Ö. 120-M.Ö. 63 yılları arasında hüküm sürmüş Pontus kralı. Düşmanlarını zehirleyerek öldürmesiyle ve kendisinin zehirlenmesine engel olmak için, her gün giderek artan miktarda zehir içmesiyle tanınmıştır. (ç.n.)*

LXV Yükseltilmiş Zevk.

Zevki de zekâ gibi eğitebilirsiniz. Eksiksiz bilgi arzu uyandırır ve hayattan aldığımız zevki arttırır. Asil bir ruhu, yüksek beğenilere sahip olmasından tanıyabilirsiniz; büyük bir dehayı tatmin eden şey de büyük olmalıdır. Büyük lokmalar büyük ağızlara, yüce şeyler yüce ruhlara göredir. Onların muhakemesi önünde en cesurlar bile titrer, en mükemmel kişiler bile güvenlerini kaybeder. Hayatı önemi olan şeyler çok azdır, bu yüzden çok az şey beğeniyi hak eder. Zevkler ilişkiler aracılığıyla açığa vurulabilir; iyi şans ancak en yüce zevke yaraşır. Fakat hiçbir şeyden tatmin olmama hastalığına da düşmeyin. Bu, budalalığın en üst sınırıdır ve eğer Don Kişot'a esinlenmekten değil de, yapmacıklıktan kaynaklanıyorsa, daha da iğrenç bir tutumdur. Bazı insanlar fantastik hayal güçlerini doyurabilmek için, Tanrı'dan başka bir dünya ve başka fikirler yaratmasını isteyecek kadar ileri gidebilirler.

LXVI Her Şeyin Sonunun İyi Bittiğini Görün.

Kazdan oyunu kazanmaktan ziyade mücadele etmeye daha fazla önem verir. Fakat insanlara göre, sondaki başarısızlığın itibarsızlığı önceden gösterilen tüm çabaları da silip süpürmektedir. Zafer kazanmanın açıklamalara ihtiyacı yoktur. Dünya çabaları umursamaz, sadece başarıp başaramadığınızla ilgilenir. Eğer sonucunda başarıya ulaşırsanız hiçbir şey kaybetmezsiniz. Arada yaptıklarınız tatmin edici olmasa da, iyi bir son her şeyin güzel görünmesini sağlar. Yani, eğer başarıya ulaşmak için başka çare yoksa düzgün yaşama sanatının kurallarını biraz çarpıtmak da bu sanatın bir parçasıdır.

LXVII Göze Çarpan Meslekleri Tercih Edin.

Birçok şey diğer insanların memnuniyetine bağlıdır. Esinti çiçekler için neyse, itibar da üstünlük için odur; yaşamın nefesidir. Evrensel itibar gören birtakım meslekler vardır. Diğer bazı meslekler daha önemli olmalarına karşın, neredeyse hiçbir itibarları yoktur. Öncekiler başkalarının önünde yapıldıklarında tüm evrensel itibarı kazanır, diğerleri ise daha ender ve daha değerli olmalarına rağmen, karanlıkta kalır ve anlaşılmaz, hürmet görseler de alkışlanmazlar. Prensler arasında fatihler en ünlü olanlardır. Bu nedenle Aragon kralları da savaşçılar, fatihler ve büyük adamlar olarak saygınlık kazanmışlardır. Kabiliyetli bir adam bütün insanların bildiği ve yararlandığı, göze çarpan meslekleri tercih eder ve böylece, evrensel kabul aracılığıyla ölümsüzlüğe kavuşur.

LXVIII Hafızayla Yardım Etmektense Zekâ ile Yardım Etmek Daha İyidir.

Birincisini gerçekleştirmek için sadece hatırlamaya, ikincisi için de düşünmeye ihtiyaç vardır. Birçok insan fırsatları es geçer. Bu tür durumlarda bir arkadaşın tavsiyesi onların avantajları görmesini kolaylaştırabilir. Yapılması gerekenin ne olduğu konusunda tam zamanında teklif sunabilmek, aklın en büyük lütuflarından biridir; çünkü bu, genellikle karşılaşılmayan bir durumdur. Eğer bu yeteneğe sahipseniz, zekânızın ışığını paylaşın, sahip değilseniz başkalarından yardım isteyin. Paylaşımı ihtiyatla, yardım isteğinizi endişeyle dile getirin. Sadece ima edin; bu inceliği göstermeniz, ilgisini uyandırdığınız kişinin çıkarları söz konusu olduğunda özellikle gereklidir. İlk adımda sadece bir tadımlık vermelisiniz. Sonrasında, bu miktar yeterli olmadığında daha fazlaya doğru ilerlersiniz. Eğer o "hayır" demeyi düşünüyorsa, siz "evet"in peşinde koşmaya devam edin. Birçok şey sadece istenmediği için elde edilemediğinden dolayı, kıvrak zekâ burada yatmaktadır.

LXIX Her Basit Dürtüye Yol Vermeyin.

Diğerlerinin izlenimlerinin kendisini etkilemesine asla izin vermeyen kişi büyük bir insandır. Kişinin kendi hakkında düşünmesi erdem yolunda atılmış bir adımdır; insanın mizacını bilerek onu hesaba katması, hatta doğa ve sanat arasındaki orta yolu bulabilmek için uç noktalara gidebilmesi... Kendini tanımak bireysel gelişimin başlangıcıdır. Her zaman şunun ya da bunun etkisi altında kalan, hatta bu eğilimlerini kendi düşünceleri zanneden, korkunç mizaçlı kişiler olagelmiştir. Bu uyumsuzluk içinde iki parçaya bölünüp, tutarsız yükümlülükler altına girerler. Bu tür ayrılıklar sadece iradenin sağlamlığını parçalamakla kalmaz; tüm muhakeme gücünün kaybolarak, arzu ve bilginin zıt yönlere sürüklenmesine yol açar.

LXX Nasıl Reddedeceğinizi Bilin.

İnsan her şeye ya da herkese boyun eğmemelidir. Bundan ötürü, reddetmeyi öğrenmek, nasıl boyun eğeceğini bilmek kadar önemlidir. Bu durum, özellikle de belli bir mevkie ulaşmış insanlar için geçerlidir. Bütün mesele bunun "nasıl" yapılacağıdır. Yaldızlı bir "hayır" kuru bir "evet"ten daha tatminkâr olduğu için, bazı insanların verdiği "hayır" yanıtının diğerlerinin "evet"inden daha değerli olduğu düşünülür. Her zaman "hayır" demeye hazır bazı insanlar vardır, bu yüzden her şeyin tadını kaçırırlar. "Hayır" onlar için her şeyden önce gelir ve sonunda bundan vazgeçtiklerinde, tatsız bir başlangıç yaptıkları için, bu durumun onlara hayrı dokunmaz. Sizin reddedişinizin aşikâr olmasına gerek yoktur. Hayal kırıklığının yavaşça çökmesine izin verin. Reddedişiniz son kararınız da olmasın. Bu karşınızdakinin size duyduğu bağlılığı yok edebilir. Bir parça umudu canlı tutmaya özen gösterin. Nezaketiniz durumunuzu telafi etsin ve güzel sözler vaatlerin yerini doldursun. "Evet" ve "hayır" kolaylıkla söylenir, ama siz iyice düşünüp öyle karar verin.

LXXI Kararsız Olmayın.

Mizacınızdan dolayı ya da gösteriş sebebiyle de olsa, hareketleriniz anormal olmasın. Muktedir bir adamın en iyi nitelikleri her zaman sabittir. Güvenilirliği nedeniyle beğeni toplar o. Eğer değişecekse de bunu iyi bir sebeple ya da itibar kazanmak için yapar. Yönetim konularında değişim nefret uyandırır. Her gün başka birine dönüşen kişiler vardır. Onların zekâları, bununla birlikte iradeleri ve şansları da değişir. Dün beyaz olan, onlar için bugün siyahtır; bugünün "hayır"ı ise dünün "evet"idir. Onlar her zaman kendi çıkarları için yalan söyleyerek, başkalarının gözünde itibarlarını yerle bir ederler.

LXXII Azimli Olun.

Tasarılarınızı gerçekleştirmek konusundaki başarısızlıklar, onları oluştururken yaşadığınız tutarsızlıktan daha az zarar verir. Akan su, önüne set çekilen suya oranla daha az zararlıdır. Gaye bakımından öyle zayıf insanlar vardır ki, her zaman diğerlerinin kendilerini yönlendirmesine ihtiyaç duyarlar. Zihinleri bulanık değildir, muhakemelerinde hiçbir sorun yoktur, ama eyleme geçmek konusunda yeterli kapasiteye sahip değillerdir. Zorlukları saptamak biraz, onlara çözüm bulmak daha da fazla hüner gerektirir. Bunun da ötesinde, onlardan sıyrılmanın bir yolunu bulmak için yeterli beceriye sahip olmak gerekir. Asla sıkıntıya girmeyen bazı insanlar vardır. Onlar açık muhakeme yetenekleri ve kararlı kişilikleri sayesinde, her zaman yüksek görevler üstlenirler. Zekâları onlara takozun ince yanını nereye yerleştireceklerini her zaman söyler, böylece arabaları asla yolda kalmaz. Onlar kısa sürede her şeye ulaşırlar. Eylemin bir aşamasını tamamlarken, bir sonraki için çoktan hazırlanmışlardır. Talihle kol kola ilerlerken, başarıya ulaşacaklarından emin tutumlar sergilerler.

LXXIII Kaçamaklardan Yararlanın.

Akıllı insanlar zorluklardan böyle sıyrılır. Zekice yapılmış bir mukayeseden yola çıkarak, en karmaşık labirentlerden çıkış yollarını bulurlar. Onlar en ciddi münakaşalardan havalı bir tavırla "hiçbir şey" söylemeyerek ya da sadece gülümseyerek kurtulurlar. Büyük liderlerin çoğu bu sanatta ustalaşmıştır. Birini reddetmek zorunda kaldığınız zaman, konuyu değiştirmek her zaman kibar bir yöntemdir. Bazen bir şeyi anlamazdan gelmek, aslında en yüksek anlayışın göstergesidir.

LXXIV İnsanlardan Uzak Durmayın.

Tüm vahşi hayvanlar en kalabalık yerlerde yaşar. Ulaşılmaz olmak kendilerine güvenmeyen; mevkileri, tavırlarını belirleyen kişilerin harasıdır. Huysuzluk etmek insanların iyi niyetini kazanmanın bir yolu değildir. Bazen de bu ulaşılmaz canavarlardan birinin küstah davranmaktan gurur duyduğunu görürüz. Onlara bağımlı olan ve kendileriyle konuşmak zorunda kalan şansız kişiler de, bu insanların yanına bir kaplanla savaşmaya hazırlanır gibi, sabır ve korkuyla donanmış halde gelirler. Bu insanlar mevkilerini elde etmek için kendilerini herkese sevdirmek zorundadır, ama bir defa o konuma ulaştılar mı, herkesi gücendirme pahasına kendilerine dokunulmazlık sağlama peşine düşerler. Onların herkes için ulaşılabilir olması mevkilerinin bir gereğidir, fakat gururdan mı yoksa huysuzluktan mıdır bilinmez, hiç kimseye karşı öyle tavırlar sergilemezler. Bu tür insanları yalnız bırakmak ve etkileşim fırsatlarını kısıtlayarak onları gelişme fırsatından yoksun bırakmak, bu tipleri cezalandırmanın en uygar yoludur.

LXXV Kahramanca Bir İdeal Seçin,

ama amacınız onu taklit etmek değil, aşmak olsun. Onur belgelerinde yaşayan kahramanlık örnekleri vardır. İnsanlar meslekleri-nin önceki pirlerini taklit etmek yerine, onları yol gösterici olarak benimsemelidir. Büyük İskender, Achilleus öldüğü ve gömüldüğü için değil, kendisi için gözyaşı döktü; çünkü şöhreti henüz dünya-ya yayılmamıştı. Hiçbir şey kalbin hırslarını başka birinin şöhreti-nin ilan edilmesi kadar kamçılayamaz. Kıskançlığı bileyen, zengin bir ruhun beslenmesini de sağlar.

LXXVI Her Zaman Nüktedan Olmayın.

Ciddi meselelere bilgelikle yaklaşmak, kuru nüktedanlıktan daha fazla takdir edilir. Nükte yapmaya her zaman hazır olan insan-lar, ciddi şeyler için asla hazır olamazlar. İnsanların hiçbir zaman inanmadıkları yalancılara benzerler. Yalancıların her söylediğinin yalan olmasının beklendiği gibi, bunların her lafının altında da bir espri aranır. Ne zaman mantıklı konuşacaklarının bilinmeme-si, hiç mantıklı olmamalarıyla aynı anlama gelebilir. Sürekli yapı-lan nükte kısa zamanda tadını kaybeder. Birçok kişi nüktedan olmanın keyfini çıkarır, fakat bunun bedelini mantıklı olmanın getireceği primi kaybederek öder. Nükteye çok az vakit ayrılır, fa-kat ciddiyet geri kalan bütün zamanı alır.

LXXVII Herkesin Her Şeyi Olun.

Yani, ketum Proteus gibi, âlimlerle âlim, ermişlerle ermiş olun. Herkesin oyunu alabilmek gerçekten büyük bir beceridir; çünkü bunu başaran kişilerin iyi niyetleri genelde kabul görür. İnsanların ruh hallerini fark edin ve herkese ayak uydurun; mesele ister neşeli, ister ciddi olsun. Değişiklikleri mümkün olduğunca kurnazlıkla yorumlayarak, onların gösterdikleri yolu izleyin. Bu, başkalarına bağımlı olan insanlar için vazgeçilmez bir beceridir. Fakat bu beceri büyük bir zekâ gerektirir. Onlar, yani bilgi bakımından evrensel bir dehaya ve esprilerinde evrensel bir ustalığa sahip olanlar, hiçbir zorluk yaşamayacaktır.

LXVIII Sorumluluk Alma Sanatı.

Aptallar kapıdan içeri hızla dalar; çünkü budalalık her zaman kabak gibi ortadadır. Onları her türlü önlemden azade kılan aynı basitlik, çuvallama halinde her türlü utanmadan da mahrum eder. Fakat sağduyu, kapıdan her zaman ihtiyatla girer. Onun öncüleri tedbir ve dikkattir. Siz tehlikesiz bir şekilde ilerleyesiniz diye, onlar önden girip içeriyi kolaçan eder. İleriye doğru atılan her düşüncesiz adım, ancak tedbir sayesinde tehlikeden arınmış olacaktır. Ancak bazı durumlarda şans da yardımınıza koşabilir. Şüphelendiğiniz yerde tedbirli adım atın. Tedbirler mekânı kollarken, bilgelik daima dikkatle ileriye doğru adımlar. Bugünlerde insan ilişkilerinde beklenmeyen uçurumlarla karşılaşmak mümkün olduğu için, her adımı dikkatle atmak gerekir.

LXXIX İyi Huylu Yaradılış.

Eğer ılımlılık söz konusuysa, bu bir kusur değil başarıdır. Neşenin tohumları her şeyi tatlandırır. En büyük adamlar bile zaman zaman eğlenceye katılır ve bu da onların herkes tarafından sevilmesini sağlar. Fakat bu tür durumlarda her zaman asaletlerini korumalı ve edep sınırlarını aşmamalıdırlar. Diğer insanlar her halükarda, kendilerini bir esprinin yardımıyla zor durumdan kurtarırlar. Siz de işi şakaya vurmak zorunda kalabileceğiniz durumlarla karşılaşabilirsiniz ama bunu samimiyetle yapmaya özen gösterin. Böylece, bütün kalplerde sevgi uyandıran sükûnet dolu tavırlar sergilersiniz.

LXXX Bilgi Edinmeye Özen Gösterin.

Çoğu konuyla ilgili bilgi edinmekle yetinir, her şeyi şahsen yaşamayız. Diğerlerine güvenerek varlığımızı sürdürürüz. Kulak gerçeğin avlu kapısı, yalanların ise ön kapısıdır. Gerçek genellikle görülse de, nadiren duyulur. Özellikle de uzaktan gelen bilgi, nadiren saflığını korur. Her zaman yolda karşılaştığı kişilerin ruh hallerinin bir karışımını da beraberinde taşır. İhtiraslar her dokunduklarında gerçeği kendi renkleriyle donatır, bu bazen olumlu, bazen de olumsuz yönde gerçekleşir. Gerçek, insanların kişiliklerini her zaman ortaya serer. Bu nedenle, gerçeği onu yüceltenlerden dinlemeye özen gösterin. Sizi kınayan kişilerin sözlerine ise daha büyük dikkatle yaklaşın. Konuşanın niyetine dikkat edin. Onun kafasında hangi fikirlerin olduğunu önceden bilmelisiniz. Sözler üzerine kafa yorup, onların sahte ya da abartılı olup olmadığına kendiniz karar verin.

LXXXI Parıltınızı Yenileyin.

Bu, küllerinden yeniden doğan Anka Kuşu'nun ayrıcalığıdır. Yetenek büyümeye meyillidir ve şöhret aracılığıyla gelişir. Eskiyen alışkanlıklar hayranlığı azaltır ve yeni sıradanlık, eski mükemmelliği bile gölgede bırakır. Bu nedenle yiğitlik, deha, şans ve tüm diğer konularda yeniden doğmayı deneyin. Şaşırtıcı yenilikler gerçekleştirin. Güneş gibi, her gün yeniden doğun. Üzerinde parıldadığınız sahneyi de değiştirin. Böylece, eski başarılarınızın sahnesinde yokluğunuz hissedilirken, yeni sahnenizde yeni güçlerinizin çarpıcılığı size her türlü beğeniyi kazandırır.

LXXXII Hiçbir Şeyde Aşırıya Kaçmayın, Ne İyide Ne de Kötüde.

Bir bilge zamanında tüm erdemleri en doğru orana indirgemişti. Doğruyu en uç noktaya iterseniz, yanlışa dönüşür. Portakalın bütün suyunu sıkarsanız, geriye kalan kabuğu acılaşır. Eğlencede bile asla sınırı aşmayın. Çok kurnaz geçinmek ahmaklıktır. Eğer bir inekten çok fazla sağarsanız, süt yerine kan elde edersiniz.

LXXXIII Kendinize Affedilebilir Hatalar Yapma İznini Verin.

Bu tür bazı dikkatsizlikler yeteneğin en büyük belirtileridir. Gıpta edilmek dışlanmayı da beraberinde getirdiği için, insanın en kibar olduğu zaman en zehirli olduğu andır. Bu durum, onu hiçbir hatası olmadığı yönünde, yanlış mükemmelliğe sürükler. Her konuda mükemmel olduğu için de herkesi ayıplar. O bir Argus* olur, bütün arayışı kusura yönelir; çünkü bu onun tek avuntusu haline gelir. Suçlama bir şimşektir, sadece en yüksek tepeye düşer. Homeros sizi onayladıktan sonra, cesaret ve zekâ konusunda — ama sağduyu konusunda değil — birtakım ihmalkârlıklara izin verin. Böylece kötü niyeti savunmasız bırakır, en azından içinizde zehirli patlamalara yol açmasını engellersiniz. Böylece kendi ölümsüz parçalarınızı korumak için, pelerininizle kıskançlığın boynuzlarını (bir matador gibi) örtmüş olursunuz.

LXXXIV Düşmanlarınızdan Yararlanın.

Bazı şeyleri de elinizi kesen bıçakla değil, sizi koruyan kabzayla ele geçirmeyi öğrenmelisiniz. Bu, özellikle düşmanlarınızın yaptıklarıyla ilgili bir kuraldır. Akıllı bir adam, aptalların dostları sayesinde elde ettiklerinden daha fazlasını düşmanlarından faydalanarak elde eder. Düşmanlarınızın kötü niyeti, normalde asla ulaşamayacağınız yüksek dağlarla aynı seviyededir. Birçok kişi, düşmanları tarafından onlar için hazırlanmış yüce bir konuma sahiptir. Yağcılık nefretten daha tehlikelidir. Çünkü yağcılık, nefretin temizleyebileceği lekelerin üzerini örter. Akıllılar kötü niyeti, nezaketin olabileceğinden daha sadık bir aynaya dönüştürerek, kendilerine atfedilen hataları düzeltir ya da yok ederler. Rekabet ve kötü niyet kapı komşumuz olduğu zaman, daha ihtiyatlı olmayı öğreniriz.

---

* *Argus: 100 gözü olan, ama uyurken bile bazı gözlerini açık tutan mitolojik dev. Uyanıklığı simgelemek için kullanılır. (ç.n.)*

LXXXV "On Parmağında On Marifet Olan İnsan" Olmayın.

Çok fazla kullanılmanın, kötüye de kullanılmak anlamına gelmesi mükemmelliğin bir kusurudur. Herkes mükemmel olmaya çabaladığı için, bu durum herkesin canını sıkar. Kimsenin işine yaramamak büyük bir talihsizlik, herkesin işine yaramaksa bir başka talihsizliktir. Bu aşamaya ulaşan insanlar kazanırken kaybederek, sonunda daha önce onları yanında istemiş olan kişilerin bile canını sıkarlar. Bu insanlar her çeşit mükemmelliği yıpratır. Sonunda kendilerine önceden itibar eden birkaç kişinin de saygısını kaybederek, bayağı insanların bile itibar etmediği bir konuma düşerler. Bu aşırılığın çözümü, dehanızı ılımlı hale getirmektir. Sıra dışı bir mükemmelliğe erişseniz bile, bunu sergilerken sıradan tutumlar benimseyin. Bir kandil ne kadar fazla ışık verirse, o kadar hızlı erir ve enerjisi tükenir. Kendinizi daha az ortaya koyun; bunun dolusunu daha fazla saygı ve itibar görerek alacaksınız.

LXXXVI Skandalları Engelleyin.

Şöhret oluşturmak için çok insan hazır bekler ve hepsinde de kötüye kullanacak kem gözler ve dedikodu yapacak pis diller mevcuttur. Küçük bir kötü duyumun yayılması bile, sizin haklı şöhretinize leke sürülmesine yol açar. Üstünüze bir de lakap yapışıp kalırsa, şöhretiniz hepten tehlike altına girecektir. Dedikodulara yol açan şeyler, genellikle göze çarpan bir fiziksel kusur ya da gülünç bir özelliğinizdir. Bazen de genel hoşnutsuzluğa çanak tutan bir kişisel çekememezliğin gazabına uğrarsınız. Çünkü büyük bir şöhreti doğrudan bir suçlamayla değil de imalı bir küçümsemeyle yıkmaya muktedir lanet diller her zaman etraftadır. Herhangi birinin kötü özellikleri olduğuna inanmak kolay olduğu için, kötü bir şöhret kazanmak kolaydır. Fakat kendini temize çıkarmak kolay değildir. Akıllı kişiler bu şansızlıklardan uygun bir şekilde sıyırılarak, kendilerini gayretkeş bir uyanıklıkla bayağı skandallardan korurlar. Onları baştan engellemek sonradan düzeltmekten çok daha kolaydır.

LXXXVII Kültür ve Zarafet.

İnsanlar barbar doğar ve kültür aracılığıyla hayvanlıktan uzaklaşır. Bu nedenle, insanı yaratan şey kültürdür. Ne kadar insan olursak o kadar yükseliriz. Yunanistan işte bu sayede dünyanın geri kalanına "barbar" diye hitap edebilmiştir.* Cehalet çok çiğdir. Hiçbir şey kültüre bilgi kadar hizmet etmez. Ancak zarafet olmayınca bilgi bile hamdır. Yalnızca zekâmız değil, arzularımız ve her şeyden öte sohbetimiz de ince olmalıdır. Bazı insanların hem içi hem de dışı doğuştan zariftir; düşünceleri, yönelimleri, ruhlarının kabuğu olan giyimleri ve meyvesi olan yetenekleri bunu belli eder. Öte yandan, kendileriyle ilgili her konuda patavatsız davranan insanlar da vardır. Onların en büyük üstünlükleri bile çekilmez görünür ve benlikleri barbarca bir zarafet yoksunluğuyla lekelenmiştir.

LXXXVIII Davranışınız Güzel ve Asil Olsun.

Büyük adamlar küçük şeylere takılmamalıdır. Hiçbir şeyi en ufak detayına kadar kurcalamamalı, özellikle de sevimsiz meselelere burunlarını sokmamalıdır. Zira her konu hakkında bilgi sahibi olmak önemli olmasına rağmen, her konu hakkında her şeyi bilmek gerekmez. Bu tür durumlarda bir beyefendinin büyüklüğüyle, kibar kimselere yakışacak şekilde hareket edilmelidir. İdari meselelerde hoşgörünün yeri büyüktür. Akrabalar, arkadaşlar ve hatta düşmanlar arasında birçok şey görmezden gelinmelidir. Özellikle de can sıkıcı konularda, ayrıntılarla uğraşmak insanı usandırır. Canınızı sıkan şeyin çevresinde dolanıp durmaksa, bir tür saplantıdır. Özetle, herkes gönlüne ve anlayışına göre davranır.

---

* *Eski Romalılar, Roma dışında yaşayan herkese "taşralı" anlamında "barbar" derdi, sözcüğün "vahşi, kaba saba, cahil" anlamlarını kazanması çok sonraları olmuştur. (ç.n.)*

LXXXIX Kendinizi Tanıyın;

yeteneklerinizi, kapasitenizi, kararlarınızı ve eğilimlerinizi doğru değerlendirin. Kendinizi tanımazsanız kontrol de edemezsiniz. Aynalar size yüzünüzü gösterse de, zihninizin içindekileri gösteremez. İzin verin, kendiniz hakkındaki derin düşünceleriniz size ayna olsun. Dış görüntünüz unutulduğu zaman, onu geliştirmek ve mükemmelleştirmek üzere içsel olana sarılın. Zekânızın gücünü ve işlerin üstesinden gelme kapasitenizi öğrenin. Gerektiğinde gösterebilmek için cesaretinizin gücünü sınayın. Her şeye karşı, temellerinizi sağlam atın, zihninizi ferah tutun.

XC Uzun Yaşamın Sırrı.

İyi bir yaşam sürün. İki şey yaşamı hızlı bir şekilde sonlandırır: Budalalık ve ölümsüzlük. Bazıları hayatını, onu koruyabilecek zekâya sahip olmadığı için kaybeder, bazılarıysa hayatta kalma isteği taşımadığı için. Erdem kendi kendini ödüllendirdiği gibi, ahlak çöküntüsü de kendi kendini cezalandırır. Hızlı bir yaşam sürenler hayatlarını da hızla tüketirler. Erdemli bir yaşamsa asla sona ermez. Ruhun sağlamlığı vücudun sağlamlığıyla etkileşim içindedir ve iyi bir yaşam sadece zihinsel değil, fiziksel açıdan da uzundur.

XCI Sağduyu Bakımından Şüphenizi Uyandıran Hiçbir İşe Girişmeyin.

Bir işe kalkışan kişinin zihnindeki hata yapma endişesi, karşısındaki kişi için (özellikle de aralarında rekabet varsa) hata yapılacağına dair kesin bir kanıt niteliği taşır. Eğer harekete geçtiğinizde kararlılığınızı yitirirseniz, daha sonra soğukkanlılıkla baktığınızda yaptıklarınızı aptallık olarak nitelendirirsiniz. Eğer sağduyu bakımından şüpheniz varsa harekete geçmek tehlikelidir, böyle durumlara hiç bulaşmamak en iyisidir. Bilgelik olasılıklara güvenmez, her zaman mantığın parlak ışığında ilerler. Akla düşer düşmez zihnin mahkûm ettiği bir girişim nasıl başarılı olur? Zihin mahkemesinden itirazsız geçen kararların bile bazen talihsizlikle sonuçlandığı düşünülürse, şüphe ve kararsızlık içinde alınan kararlardan ne beklenebilir ki?

XCII Aşkın Bilgelik.

Her şeyde aşkın bilgeliği kastediyorum. Önemli ve sayısız görevlerde uygulanması gereken, bütün davranış ve konuşmaların en önemli kuralı şudur: Bir gram bilgelik, tonlarca zekâdan daha değerlidir. Bu, o kadar takdir görmese de tek güvenli yoldur. Bilgelik namı kazanmak, şöhretin son zafer basamağıdır. Bilgelerin kararı mihenk taşı olduğu için, onları tatmin etmek yeterli olmalıdır.

XCIII Çok Yönlülük.

Birçok üstünlüğü olan bir insan, birçok insana eşdeğerdir. O kişisel yaşam zevkini açığa vurarak başkalarının hayatını da zenginleştirir. Farklı konularda üstünlük sahibi olmak hayatın mutluluğudur. Doğa insanoğlunu (kendisinin bir yansıması olarak) en yüksek mertebede yarattığı içindir ki, iyi olan her şeyden yarar sağlamak büyük bir beceri olmuştur. Öyleyse bırakın, sanat insanın beğenisini ve zekâsını eğiterek, herkesin içinde bir mikrokozmos oluşturusun.

XCIV Yeteneklerinizin Sınırını Belli Etmeyin.

Eğer bilge bir insan herkes tarafından onurlandırılmak istiyorsa, bilgi ve yeteneklerinin sonuna kadar didiklenmesine izin vermemelidir. O, insanların bilgi ve yeteneklerini anlamalarına değil, onlardan haberdar olmalarına izin verir. Hiç kimse onun yeteneklerinin sınırlarını bilmemelidir, yoksa hayal kırıklığına uğrayabilir. Hiç kimse onun derinliğini tamamen ölçme fırsatı bulamamalıdır. Çünkü bilge kişinin yeteneklerine dair zihinlerde dolaşan tahmin ve şüpheler, (asılları ne kadar büyüleyici olsa da) bu yeteneklerin tam olarak bilinmesinden daha fazla saygı uyandırır.

XCV Beklentileri Canlı Tutun.

Hatta onları coşturmaya devam edin. Daha fazla beklentinin daha da fazla umut vaat etmesini sağlayın. Büyük işlerin daha büyük işlerin habercisi olmalarına olanak tanıyın. Tüm servetinizi atacağınız bir zara emanet etmeyin. Beklentilerin azalmaması için güçlerinizi kontrol etmek büyük bir beceri gerektirir.

XCVI İleri Derece Ketumluk.

Bu konu mantığın tahtı ve sağduyunun temelidir; bu sayede başarı, küçük bir bedel karşılığında elde edilir. Bu, Tanrı'dan gelen bir armağandır ve kişinin en baskın, en iyi özelliğinin bu olması için dua edilmelidir. Bu nitelik insanı koruyan zırhın en temel parçasıdır ve çok önemlidir. Bu parçanın yokluğu insanları mükemmellikte noksan kılar, hâlbuki diğer özelliklere sahip olmak, sadece "daha fazlası" veya "daha azıyla" yetinmeyi gerektirir. Yaşamın bütün hareketleri bunun doğru uygulanmasına bağlıdır, tüm hareketlerin bunun desteğine ihtiyacı vardır çünkü her şey zekâ gerektirir. Ketumluk en akılcı güdümüz olan güvenli yaşama arzusuna yönelik doğal bir eğilimdir.

XCVII Bir Nam Kazanın ve Onu Koruyun.

Bu, şöhretin kullanım hakkıdır. Bir nam sahibi olmanın bedeli ağırdır; çünkü o sadece özel yetenekler sayesinde kazanılır ve sıradanlık ne kadar yaygınsa, bu özel yeteneklere de o derece az rastlanır. Nam bir defa ele geçirildiğinde kolayca muhafaza edilir. Birçoklarına görevler yükler, ama bu kadarıyla da yetinmez. Yüksek güçlere veya afili hareketlere borçlu olunduğu zaman, bir tür hürmete dönüşür, sonra da yerini bir çeşit haşmete bırakır. Fakat sadece sağlam temelli bir nam kalıcı olacaktır.

XCVIII Niyetlerinizi Şifrelendirin.

Tutkular ruhun kapılarıdır. En işe yarar bilgi, bunları gizlenmesini salık verendir. Duygularını açığa vuran oyuncu, ortaya koyduklarını kaybetme riskini taşır. Aldığınız önlemlerin derecesi, soru soranların meraklarıyla savaşacak boyutta olmalıdır. Mürekkep balığının politikasını benimseyin. Zevklerinizin bile bilinmesine izin vermeyin ki, başkaları onlara ters giderek veya yağcılık yaparak sizden yararlanmaya kalkmasın.

XCIX Gerçek ve Görünüş.

Nesneler özlerinden değil, görüntülerinden ötürü itibar görür. Çok az insan özü görür, birçoğu sadece dış görünüşe bakar. Eğer doğru sahte veya çirkin görünüyorsa, doğru olmak da yeterli değildir.

C Aldatılamayan Bir Adam, Akıllı Bir Hıristiyan ve Saraylı Bir Filozof.

Yalnızca bunlarmış gibi görünmeyin, bunların hepsi olun. Ama sakın bu niteliklere sahipmiş gibi davranmayın. Bugünlerde felsefeye pek itibar edilmiyor; fakat o hâlâ, bilge insanların en temel meselesidir. Düşünme sanatı eski ününü kaybetti. Seneca onu Roma'ya tanıttı, felsefe bu yüzden birkaç kez mahkemelik de oldu, fakat şu anda oralarda esamisi bile okunmuyor. Yine de dalaverenin keşfi, her zaman düşünen bir beynin gerçek gıdası, erdemli bir ruhun gerçek zevki olarak kabul edildi.

CI Dünyanın Bir Yarısı Diğerine Gülüyor ve Aslında Hepsi Aptal.

Oylama sonuçlarına göre, her şey iyidir ya da her şey kötüdür. Birinin peşinde koştuğu şey, diğerinin baş belasıdır. Her şeyi kendi fikirlerine göre düzenleyen kişi, çekilmez bir pisliktir. Üstünlükler tek bir insanın zevkine bağlı değildir. Çok fazla insan ve çok fazla beğeni vardır, hepsi de birbirinden farklıdır. Herhangi birinin etkilenmediği bir kusur yoktur. Üstelik bazı şeyler bazı kişileri memnun etmezse ölmeyiz, nasılsa onları da beğenenler çıkacaktır. Alkışları başımızı döndürmesin, nasılsa arada bizi lanetleyenler de olacaktır. Gerçek övgü sınavı, şöhretli insanlar veya konunun uzmanları tarafından takdir edilmektir. Herhangi birinin oyundan, herhangi bir modadan, herhangi bir yüzyıldan bağımsız olmayı hedeflemelisiniz.

CII Büyük Şans Lokmalarını Sineye Çekmeyi Bilin.

Erdemin gerektirdiği en önemli organlardan biri büyük bir midedir; çünkü büyük kapasite büyük parçalar anlamına gelir. Şansın büyük lokmaları, daha büyük olanları da sindirebilecek kişileri utandırmaz. Birinin doygunluğu bir diğerinin açlığı olabilir. Çoğu kimse sindirim sorunlarıyla boğuşur; bu, büyük şeyleri sindirebilecek şekilde yaratılmamış veya eğitilmemiş olmalarından kaynaklanır. Hareketleri tatsızlaşır, hak edilmemiş şereflerinden kaynaklanan yabancılaşma duyguları başlarını döndürür ve yüksek mevkilerde büyük risklere maruz kalırlar. Gerçek yerlerini bulamazlar, çünkü şans da onların içinde kendine uygun bir yer bulamaz. Bu nedenle yetenek sahibi bir insan daha büyük girişimler için bile müsait yeri olduğunu göstermeli ve her şeyin ötesinde, en küçük bir yüreksizlik belirtisi sergilemekten kaçınmalıdır.

CIII Bırakın Herkes Kendi Onurunu Ayakta Tutsun.

Herkesin işi kendi mertebesinde olsun. Bir insan kral olmasa bile prens olmaya layıksa, eylemleri de kendi sınırları içinde, prenslere yakışır bir şekilde olsun. Harekette görkemli, düşüncede kibirli, kudrette olmasa bile, en azından erdemde kral gibi olsun. Gerçek bir krallın özü lekesiz bir dürüstlükte olacağı için, kendisini model alacak kişiyi kıskanmaya ihtiyacı yoktur. Özellikle de tahta yakın olanlar gerçek üstünlüğü hedeflemelidir; sadece törenlerde yer almaktan ziyade, kralın kusurlarından etkilenmeden, onun gerçek niteliklerini ve gerçek itibarını paylaşmalıdırlar.

CIV Makam Sahibi Olmaya Çalışın.

Makam sahibi olmak çeşitli nitelikler gerektirir ve bunların hangileri olduğunu bilmek ilgi ve üstün anlayış yeteneği gerektirir. Bazılarına ulaşmak için nabza göre şerbet vermek, bazılarına ulaşmak içinse cesaret lazımdır. Sadece dürüstlük gerektirenler ulaşılması en kolay olanlar, ulaşılması en zor olanlarsa zekâ gerektirenlerdir. Dürüstlük gerektirenler için ihtiyaç duyulan tek şey karakterdir, zekâ gerektirenler içinse dikkat ve şevk yeterli olmayabilir. İnsanları yönetmek zor iştir; kalın kafalıları ve ahmakları yönetmekse daha da zordur. Bu gruplara bile dâhil olmayanlar içinse iki kat dikkatli davranmak gerekir. Bir ofisin insanın hayatını sabit saatlerle ve yerleşik bir düzenle işgal etmesi kabul edilemez bir durumdur. İnsanı kendi yöntemleri konusunda rahat bırakan yerler daha iyidir, çünkü değişiklikler zihni yeniler. En saygın kişiler, diğerlerine en az ya da en uzak bağımlılığı olan, en kötüleri ise bizi hem şimdi, hem de daha sonrası için endişelendiren kişilerdir.

CV Can Sıkıcı Olmayın.

Bir iş ya da bir meseleyle ilgilenen kişi, ağır olma eğilimindedir. Bir fikrin özlü ifade edilmesi her zaman işe yarar. Özlülükle kaybedilen nezaketle geri kazanılır. Bir şeyin kısa olması, onu iki kat iyi kılar. Konunun özeti ayrıntıların yaratacağı kargaşadan daha etkilidir. Meselenin kendisiyle ya da resmi uygulamayla ilgilenirken, konuşan kişilerin nadiren mantıklı davrandığı iyi bilinen bir gerçektir. Onlar konunun özüne hizmet etmekten ziyade ayrıntılara takılan ve herkesin yoluna çıkabilen gereksiz kerestelerdir. Bilgeler, özellikle de her zaman meşgul olan saygın insanların karşısında can sıkıcı olmaktan kaçınırlar. Saygın birini rahatsız etmek halkın tamamını rahatsız etmekten daha kötüdür. En iyi dert, en çabuk dile getirilen derttir.

CVI Konumunuzla Hava Atmayın.

Ciddiyette herkesi gölgede bırakmak, küçük atraksiyonlarla insanları gölgede bırakmaktan daha utanç vericidir. Şahsiyetli biriymiş gibi davranmak nefret edilen bir durumdur. Ne kadar çok saygınlık ararsanız, onu o kadar az elde edersiniz. Çünkü o, diğerlerinin fikirlerine bağlıdır. Onu kendiniz edinemezsiniz, kazanmak ve diğerlerinden almak zorundasınız. Büyük mevkiler kalıcı olabilmek için otoriteye gereksinim duyar. Onun eksikliğinde, bu mevkiler gerektiği şekilde doldurulamazlar. Bu nedenle mevkiinizin sorumluluklarını yerine getirebilmek için yeterince ciddiyet sahibi olun. Saygıyı zorlamayla elde etmeyin, onu yaratmayı deneyin. Mevkilerinin ciddiyetinde ısrarcı olan insanlar, onu gerçekten hak etmediklerini, bu konumun onlara fazla geldiğini gösterirler. Eğer değerli olmak istiyorsanız, rastlantısal şeyler değil, yetenekleriniz sayesinde değerli olmaya çalışın. Krallar bile mevkilerinden ziyade kişilikleriyle saygı uyandırmayı tercih ederler.

CVII Asla Kendinizden Memnun Olmayın.

Kendinizden ne memnuniyetsiz, ne de aşırı memnun olun; ilki ruhsuzluk, ikincisi ise budalalıktır. Kişisel tatmin genellikle cehaletten kaynaklanır; eğer itibarımıza zarar vermeseydi, bu mutlu bir cehalet olurdu. Kişi, mükemmellik konusunda başkalarından çok fazla oy alamadığı için, kendisinin orta karar yetenekleriyle tatmin olur. Kazalardan kaçınmak için ya da kazalar yaşandığında teselli bulmak için bile olsa, başkalarına güvenmemek akıllıca, hatta yararlı bir tutumdur. Çünkü talihsizlik, ona hazırlıklı olan insanı korkutamaz. Homeros bile zaman zaman başını eğmiş, Büyük İskender bile hem yüce makamını hem de hayallerini kaybetmiştir. Bu tür durumlar birçok şarta bağlıdır; bir durumda zafer kazandıran, başka bir durumda yenilgiye yol açabilir. Her şeyin ortasındaki iflah olmaz budala, kendine karşı beslediği boş memnuniyette hiçbir değişme olmaksızın, tomurcuklanır, çiçeklenir ve tohuma kaçar.

CVIII Büyüklüğe Giden En Kısa Yol Başkalarından Geçer.

Doğru insanlarla ilişki kurmak her zaman işe yarar. Huylar ve beğeniler paylaşılır. Farkına varılmadan, sağlam duyular ve hatta yetenekler bile gelişebilir. Önce sabırsız, sonra ağırkanlı, sonra da diğer mizaçtaki kişilerle birlikte olun. Böylece, orta yolu hiç zorlanmadan bulacaksınız. Diğerleriyle aynı fikirde olmak büyük bir sanattır. Zıtlıkların değişimi dünyayı güzelleştirerek, onun dönmesini sağlar. Eğer bu durum fiziksel dünyada bir uyum yaratıyorsa, bundan daha fazlasını manevi dünyada da yapabilir. Arkadaşlarınızın ve yandaşlarınızın seçiminde bu politikayı benimseyin: En uç noktalardakilerle de birlikte olun ki, daha işlevsel olan orta yolu bulabilesiniz.

CIX Eleştirel Olmayın.

Her şeyi hatalı ve yanlış olarak algılayan kötümser insanlar vardır. Kötü bir amaçları yoktur; bu sadece mizaçlarının bir parçasıdır. Yaptıkları ve hatta yapacakları şeyler için herkesi suçlarlar. Bu kötüden de kötü, hatta cani bir yapıya sahip olmanın göstergesidir. Onlar her şeyi kınarlar. Öyle büyük bir abartıyla suçlarlar ki, bir bardak suda fırtına kopartırlar. Onlar bir cenneti hapishaneye çevirebilen işgüzarlardır; eğer tutkular da araya girerse, meseleleri uç noktalara taşırmakta tereddüt etmezler. Bunun aksine, asil bir doğaya sahip olan insanlar, dikkatsizlik sonucu ortaya çıkan başarısızlıklara hoşgörüyle yaklaşmak için her zaman bir mazeret bulabilirler. Ortada bir kötü niyet olmadığını ya da sadece önemsiz bir hata yapıldığını ifade etmeyi karşılarındakine çok görmezler.

CX Batan Güneş Olana Kadar Beklemeyin.

Bir şeyler kendisini terk etmeden, onun sahneyi terk etmesi bilge insanların önemli bir düsturudur. Bir insan en sonunda zirveyi ele geçirebilmelidir. Güneş en parlak olduğu anda bile, battığı görünmesin diye bir bulutun arkasına sığınır ve geride batıp batmadığına yönelik bir şüphe bırakmak ister. Bir aksilik yaşanması sadece olasıyken bile geri çekilmeyi bilin ki, gerçekleştiği zaman orada olmayasınız. İnsanlar size sırt çevirene ve bedenen yaşayan, ama itibarı ölmüş biri olarak mezara gömene dek beklemeyin. Akıllı seyisler yarış atlarını önce kıra salarlar ki, pistte düşmenin utancını öğrenmeden önce bol bol düşsünler. Güzel bir kadın, bunu daha sonra gözleri açıldığında yapmak zorunda kalmamak adına, aynasını erkenden kırmalıdır.

CXI Arkadaşlar Edinin.

Arkadaş insanın ikinci benliğidir. Her arkadaş, arkadaşına göre iyi ve akıllıdır. Onlar arasında her şey iyiye dönüşür. Herkes diğerlerinin istediği gibidir, ama insan kendisi hakkında iyi şeyler isteninesi için, arkadaşlarının gönüllerini ve tatlı dillerini kazanmalıdır. Sıra sizi geldiğinde bunu iyi değerlendirmek kadar büyülü bir güzellik yoktur. Dostane duygular elde etmenin yolu dostane davranışlar sergilemektir. Çoğumuz ve en iyimiz bile başka insanlara muhtaçtır. Ya dostlarımızın ya da düşmanlarımızın arasında yaşamak zorundayız. Bir arkadaş olmasa bile, sizin hakkınızda iyi şeyler dileyecek birilerini bulmaya çalışın. Günler süren denemelerden sonra, bunlardan bazıları sizin sırdaşınız olacaktır.

CXII İyi Niyetli Olun.

Bunun için en iyi ve en yüce neden, en büyük hedefleri önceden görüp onlara ulaşabilmektir. İnsanların iyi niyetlerini üzerinize çekerek onların güzel fikirlerini de kazanırsınız. Bazıları liyakate o kadar çok güvenirler ki zarafeti ihmal ederler. Fakat akıllı adamlar destek olmadan ilerleyecekleri yolun çok zorlu ve uzun bir hal alacağını bilirler. İyi niyet her konuda kolaylık ve destek sağlar. Bazı yeteneklerin yerini alır ve hatta cesaret, şevk, bilgi ve sağduyu gibi lütufları da beraberinde getirir. Fakat kusurları görmez, çünkü kusur yakalama peşinde değildir. İyi niyet; yaradılış, milliyet, aile, ırk, meslek gibi maddi ya da kapasite, yükümlülük, nam, liyakat gibi resmi bazı ortak ilgilerden doğar. En büyük zorluk iyi niyeti kazanabilmektir, onu elde tutmak nispeten daha kolaydır. Ama yine de bu güzel nitelik aranıp bulunmalı, bulunduğu zaman da ondan yararlanılmalıdır.

CXIII İyi Günlerinizde Kötülere Hazırlanın.

Kış hazırlığını yazdan yapmak hem daha akıllıca hem de daha kolaydır. Varlık anında iyilik etmek kolay, arkadaşlar pek çoktur. Bu nedenle, sahip olduklarınızı kötü günleriniz için saklayın; çünkü düşkünlük insana pahalıya mal olur ve düşenin dostu olmaz. Size minnet duyan arkadaşlardan ve insanlardan bir kısmını elinizde tutun, bir gün gelecek, bedelleri yükselecektir. Aptal insanlar asla arkadaş sahibi olamaz; şanslı günlerinde onlar arkadaşlarını, talihsiz günlerinde ise arkadaşları onları tanımaz.

CXIV Asla Rekabet Etmeyin.

Her rekabet insanın saygınlığına zarar verir. Rakiplerimiz bizi gölgede bırakmak için fırsat kollar. Çok az kişi onurlu bir savaşın hakkını verebilir. Rekabet nezaketin gizleyebildiği kusurları açığa çıkarır. Birçok insan rakibi yokken iyi bir şöhrete sahiptir. Çatışmanın sıcaklığı unutulmuş skandallara yeniden can verir ve uzun zaman önce gömülmüş iskeletleri gün yüzüne çıkarır. Rekabet küçümsemeyle başlar ve gereksinim duyduğu yerde değil, bulabildiği her yerde destek arar. Kötülemenin silahları amaçlarına ulaşmak için yetersiz kaldığında (ki genelde öyle olur) rakiplerimiz intikam peşine düşerek, bu silahları geçmişteki unutulmuş sıkıntılarımızın üzerindeki tozu silkmek için kullanırlar. İyi niyetli insanlar her zaman huzur içindedir. İyi şöhret ve iyi itibar sahibi insanlar da her zaman iyi niyetlidir.

CXV Etrafınızdakilerin Başarısızlıklarına Alışın,

çirkin yüzlere alıştığınız gibi. Eğer siz onlara muhtaçsanız ve onlar size muhtaçsa, bu durum kaçınılmazdır. İnsanın ne onlarla ne de onlarsız yaşayamadığı, berbat karakterli insanlar vardır. Zeki insanlar çirkin yüzlere alışkın oldukları gibi, bu insanlara da alışıktırlar. Böylece, ihtiyacın baskısı altında birdenbire bu şekilde davranmak zorunda kalmazlar. Bu tür çirkin yüzler ilk anda tiksinti uyandırır, fakat gittikçe etkisini yitiren bu tiksintinin yerini, onların bizde yarattığı derin izlenimler alır.

CXVI Sadece Onurlu İnsanlarla Hareket Edin.

Siz onlara güvenebilirsiniz, onlar da size güvenebilirler. Onların onuru yanlış anlaşıldıkları durumlarda bile tavırlarının en mükemmel kefilidir. Çünkü onlar her zaman karakterlerine göre davranırlar. Onursuz insanlara karşı zafer kazanmaktansa, onurlu insanlarla anlaşmazlık yaşamak daha iyidir. Dürüstlük için tutunacak dalları olmadığından, yıkılmış insanlarla iyi geçinmek imkânsızdır. Çünkü onların namus konusunda bir teminatları yoktur. Onlarla gerçekten arkadaş olunamaz; her ne kadar güvenilir görünseler de onların anlaşmaları bağlayıcı değildir. Çünkü onlar onur duygusundan yoksundur. Bu tür insanlarla asla işiniz olmasın. Onur onları dizginleyemiyorsa, erdem de dizginleyemez. Çünkü onur dürüstlüğün saltanatıdır.

CXVII Asla Kendinizden Bahsetmeyin.

İnsanın kendini övmesi boşuna, kendini suçlaması ise aptallıktır. Kendinden söz etmek, konuşan kişi için yakışıksız, dinleyen için-se tatsızdır. Bundan günlük konuşmalarınızda kaçınıyorsanız, iş konularında tamamen kaçının, hele halk arasında bunu yapmayı aklınızdan bile geçirmeyin. Çünkü halk arasında bilge değil, ancak bir aptal gibi görünürsünüz. Bir başkasının yanında, onun hakkında konuşurken de aynı taktiğe başvurmaya gereksinim duyarız. Bunun nedeni de yağcılık ya da kınama gibi iki uç noktaya kayma tehlikesinden korunmaktır.

CXVIII Nazik Olma Şöhretini Kazanın.

Çünkü bu sizi sevilen biri yapar. Kibarlık, kültürün temel bileşenidir. Aynen nezaketsizliğin insanların hoşnutsuzluğuna ve muhalifliğine yol açması gibi, kibarlık da herkesin kalbini kazanır. Nezaketsizlik eğer gururdan kaynaklanıyorsa iğrenç bir şeydir; ama eğer kötü yaradılıştan kaynaklanıyorsa tamamen alçaklıktır. Nezaketin azlığındansa fazla olmasında bir zarar yoktur, yeter ki ayrım gözetmeden herkese gösterilmesin; çünkü o zaman da adaletsizlik ortaya çıkacaktır. Rakipler arasında nezaket, aynı zamanda bir cesaret gösterisi olduğu için özel bir önem taşır. Nezaketin bedeli az, ama karşılığı çok fazladır. Karşısındakini onurlandıran herkes onurlandırılır. Kibarlık ve onur öyle erdemlerdir ki, kime dağıtırsanız dağıtın, yine de en çoğu sizde kalacaktır.

CXIX Sevilmeyen Biri Olmaktan Kaçının.

Sevilmemenin peşinde koşmanın hiçbir mazereti olamaz, nasılsa siz peşinde koşmasanız da, o eninde sonunda sizi bulacaktır. Neden veya nasıl olduğunu bile bilmeden bir şeylerden nefret eden çok insan vardır. Onların kötü niyeti, bizim memnun etme arzumuzun azalmasına yol açar. Açgözlü yapılarına rağmen kendilerine avantaj sağlayacak şeyler peşinde koşmaktan ziyade, hasta doğalarının esiri haline gelerek başkalarına kötülük yapmaya daha yatkınlardır. Bazıları herkesle kötü geçinmeyi başarır; her zaman bir ruh sıkıntısı üretir ya da böyle bir sıkıntının etkisi altında kalırlar. Aynen kötü ün gibi, nefret de bir kök saldı mı onu söküp atmak kolay değildir. Akıllı insanlardan korkulur, kötü niyetlilerden tiksinilir, kibirliler hafife alınır, soytarılar küçük görülür, garip tavırlılara ise aldırış edilmez. Bu nedenle saygı duyun ki saygı görebilesiniz. İtibar görebilmek için itibar göstermek zorunda olduğunuzu bilin.

CXX Pratik Yaşayın.

Bilginin bile bir tarzı olmak zorundadır, olmadığı yerdeyse cahil rolü yapmak akıllıcadır. Düşünceler ve zevkler zamanla değişir. Düşünme yöntemlerinizde geri kafalı olmayın, zevkleriniz de günün modasına uygun olsun. Her şeyde çoğunluğun zevki başı çeker ve şu anda, bir gün başı sizin çekeceğiniz umuduyla onları takip etmelisiniz. Geçmiş daha iyi görünüyor olsa bile, vücudun süslenmesi gibi beynin de donatılmasında kendinizi bugüne uydurun. İyilik her zaman geçerli olduğu için, bu kural nezakete uygulanamamaktadır. Bu günlerde iyilik ihmal edilerek modası geçmiş kabul edilmektedir. Doğruluk, verilen sözü tutmak ve iyi insanlar artık eski günlerde kalmış gibi görünmektedir. Yine de, bunlar her şeye rağmen sevilir. Varlıklarını sürdürmelerine rağmen gözden düşmüşlerdir ya da takip edilmemektedirler. Ne acıdır ki zamanımızda erdem bir yabancı gibi görülürken, ahlaksızlık herkesin arkadaşıdır! Eğer akıllıysanız yaşayabildiğiniz kadar yaşayın, bunu yapamıyorsanız yaşamanız gerektiği gibi yaşayın. Ara sıra talihin size bahşettikleri kadar, bahşetmeyi reddettiklerini de düşünün.

CXXI İş Olmayan Bir Şeyi İş Haline Getirmeyin.

Bazı insanların her konuda dedikodu yaptığı gibi, bazıları da her durumdan kendilerine bir iş çıkarır. Onlar her zaman büyük konuşur, her şeyi ciddiye alır ve bunu da bir tartışmaya ya da bir sırra dönüştürürler. Kaçınmanın mümkün olduğu can sıkıcı durumlar o kadar da ciddiye alınmamalıdır. Bir şeyi omzunuzun üstünden fırlatıp atabilecekseniz, onu yüreğinize dert etmek aptalcadır. Çok olsalar dert sayılacak şeyler, tek başlarına bir hiçtir. Aynı şekilde, tek başına bırakıldıklarında bir hiç sayılacak şeyler bir araya getirilirse dert olur. Baştan her şey kolayca ayarlanabilir, ama ya iş işten geçtikten sonra? Genellikle ilacın ta kendisi hastalığı yaratır. Her halükârda hayatın kuralı budur: İşleri akışına bırakın.

CXXII Laf ve Uygulamadaki Ayrım.

Buna dikkat ederseniz, her toplulukta yeriniz olur ve itibar kazanırsınız. Bu durum her şeyde etkisini gösterir. Konuşmada, bakışta, hatta yürüyüş şeklinde bile kendini belli eder. İnsanların kalbini kazanmak büyük bir zaferdir. Bu aptalca bir cüretten ya da şaşaalı bir konuşmadan kaynaklanmaz, gerçek erdemle birleşmiş üstün yetenekten doğan otoriter bir havaya sahip olmakla sağlanır.

CXXIII Yapmacıklıktan Kaçının.

Kişi ne kadar erdemliyse o kadar az yapmacık davranır. Çünkü yapmacık davranışlar her şeye bir bayağılık katar. Yapmacıklık başkaları için bıktırıcı, uygulayan için ise zahmetlidir; yapmacık kişi ilgiyi üzerine toplamak için adeta işkence çeker. En yüce erdemler yapmacıklık yüzünden kaybolur, çünkü artık doğal değil, yapmacık görünmektedirler. Doğallık ise her zaman yapaylıktan daha hoşnut edicidir. Bir erdeme sahipmiş gibi rol yapan kişi, gerçekte o erdeme sahip değildir. Bir şey yüzünden ne kadar fazla acı çekerseniz, onu o kadar çok gizlemeniz gerekir. Böylece o, sanki sizin karakterinizden kaynaklanıyormuş gibi görünür. Fakat yapmacıklıktan kaçınmak için de yapmacık davranma tuzağına düşmeyin. Bilgeler hiçbir zaman kendi erdemlerinin farkındaymış gibi görünmezler. Erdemlerinizi fark etmeyerek, diğerlerinin dikkatlerini onların üzerine çekebilirsiniz. Kendisinin mükemmel olduğunu düşünmeden bunu herkese düşündürtebilen insan, iki kat mükemmel insandır. Böylece zıt fikirlerin de takdirini kazanırsınız.

CXXIV Kendinizi Özletin.

Çok az kişi çoğunluğun teveccühüne erişir. Akıllılar içinse bu, mutluluğun zirvesidir. Herhangi birinin sizinle işi kalmadığı zaman soğuk davranması genel kuraldır. Fakat iyi niyetin karşılığını almanın yolları vardır. En emin yol işinizde ve yeteneklerinizde kendinizi aşmanızdır. Böyle davranırsanız sizin işe değil, işin size ihtiyaç duyduğu bir noktaya ulaşırsınız. Bazıları bulundukları mevkii onurlandırır, bazılarında ise durum tam tersidir. Eğer başarısız bir insan atalarının daha iyi görünmesini sağlıyorsa, bunda hiçbir marifet yoktur; çünkü bu durum ataların özlendiğini değil, şimdikinin orada olmasının istenmediğini gösterir.

CXXV Başkalarının Hatalarının Çetelesini Tutmayın.

Bu, başkalarının kötü şöhretiyle fazla ilgilenme konusunda kötü bir nama sahip olduğunuzun göstergesidir. Bazıları kendi kusurlarını diğerlerininkilerin ardına gizlemeyi, kusurlarını başka kusurlarla temizlemeyi ya da en azından kusurlar konusunda yalnız olmadıklarını göstermeyi sever. Bu sadece züğürt tesellisidir. Herkesin kuyusunu kazanın yaptıkları, sonunda kendi ayağına dolaşır. Herhangi biri bu tür meseleleri ne kadar eşelerse, kendini o kadar aptal duruma düşürür. Çok az kusursuz insan vardır. Sadece az tanınan insanların kusurları az bilinir. Dikkatli olun ve kusurların sicil memuru olmaktan kaçının. Bu, kalpsiz yaşayan bir insan olmak kadar iğrenç bir şeydir.

CXXVI Ahmaklık, Ahmaklık Yapmamak Değil, Yapınca Onu Saklamamaktır.

Hayalleriniz de kusurlarınız da mühürlü kalsın. Bazen her şey tersine döner. Fakat akıllılar kusurlarını gizlemeye çalışırken, aptallar onlarla övünür. Şöhret, yapılmış şeylerden ziyade gizlenmiş şeylere bağlıdır. Bir insan erdemli bir şekilde yaşamıyorsa, en azından tedbirli bir şekilde yaşamalıdır. Büyük insanların hataları, daha fazla yücelmeden önce geçirdikleri dönemler gibidir. Dostlukta bile, bir insanın başarısızlıklarını sırdaşına anlatmasına pek sık rastlanmaz. İnsan eğer yapabiliyorsa, başarısızlıklarını kendinden bile gizlemelidir. Burada hayatın bir diğer altın kuralı işimize yarayabilir: Unutmayı öğrenin.

CXXVII Her Şeyde Zarafet.

Her konuda zarafet sahibi olmak yeteneklerin püf noktası, konuşmanın nefesi, eylemin ruhu ve süsün en önemli unsurudur. Mükemmellikler bizim doğamızın ziynetleridir. Ama her konuda zarafet mükemmelliğin can alıcı unsurudur. Bu konu düşüncelerde bile kendini gösterir. Bu, insana doğanın bir lütfüdür ve eğitimle hiçbir ilgisi yoktur, hatta eğitimden baskın bile çıkabilmektedir. Zarafet kolaylıktan da fazlasıdır. Özgürlüğe ve rahatlığa yaklaşır. Utangaçlığı yener ve mükemmelliğe son rötuşu yapar. Zarafet olmadan güzellik cansız, incelik kaba sabadır. Zarafet cesareti, sağduyuyu, nezaketi, hatta görkemi bile geride bırakır. Zarafet başarıya giden kestirme yol ve utançtan en kolay kurtuluştur.

CXXVIII Yüce Gönüllülük.

Bir insanın sahip olması gereken temel niteliklerden biri yüce gönüllülüktür. Bu, bizi tüm asil niteliklere sahip olmaya teşvik eder. Zevki geliştirir, kalbi yüceltir, zihni yükseltir, duyguları canlandırır ve itibarı güçlendirir. Yüce gönüllülük insanı yüceltir. Bazen talihin cilvelerine karşı bile bir deva olur, çünkü bunların nedeni genellikle çekememezliktir. Yüce gönüllülük eylemlerde uygulanamasa bile, iradede tam karşılık bulabilen bir duygudur. Yücelik, cömertlik ve diğer tüm kahramanca nitelikler kaynaklarını bu özellikten alırlar.

CXXIX Asla Mızmızlanmayın.

Mızmızlanmak her zaman itibarsızlık getirir. Başkalarından merhamet bekleyeceğinize, onların tutkularına karşın bir özgüven modeli olmak her zaman daha iyidir. Şikâyet etmek dinleyenlerde, şikâyetçi olduklarımız gibi davranma isteği uyandırır ve bir hakareti ortaya atmak, bir diğerini işitmek için bahane yaratır. Geçmişte kalan acılardan ötürü sızlanmak, yeni acılara zemin hazırlar. Yardım ve akıl danışma peşindeyken, sadece aldırmazlık ve küçümsemeyle karşılaşırız. Herhangi birinin beğenilerini pohpohlamak çok daha politiktir. Böylece çevredekiler kendilerini de aynı şeyi yapmaya zorunlu hisseder. Orada olmayan biriyle paylaştığımız güzellikleri anlatmak, orada olan kişiden de aynı şeyleri beklediğimiz anlamına gelir, böylece birinden kazandığımız itibarı öbürüne satmış oluruz. Bu nedenle uyanık insan geçmiş başarısızlıklarını veya kusurlarını dünyaya yaymaz, onun anlattıkları sadece dostluğu ayakta tutacak, düşmanlığı uyutacak olaylardır.

CXXX İş Yapın ve Yaptığınızı Herkes Görsün.

Bu şeyler gerçekten ne olduklarıyla değil, nasıl göründükleriyle anılırlar. İşe yaramak ve bunun başkalarına nasıl gösterileceğini bilmek, sadece işe yaramaktan iki kat daha faydalıdır. Görülmeyen şeyin, yok olduğuna hükmedilir. Doğru olan şey bile, yeterince doğru gibi görünmezse kimsenin ilgisini çekmez. Gördüklerine inananlar, gördüklerine aldananlardan çok daha az sayıdadır. Kurallara göre oynayın, dünya "ye kürküm ye" dünyasıdır ve birçok kürk aslında göründüğü gibi değildir. Ama yine de sırttaki iyi bir kürkün, iyi bir kalp için de en geçerli tavsiye mektubu olduğunu unutmayın.

CXXXI Hissetmenin Asaleti.

Ruhun bir ayrıcalığı vardır. Yüce gönülle düşünmek bütün centilmence davranışları tetikler. Bu da bütün karaktere bir nezaket havası verir. Hissetmenin asaleti büyük bir yücelik gerektirdiği için herkeste bulunmamaktadır. Bu asaletin temel göstergesi düşman hakkında bile iyi konuşabilmek, hatta ona iyi davranabilmektir. İntikam fırsatı doğduğu zaman, bu asalet tüm parlaklığıyla gözler önüne serilir; bu intikam fırsatından yararlanmaz, hatta beklenmedik bir cömertlik göstererek durumu kendi lehine tam bir zafere çevirir.

Hissetmenin adaleti politikanın güzel bir hamlesi, hatta devlet idaresinin doruk noktasıdır. O asla bir zafer gibi görünmez; çünkü o hiçbir şeye özenmez ve kendi payına düşenleri alırken, erdemlerinin de üstünü örtmeyi bilir.

CXXXII Kararlarınızı Gözden Geçirin.

Yeniden gözden geçirme konusunda kendi iç muhakemenize başvurmak her şeyi daha güvenilir hale getirir. Özellikle de bir eylemin süreci belli değilse, kararınızı onaylamak ya da geliştirmek için zaman kazanırsınız. Gözden geçirme, kararınızı güçlendirmek ya da desteklemek için yeni fırsatlar sağlar. Konu hediye vermek olduğu zaman, onun üzerine düşünerek karşıdakine sunulması, öylece verilmesinden daha büyük değer kazanmasına yol açar. Ne kadar uzun süre umutla beklerseniz, aldığınız hediye de bir o kadar değer kazanır. Eğer bir kararınızdan cayacak olursanız, yeniden gözden geçirme süreci size "hayır" cevabını nasıl ve ne zaman vereceğinize dair bir karara varmak için zaman kazandırır. Böylece hoş bir durum ortaya çıkar. Ayrıca, duyguların ilk şiddeti geçmiş olacağı için, reddettiğiniz insanların "hayır" karşısında verecekleri tepkiler de daha düşük yoğunlukta olacaktır. Özellikle de insanlar bir yanıt almak için baskı yaptığı zaman, buna karşı koymak en iyisidir. Çünkü bu genellikle dikkati dağıtmaya yönelik bir şaşırtmacadır.

CXXXIII Yalnız Bir Bilge Olacağınıza, Dünyanın Geri Kalanıyla Deli Olun.

Politikacılar böyle söyler. Eğer herkes aynı durumdaysa, bunlardan herhangi biri diğerlerinden daha kötü değildir. Fakat tek başına erdemli olma durumu sadece budalalar için geçerlidir. Akıntıyla birlikte hareket etmek de çok önemlidir. En büyük bilgeliğin içinde biraz cehalet ya da en azından cahil rolü yapmak da vardır. İnsan başkalarıyla birlikte yaşamak zorundadır ve bu "başkaları" çoğunlukla cahildir. "Tamamen yalnız yaşayabilmek için ya Tanrı ya da yabani bir hayvan gibi olmak gerekir." * Fakat ben bu aforizmayı şu şekilde ifade edebilirim: Yalnız bir deli olacağınıza, dünyanın kalanıyla akıllı olun. Ejderhaların peşinden koşarak özgün olmaya çalışan insanlar da vardır.

CXXXIV Kaynaklarınızı İkiye Katlayın.

Bu şekilde hayatı da ikiye katlarsınız. İnsan sadece tek şeye bağımlı olmamalı ya da ne kadar rakipsiz olursa olsun, tek kaynağa bel bağlamamalıdır. Her şeyin, özellikle de başarının, sevginin ya da itibarın kaynakları iki katına çıkartılmalıdır. Ayın değişkenliği her şeyin önüne geçer ve tüm varlıklara, özellikle de her şey arasında en kırılgan olan insan iradesine bağımlı olan varlıklara bir sınır koyar. Bilge kişinin bu kararsızlığa karşı korunmaya özen göstermesi gerekir. Bu yüzden iyi ve faydalı niteliklerden gerektiğinin iki katı kadar depolamak yaşamın temel kuralıdır. Böylece, doğanın bize en önemli ve tehlikeye en açık organlarımızı ikişer tane vermesi gibi, yaşama sanatı da başarı için muhtaç olduğumuz niteliklerle aynı biçimde ilgilenmeyi gerektirir.

---

* *Yazar burada Aristo'nun* **"homo solitarius aut deus aut bestia"** *özdeyişine gönderme yapıyor. (ç.n.)*

CXXXV Çatışma Ruhundan Beslenmeyin.

Çatışma ruhundan beslenmek sizi ancak aptal ya da huysuz kılar. Sağduyu sizi buna karşı korumalıdır. Her şeyin içindeki zorlukları bulabilmek insanın zekâsını geliştirebilir, fakat böyle bir mücadele insanı aptal durumuna düşürür. Bu türden insanlar en hoş konuşmaları bile bir münakaşaya çevirir ve bu tür davranışlarla, kendilerine yakın olmayan kişilerden çok, kendi arkadaşlarına karşı düşmanca tavırlar sergilerler. Maden talaşının nazik eşyalara zarar vermesi gibi, çatışmalar da eğlencelere zarar verir. Vahşi hayvanla evcil hayvanı aynı boyunduruğa koşmak hem aptalca, hem de zalimcedir.

CXXXVI Kendinizi Bir Şeylerin Merkezine Yerleştirin.

Böylece meselelerin nabzını tutarsınız. Birçok kişi, dallanıp budaklanan gereksiz tartışmaların ya da usandırıcı bir laf kalabalığının ortasında, meselenin aslını kavrayamadan yolunu kaybeder. Bu gibi kimseler, basit bir nokta üzerinde gidip gelerek hem kendilerini hem de başkalarını yorar, fakat meselenin püf noktasına asla odaklanamaz. Bunun sebebi kafa karışıklığından bir türlü kurtulamamalarıdır. Onlar oluruna bırakmaları gereken meselelerde zaman ve sabırlarını tüketirler, sonra da sıra asıl ilgilenmeleri gereken işlere geldi mi boş zamanları olmadığını fark ederler.

CXXXVII Bilge Kişi Kendine Yetebilmelidir.

Her şeyi kendinde toplamış kişi gittiği her yere her şeyini beraberinde götürür. Eğer evrensel bir dostumuz bizi Roma'da ve dünyanın geri kalanında temsil edebiliyorsa, bırakın insan kendi evrensel dostu olsun ve böylelikle yalnız başına yaşayabilecek bir duruma gelsin. Eğer kendisinden daha parlak zekâlı ve daha zevkli biri yoksa böyle bir adam kime güvenebilir? O artık sadece kendisine muhtaçtır. Bu çok büyük bir mutluluktur ve Yüce Varlık'ın ta kendisi olmaya benzer. Tamamen yalnız yaşayabilen kişi, hiçbir yönüyle vahşi hayvana benzemez, çoğu açıdan bilge ve her yönüyle Tanrısaldır.

CXXXVIII İşleri Oluruna Bırakma Sanatı.

Kamu yaşamının ve özel yaşamın dalgaları ne kadar sertse, işleri o kadar çok oluruna bırakmamız gerekir. İnsan ilişkilerinde kasırgalar, tutku fırtınaları vardır ve bazen de bir limana çekilip demir atmak yapılacak en akıllıca iştir. İlaçlar genellikle hastalıkları daha da kötüleştirir. Bu durumda insan olayları doğal akışına ve zamanın manevi etkisine bırakmalıdır. Ancak akıllı doktorlar ne zaman ilaç yazmamaları gerektiğini bilirler ve bazen de ilaç kullanmamak daha büyük bir hünerdir. Sıradan halkı sakinleştirmenin en iyi yolu, geri çekilip fırtınanın kendi kendine dinmesini beklemektir. İşleri oluruna bırakmak, aslında adım adım başarıya ulaşmaktır. Küçük bir havuz, küçük bir hareketle bulanıklaştığında, sizin müdahalenizle değil, ona hiç dokunmamanız sayesinde yeniden temizlenir. Karışıklıkları gidermenin en iyi yolu işleri bir süre oluruna bırakıp, ortalığın durulmasına zaman tanımaktır.

CXXXIX Şanssız Günlerinizin Farkına Varın.

Böyle günler gerçekten vardır. O günlerde hiçbir şey yolunda gitmez. Yapacaklarınızı değiştirseniz bile şanssızlık peşinizi bırakmaz. İnsanın şanslı gününde olup olmadığını anlayabilmesi için iki deneme yeterli olmalıdır. Her şey, zihin bile bir değişim sürecindedir, bu nedenle hiç kimse her zaman akıllı olamaz. Şansın her zaman söyleyecek bir sözü vardır. İyi bir mektubun nasıl yazılacağını bile söyleyebilir. Mükemmellik tamamen zamana bağlıdır. Güzelliğin bile bir saati vardır. Bilgelik bile bazen fazla ya da yetersiz gelerek başarısızlığa uğrar. Sonucun iyi olabilmesi için, her şey uygun günde yapılmalıdır. Bu yüzden bazı insanların her işi ters giderken, bazılarının her istediği gerçekleşir ya da az sıkıntı çekerler. Onlar her şeye zahmetsizce ulaşırlar. Zekâları yardıma hazırdır, liderlik yetenekleri üstündür, şans yıldızları daima yükselişte dir. Bu tür zamanlarda kişi içinde bulunduğu durumu kavrayarak, en düşük ihtimali bile göz ardı etmemelidir. Fakat açıkgöz bir insan iyi ya da kötü bir olaydan yola çıkarak gününün şanslı olup olmadığına hemen karar vermez. Çünkü başına gelen şey sadece şanslı bir rastlantı ya da basit bir can sıkıntısı olabilir.

CXL Bir Şeyin İyi Yönünü Hemen Keşfedin.

Bu zevk sahibi olmanın beraberinde getirdiği bir avantajdır. Arı peteği için bal, yılan da kovuğunu savunmak için zehir toplar. Beğeniler konusunda da aynı şey geçerlidir, bazıları iyiliğe bazıları belaya yönelir. İyi yönü olmayan hiçbir şey yoktur. Özellikle de kitaplarda... Çünkü onlar düşüncelerin gelişmesini sağlayan gıdalardır. Fakat bazıları öyle bir algıya sahiptir ki, binlerce mükemmellik arasında tek bir kusura takılıp kalırlar. Onlar insanların zihinlerini ve kalplerini yiyen leşçiller gibi, bu kusuru durmadan onların yüzüne vururlar. Bu sayede, zekâlarına değil de zevksizliklerine hizmet eden, hatalarla dolu bir bilanço oluştururlar. Böyle kimseler üzücü yaşamlar sürer. Kendilerini acılarla besler, çerçöp yiyerek şişmanlarlar. Binlerce kusurun ortasındaki tek bir güzelliği rastlantı sonucu da olsa görebilen kişiler, beğenileri konusunda daha şanslıdır.

CXLI Kendinizi Dinlemeyin.

Eğer diğerlerini memnun edemiyorsanız, kendinizi memnun etmenizin gereği yoktur. Bir kural olarak da, genellikle başkalarını hor görmek, kendinden memnun olmanın bir cezasıdır. Kendinize gösterdiğiniz özeni muhtemelen başkalarına borçlusunuzdur. Kendinizle konuşurken, aynı zamanda da kendinizi dinlemek iyi sonuçlar vermez. Yalnız kalınca kendi kendine konuşmak deliliktir. Ortamda başkaları bulunduğu zaman kendi kendini dinlemek de hiç akıllıca değildir. Büyük insanların, "söylediğim gibi" veya "ne?" gibi benzeri ifadeleri tekrarlayarak konuşması bir zayıflıktır ve bu kelimeler dinleyicileri serseme çevirir. Her lafın arasında bir alkış veya bir yağcılık beklerler ki, bu da akıllı insanların sabrını kötüye kullanmak demektir. Sürekli aynı kelimelerin tekrarlandığı ağdalı konuşmalar da böyledir ve bu tür konuşmalar da ikide bir kalabalıktan yükselen aptalca bir "bravo" nidasının desteğine ihtiyaç duyar.

CXLII İnatçılıktan Dolayı Asla Yanlış Tarafı Seçmeyin, Çünkü Rakibiniz Bunu Sezerek Doğru Tarafı Seçmiştir.

Böyle yaparsanız kavgaya yenik başlar ve kısa sürede utanç içinde kaçmak zorunda kalırsınız. Kötü silahlarla hiç kimse zafer kazanamaz. Rakibinizin doğru tarafı sizden önce seçmesi yeterince zekicedir, hem sonradan gelip hem de yanlış tarafı seçmeniz iyice ahmaklık olacaktır. Bu tür kuru inat, sözler değil eylemler söz konusu olduğunda daha tehlikelidir; çünkü eylemler sözlerden daha fazla riskle karşı karşıyadır. İnatçı insanlar yaygın bir hata olarak, gerçeğe ters düşüp yararlı olanla çatışarak bu değerleri kaybederler. Bilge kişi asla duygularına esir olmaz, gerçeği önceden keşfederek ya da hatasını sonradan düzelterek onu benimser. Eğer düşmanınız aptalsa, bu tür bir durumda karşı tarafı, yani yanlış yolu seçecektir. Onu yanlışa yöneltmek için en iyi yol, öncelikle sizin doğru tarafı seçmenizdir. Çünkü ahmaklığından dolayı nasılsa doğru yoldan sapacak ve bu inatçılığının da cezasını çekecektir.

CXLIII Klişelerden Kaçınmak İçin Asla Mantığa Aykırı Davranmayın.

Her iki uç nokta da şöhretimize zarar verir. Mantıklı yaklaşımlardan ayrılan her girişim aptallıktır. Mantıkla çeliştiği halde doğruymuş gibi görünen her söz bir aldatmacadır; ilk anda yeniliği ve ilginçliği nedeniyle büyük takdir kazanır, fakat daha sonra kandırmaca olduğu sezilerek aslında boş olduğu açığa çıktığında güvenilirliğini yitirir. Bu bir tür dolandırıcılıktır ve politik meselelerde devletleri yıkıma sürükler. Yüceliğin dolaysız yolunda büyük amaçların peşinde gidemeyenler veya gitmeye cesaret edemeyenler, bu mantıksız sözler aracılığıyla onun etrafında dolanmaya kalkışırlar. Bu eylem aptalların hayranlığını toplasa da, ondan uzak durmak bilge insanları birer peygambere dönüştürür. Mantıkla çelişen kişiler dengesiz bir muhakeme sergiler ve tamamen sahtecilikle suçlanamasalar bile, güvenilir olmayan bir zeminde ilerlemektedirler. Gerçekten önemli olan bazı hayati konularını da riske atarlar.

CXLIV Kendi Sonuçlarınıza Ulaşmak İçin Başkaları Üzerinden Yola Çıkın.

Bu sizin kendi amacınıza ulaşmanızı sağlayan bir araçtır. Tanrısal konularda bile, Hıristiyan öğretmenler bu kutsal kurnazlığı önemle vurgularlar. Bu önemli bir ikiyüzlülüktür. Çünkü önceden fark edilen bazı avantajlar başka insanların iradesini etkilemek için tuzak görevini görürler. Karşınızdakinden bahsediyor gibi görünmenize rağmen, aslında onu sadece kendi sonuçlarınıza ulaşmak için kullanıyorsunuzdur. Bir insan kılık değiştirmeden tehlikeli mekânlarda asla ilerlememelidir. Aynı şekilde, her konuda önceden "hayır" diyen insanlar karşısında bu hamleden faydalanıp, isteğinizi kabul etmenin zorluğunu onlar fark etmeden açığa vurarak alacağınız darbeyi savuşturmak yararlıdır. Bu tavsiyeye, zekice manevralarınızı açık etmekten kurtulmak için önceden düşünerek hareket etmeyi öneren kuralda da* yer verilmiştir.

CXLV Yaralı Parmağınızı Göstermeyin,

yoksa herkes ona saldırır. Bu konuda şikâyet de etmeyin; kötülük her zaman zayıfların en hassas yanlarını hedefler. Can sıkmaya gerek yok. Sohbetin maskarası olmak sadece canınızın daha da sıkılmasına yol açar. Kötü niyet kanatacak yaralar arar, insanın sabrını denemek için oklar savurur, bilgelerin canını sıkmak için bin türlü yol dener. Akıllı insan vuruşlara açık olmaz. İster kişisel, ister geçmişten kalma olsun, hiçbir sırrı ifşa etmez. Çünkü bazen kader bile bizi en hassas yerimizden yaralamayı sever. Kader yaralı uzvu kangren etmeyi sever. O yüzden, eğer acılarınızın bitmesini ve zevklerinizin sürmesini istiyorsanız asla onların kaynağını ifşa etmeyin.

---

* *13 numaralı paragraf.*

CXLVI Her Şeyin İç Yüzünü Görün.

Nesneler ve olaylar genellikle göründüklerinden farklıdır. Cehalet asla bir şeyin kabuğunun altına bakmaz, derinlerine inmez; ancak siz ona bu kabuğun içini gösterdiğiniz zaman gözünü açabilir. Yalan her zaman daha önce ortaya çıkıp, ahmakları da beraberinde onarılamaz hatalara sürükler. Doğruluk ise her zaman sona kalıp, zamanın kollarında aksayarak ilerler. Bu yüzden akıllı insanlar doğa ananın onlara iki tane bahşettiği kulaklardan birini "hakikat"i dinlemeye ayırırlar. Hilekârlık yüzeysel olduğu için, yüzeysel insanlar ona kolaylıkla kapılırlar. Sağduyu ise onun ulaşamayacağı yerlerde gizlenir ve sadece bilgelerle akıllılar ondan faydalanabilirler.

CXLVII Erişilmez Olmayın.

Hiç kimse ara sıra başkalarının öğütlerine ihtiyaç duymayacak kadar mükemmel değildir. Hiç kimseyi dinlemeyenler ancak iflah olmaz ahmaklardır. Oysaki en eşsiz âlim bile danışacak bir dosta ihtiyaç duyar. Büyüklük, birilerine bel bağlamayı öğrenmektir. Sadece erişilmez oldukları için yollarını bulamayan insanlar vardır. Sonunda mahvolurlar, çünkü kimse onları kurtarmaya cesaret edememiştir. En yüksek mevkilerdeki insanlar bile kapılarını arkadaşlığa açık tutmalıdır; çünkü belki de biri bu kapıdan girip yardımlarına koşacaktır. Bir arkadaş, gerektiğinde öğüt vermek ve azarlamak konusunda serbest olmalı, bunları utanmadan yapabilmelidir. Memnuniyetimiz ve sadakatine beslediğimiz güven, ona bu gücü verecektir. Bir insan herkese saygı göstermek ya da güvenmek zorunda değildir. Ama herkesin, hatalarını düzeltmek konusunda güvendiği sadık bir dostu olmalı ve bunun için şükran duymalıdır.

CXLVIII Hoşsohbet Olun.

Sohbet insanın gerçek kişiliğini yansıtır. Hayatta en çok yapılan şey dahi olsa, hiçbir iş bundan daha fazla dikkat gerektirmez. Sohbet ederek bile, bir şeyler kazanabilir veya kaybedebilirsiniz. Konuşmanın yazılı hali olan mektubu kaleme almak için bile özen göstermek gerekiyorsa, insanın zekâsını en net biçimde ortaya koyabileceği eylem olan konuşma için neden daha da büyük bir özen göstermek gerekmesin? Uzmanlar, ruhun nabzının dilde attığını hisseder. Bir bilge şu sözleri söylemiştir: "Konuş, konuş ki seni tanıyabileyim." Bazıları hoşsohbet olmanın beceri gerektirmediğini, konuşurken basit bir üslup benimsenmesi ve fazla süsleme yapılmaması gerektiğini savunur. Bu, arkadaşlar arasındaki iletişim için faydalı bir öneridir. Ama karşımızda yüksek mevkiden bir insan varsa, kendisiyle itibarını zedelemeyecek bir şekilde sohbet etmemiz gerekir. Bunun için de uygun bir sohbet konusu seçilmeli, mantığa ters düşülmemelidir. Söylenenleri eleştirmeyin, aksi takdirde bilgiçlik tasladığınız düşünülür. Asla insanların düşüncelerini bir tahsildar gibi tartmayın, yoksa sizden kaçmalarına ya da en azından, düşüncelerini sevimli göstermeye çalışmalarına yol açarsınız. Sohbet ortamında ketumluk, güzel konuşmaktan daha önemlidir.

CXLIX İnsanları Dertten Kurtarmayı Bilin.

Kötü niyet karşısında siper olabilmek, kötü niyetli insanların düşündüğü gibi acizlik değil, müthiş bir beceridir. Bu duruş, sizi beğenmeyenlerin eleştirisini, hatta evrensel cezayı göze alacak yürekliliği gösterdiğiniz anlamına gelir. Her şey iyi gitmeyebilir, bu yüzden gururumuz pahasına da olsa, böyle bir günah keçisine sahip olmak, talihsiz sonuçlar karşısında fazladan bir hedef edinmektir.

CL Yaptığınız İşin Karşılığını Almayı Bilin.

Herkes olguların özüne inemediği ve derinliklerine doğru ilerleyemediği için, onlara yeterince değer vermez. Birçok insan çoğunluğa ayak uydurur, çünkü diğerlerinin ilerlediğini görüp onlarla birlikte hareket eder. Bir şeylerin gerçek değerini göstermek müthiş bir beceridir. Bu bazen onları överek (çünkü övgü arzu uyandırır), bazen de onlara çarpıcı bir isim vererek yapılır (ki bu, bir şeyleri en üst sıraya koymakta çok yararlıdır); yeter ki ortada yapmacıklık olmasın. Gerçekten de her konuda uzmanlara güveniyormuş gibi davranmak aslında insanları teşvik etmektir; çünkü herkes kendini uzman sanır ve değillerse bile kendilerine ihtiyaç duyulduğu hissi arzularını tetikler. Hiçbir şeyi basit ve sıradan olarak görmeyin. Bu onları ulaşılabilir kılmaktan çok, değerlerini düşürür. Herkes sıra dışı olanın peşinden koşar, çünkü o hem beğeni hem de zekâ açısından daha çekicidir.

CLI Önceden Düşünün.

Bugünden yarını, hatta daha sonraki günleri düşünün. En müthiş öngörüler, sıkıntı ortaya çıkmadan önce saptananlardır. Tedbirli insanlar için talihsizlik yaşamak, dikkatliler içinse beladan kıl payı kurtulmak gibi durumlar söz konusu değildir. Boğazımıza kadar çamura saplansak bile düşünmekten vazgeçmemeliyiz. Olgun düşünceler en büyük zorlukları aşabilir. "Yastık sessiz bir kâhindir" derler ve bazı sorunları düşünerek uykuya dalıp, zihnimizde çözümlerle uyanmak oldukça faydalıdır. Birçok insan önce hareket eder, sonra düşünür. Bu yüzden olayların sonuçlarına, sonradan gösterecekleri bahanelerden daha az önem verirler. Bazıları vardır ki, olayların ne öncesinde, ne de sonrasında düşünür. Aslında tüm hayat doğru yolu nasıl gözden kaçırmayacağımızı düşündüğümüz bir süreç olmalıdır. Derin düşünmek ve öngörülü olmak, insanların hayatlarında belirleyici bir rol oynamalarını sağlar.

CLII Asla Sizi Gölgede Bırakacak Biriyle Arkadaş Olmayın.

Bir insan sizi ne kadar gölgede bırakacaksa, o kadar az istenen bir arkadaş olmalıdır. Sizden daha kaliteli ve daha şöhretliyse, o her zaman birinci olacak, siz daima ikinci planda kalacaksınız demektir. O assolist olacaktır, siz de geri vokal. Size gösterilen azıcık hürmet, bilin ki onun artıklarından ibaret olacaktır. Ay, yıldızların arasında bir başına parlar, güneş doğduğunda ise görünmez olur. Işığınızı karartan birine asla yanaşmayın, size daha çok ışık veren insanlarla birlikte olun. Bu şekilde her şey güzel ve aydınlık olur. İnsan kendini kötü bir arkadaş yüzünden tehlikeye atmaktansa, iyiliğini düşünen bir arkadaşını onurlandırmalıdır. Talihin yolundayken seçkin kişilerle, oraya vardığınızda ise sıradan kişilerle birlikte olun.

CLIII Doldurulacak Büyük Boşlukların Olduğu Yerlere Girmekten Kaçının.

Bunu yapacak olursanız da selefinizden daha başarılı olmaya çalışın. Onunla eşit olmanız onun değerini ikiye katlar. Halefimizin davranışları da bizim geri istenmemizi sağlayabilir. Yani, selefimizin bizi gölgede bırakmasına izin vermemek önemlidir. Büyük bir boşluğu doldurmak zordur, çünkü geçmiş her zaman daha iyiymiş gibi görünür. İşte bu yüzden selefimizle eşit olmak yeterli değildir, ondan daha başarılı olmamız, yaptıklarının üzerine bir şeyler eklememiz gerekir.

CLIV Kolayca İnanmayın, Kolayca Sevmeyin.

Zihnin olgunluğu her şeye anında inanmamaktan geçer. Yalan her yerde rastlanan bir şeydir. Bu yüzden de inanmak o kadar kolay olmamalı. Çabuk inananlar er ya da geç hataya düşer. Aynı zamanda, başkalarının sadakatine karşı beslediğiniz şüpheler konusunda da ısrarcı davranmayın. Çünkü bu da bazı durumlarda hakaret olarak algılanabilir, size bilgi veren kişiyi sahtekâr ya da aldatılmış olarak gördüğünüz izlenimini uyandırabilir. Tek kötü şey de bu değildir. Herkese zor inanmak, yalancılara özgü bir niteliktir. Yalancılar iki başarısızlıktan muzdariptir; ne kendisi inanır, ne de ona inanılır. Muhakemelerde acele etmemek dinleyicinin sağduyulu olduğunun belirtisidir; çünkü konuşmacı kendi kaynağına nasılsa güvenmektedir. Bir şeyi hemen sevmek de buna benzer bir tedbirsizliktir. Sözler dışında, davranışlarla da yalan söylenebilir ve bu hilekârlık günlük yaşantımızda daha büyük bir tehdit unsuru oluşturur.

CLV Tutkuları Yönetebilme Sanatı.

Eğer mümkünse, aşırı ısrarcı tutumları sağduyulu bir şekilde karşılayın. Bu gerçekten sağduyulu olan bir adam için zor değildir. Tutkulu olmanın ilk adımı, tutkulu olduğunuzu belirtmektir. Böylelikle tutkularınızı yönetmeye başlarsınız. Tutkularını son noktaya taşımaya niyetli bir insanın bunu yapması gereklidir. Tutkulara kapılmak kadar, onlardan kurtulmak da becerilerin en büyüğüdür. Nasıl ve ne zaman duracağınızı bilmeniz gerekir, ama son hızla koşarken aniden durmak da kolay değildir. Tutku krizlerinde bile açık görüşlü kalabilmek bilgeliğin önemli bir göstergesidir. Tutkularda aşırıya kaçmak mantığın yolundan sapmaktır. Ama tutkularınızı kontrol edebilme becerisi sayesinde mantık asla ikinci plana atılmayacak, onun sınırları dışına çıkılmayacaktır. Tutkuyu kontrol edebilmek için dikkatimizi dizginlememiz gerekir. Bunu yapabilen insanlar muhtemelen ilk ve son bilgeler olacaktır.

CLVI Arkadaşlarınızı Seçin.

Tecrübenin ve talihin sınavını geçtikten sonra, bu sınavı da geçenler; sadece sevgi değil, anlayış alanında da başarılı mezunlar olacaklardır. Bu konu, hayattaki en önemli şey olmasına rağmen en az önemsenenler arasında yer alır. Zekâ bazılarına, şans birçoklarına arkadaş kazandırır. Akıllı ve aptal insanlar arasında bir anlaşma hiçbir zaman söz konusu olmadığı için, insan ancak sahip olduğu arkadaşlara bakılarak değerlendirilebilir. Aynı zamanda, bir insanın çevresinde bulunmaktan memnun olmak yakın bir arkadaşlığın göstergesi değildir. Bu durum kişiye duyulan güvenden ziyade, onun arkadaşlığından elde edilen memnuniyetten kaynaklanır. Sürdürülmesi ve sürdürülmemesi gereken arkadaşlıklar vardır. İkincisi; sadece zevk içindir. Birincisi ise düşüncelerin verimliliği ve dürtülerin uyumu ile ilgilidir. Çok az arkadaşımız biz "biz" olduğumuz için yanımızdadır, çoğu içinde yaşadığımız şartları sever. Gerçek bir arkadaşın anlayışı, diğer insanların iyi niyetlerinden çok daha faydalıdır. Bu yüzden arkadaşlarınızı seçin, bu işi şansa bırakmayın. Akıllı bir arkadaş endişeleri yok eder, aptal bir arkadaş ise bu endişeleri yoktan var eder. Ama arkadaşlarınıza fazla şans dilemeyin, yoksa onları kaybedebilirsiniz.

CLVII Karakter Konusunda Hata Yapmayın.

Bu en tehlikeli, ama yine de en kolay düşülen hatadır. Ürünlerin kalitesi hakkında yanılmaktansa, fiyat konusunda kazık yemek daha iyidir. İnsanlarla ilgilenirken her şeyin ötesinde daha derinlere bakmak lazımdır. İnsanları tanımak nesneleri tanımaktan farklıdır. Karakterlerin kişisel özelliklerini ayırt etmek ve ruhlarının derinliklerine inmek çok derin bir felsefedir. İnsanlar da en az kitaplar kadar derin araştırılmalıdır.

CLVIII Arkadaşlarınızdan Faydalanın.

Bunu başarmak takdir yeteneği gerektirir. Bazı arkadaşlar yakındayken, bazıları da uzaktayken iyidir. Birçoğu sohbette başarılı olmasa da, çok iyi mektup arkadaşları olabilir. Çünkü mesafe, onlarla yakın etkileşim halindeyken dayanılmaz olan birçok tatsızlığı ortadan kaldırır. Arkadaşların tek işlevi sizi memnun etmek değildir, onların çok değerli üç özellikleri vardır. Dayanışma, iyilik ve doğruluk. Çünkü bir arkadaş her şeyiyle arkadaş gibi olmalıdır. Çok az kişi iyi arkadaş olmaya değer ve aslında sayıları düşündüğünüzden daha da azdır çünkü insanlar onları nasıl seçeceklerini bilmezler. Arkadaşlığı devam ettirmek onu başlatmaktan daha önemlidir. Bu koşullara uygun arkadaşlar seçin. Onlar başlangıçta yeni olsalar da, bir gün muhakkak eski dostlarınız olacaklardır. Onları sınavlardan geçirmek gerekse de, tabii ki en iyi dostlar olgunlaşmış olanlardır. Arkadaşsız yaşamak kadar büyük bir ıssızlık yoktur. Arkadaşlık yaşamdaki güzellikleri ikiye katlar ve kötülükleri de parçalara böler. Temiz havanın ruha iyi gelmesi gibi, talihsizliğin tek devası da budur.

CLIX Aptallara Sabredin.

Akıllı insanlar genellikle sabırsızdır çünkü insanın bilgisi arttıkça ahmaklara karşı sabırsızlığı da çoğalır. Fazla bilgiyi memnun etmek zordur. Epictetus'a* göre, hayattaki ilk kural bir şeylere tahammül edebilmektir. Bu, ona göre bilgeliğin yarısı sayılır. Aptallığın çeşitli türlerine katlanmaksa daha da fazla sabır gerektirir. Biz de genellikle bağımlı olduğumuz kişilere katlanmak zorundayız. Bu kişisel kontrol konusunda yararlı bir derstir. Sabrımız huzuru doğuracaktır. Bu ise dünyadaki mutluluğun can damarıdır. Hiç sabrı olmayanlar kendi içlerine çekilmelidir, ama orada bile kendilerine sabır göstermek zorunda kalacaklardır.

---

* *Epictetus: Bugünkü Pamukkale sınırları içinde doğmuş ve 55 — 135yılları arasında yaşamış Yunanlı düşünür.*

CLX Sözlerinize Dikkat Edin.

Rakiplerinizle konuşurken sağduyunuzun, diğerleriyle konuşurken de dış görünüşünüzün hatırına sözlerinize dikkat edin. Yeni bir söz söylemek için her zaman vakit olsa da, sözleri geri alma şansınız yoktur. Sanki kendi vasiyetinizi hazırlıyormuş gibi konuşun. Ne kadar az söz söylerseniz, o kadar az sorun var demektir. Önemsiz konulardan bahsederken, daha ciddi konular için antrenman yapıyormuş gibi konuşun. İçsel gizlilikte tanrısal bir ihtişam vardır. Düşünmeden konuşanlar çabuk hataya düşerek başarısız olurlar.

CLXI Küçük Hatalarınızın Farkında Olun.

En mükemmel insanlar dahi bu hataları yaparlar. Onlar bu hatalarıyla ya evlidirler ya da evlilik dışı bir ilişkileri vardır. Bunlar genellikle zeki insanların hatalarıdır ve bu kişiler ne kadar büyükse, hataları da o kadar büyük olur ya da en azından o kadar dikkat çeker. Sahipleri onların farkında değildir sanmayın; hatta onları severler ki bu kötüdür; çünkü ortada kaçınılamayan kusurlara karşı duyulan akıldışı bir aşk vardır. Onlar mükemmelliğin üzerindeki lekelerdir. Onlar sahiplerini memnun etseler de, kendilerini görenlerin canını sıkarlar. Bu hatalardan kurtulmak çok hoş bir şeydir; ama seçin bakalım hangisinden kurtulmak isteyeceksiniz! Herkes bu konuda başarısız olduğu içindir ki, sonunda sizin diğer niteliklerinizi gördükçe bu hatalarınızı başarabildikleri kadar görmezden gelip, sahip olduğunuz diğer yetenekleri ortaya çıkaracaklardır.

CLXII İftiracıları ve Rakiplerinizi Nasıl Yenersiniz?

Bu genellikle akıllıca olmasına rağmen, onları küçümsemek yeterli değildir. İnsanlar kendileri hakkında kötü konuşanları öven insanları pek onaylamazlar. Yetenekler ve hizmetler sayesinde alınandan daha kahramanca bir intikam yoktur, bunlar rakiplerinizi kıskançlığın pençesine yuvarlar. Her başarı rakibinizin boynundaki yağlı ilmeğe atılan bir düğümdür ve düşmanın galibiyeti, rakibin cehennemidir. Kıskançlar birçok kez ölür, ama alkışı yine de kıskanılan kazanır. Onun namının ölümsüzlüğü rakibinin çekeceği işkencenin süresi olacaktır. Birisi sonsuz onurla, diğeri ise acıyla yaşar. Birisinin ünü kendisi için ölümsüzlüğü, diğeri için ölümü temsil eder. Kıskançlıktan kaynaklanan uzun ve yavaş bir ölümü...

CLXIII Asla Acıdığınız İçin Başkalarının Kötü Kaderine Ortak Olmayın.

Bir insanın şansı, bir başkası için şanssızlıktır. Çünkü birine şanslı diyebilmemiz için, birçok şanssız olması gerekir. İnsanların merhamet duygularını harekete geçirebilmek şanssızların tuhaf bir özelliğidir. İnsanlar böylelerine (adeta talihin onlara iyi davranmasının bir kefareti olarak) gereksiz bir merhamet gösterirler ve bir bakarsınız ki zenginlik açısından herkesin acıdığı bir adam, yaşadığı sıkıntılar yüzünden herkesin hayranlığını kazanmıştır. Kanatlanmış uçarken, böyleleri yüzünden yayan kalabilirsiniz. Ama yine de talihin kartları nasıl karıştırdığına dikkat edilmelidir. Her zaman talihsizlerle düşüp kalkmayı seven insanlar vardır ve bir bakarsınız, eskiden seçkin ve zengin biriyken, birden dün acıdıklarının yanına düşüvermiştir. Bu durum ruhun asaletini ortaya çıkarsa da, dünyevi bilgeliğin göstergesi değildir.

CLXIV Rüzgarın Yönünü Öğrenmek İçin Havaya Saman Atın.

Yaptığınız işlerin nasıl algılanacağını, özellikle de kabulü ve başarısı şüpheli kişilerden öğrenin. Böylece işlerin nasıl gelişeceği konusunda emin olur ve yola devam mı edileceği, yoksa geri mi çekinileceği hakkında düşünmeye fırsat bulursunuz. İnsanların niyetlerini böyle deneyen bir bilge, hangi durumda olduğunu bilecektir. Bu istemek, arzulamak ve yönetmek için ileriyi görmenin altın kuralıdır.

CLXV Savaşın Hakkını Onurlu Bir Şekilde Verin.

Savaşı sürdürmek zorunda kalsanız da, zehirli oklar kullanmak zorunda değilsiniz. Her insan olduğu gibi davranmalıdır. Başkaları gibi davranmak onu kendi benliğinden uzaklaştırır. Hayat savaşında gösterilen yiğitlik herkesten takdir görür. Herkes zafer için savaşmalıdır, bunu da sadece güçle değil, gücü nasıl kullanacağını bilerek yapmalıdır. Acımasız bir zafer ihtişam değil, sadece utanç getirir. Onur her zaman en önemli erdemdir. Onurlu bir adam asla yasaklanmış silahları kullanmaz. Bu konuda sadece nefret nedeniyle sona ermiş bir arkadaşlığı örnek verebiliriz. Geçmişteki güven hiçbir zaman bugünün intikamı için kullanılmamalıdır. En ufak bir hainlik lekesi dahi insanın namını lekeler. Soylu insanlar arasında, en ufak bir acımasızlık bile herkesin sizden uzaklaşmasına yol açar. Soylu ve adi insan arasında çok büyük mesafeler bulunmalıdır. Yiğitlik, cömertlik ve sadakat dünyadan yok olsa dahi, insanoğlunun bu erdemleri sizin kalbinizde tekrar bulabilecek olmasıyla övünebilmelisiniz.

CLXVI Laf Üreten İnsanla İş Üreten İnsanı Ayırın.

Bu anlamda ayırt etme, birçok çeşidi olsa da arkadaş, insan ve iş seçme konularında çok önemlidir. Eyleme dönüşememiş kötü sözler bile yeterince rahatsız ediciyken, eyleme dönüşmüş kötü sözler daha da beterdir. Sözler ve sahte kibarlık karın doyurmaz. Aynalar kuş yakalamak için ideal bir tuzaktır. Sadece kendini beğenmişler uçuşan sözlere değer verir. Sözler işin teminatı olmalıdırlar ve tıpkı rehine dükkânı makbuzları gibi, onların da kendi değerleri vardır. Yaprakları olan fakat meyvesi olmayan ağaçlar işe yaramaz. Onları olduğu gibi kabul edin, gölge etmekten başka hiçbir işe yaramazlar.

CLXVII Kendinize Güvenmeyi Bilin.

Sıkıntılı durumlarda açık bir yürekten daha iyi bir arkadaş yoktur. Eğer yüreğinizin cesaretinin azaldığını fark ederseniz onu diğer yardımcılarla kuvvetlendirmeye çalışın. Kendini cesaretle ortaya süren insanların endişeleri yok olur. İnsan talihsizlikler karşısında geri çekilmemelidir, aksi takdirde bu durum çekilmez olur. Birçok insan sıkıntı içindeyken bile kendi kendine yardım etmez ve yaşadıklarına nasıl katlanacaklarını bilmedikleri için taşıyacakları yük artmış olur. Kendini bilen insan zayıf yönlerini nasıl kuvvetlendireceğini de bilir. Akıllı insan olanaksız denilen zaferlere ulaşır, göklerdeki yıldızları bile fetheder.

CLXVIII Ahmakların Aptalca İşlerine Bulaşmayın.

Boş gurur, küstahlık, bencillik, güvenilmezlik, kapris, inatçılık, hayalperestlik, yapmacıklık, tuhaflık, arsızlık, her lafa karşı çıkma, bağnazlık ve tek yanlılığın tüm biçimleri... Bunların tamamı edepsizliğin canavarlıklarıdır. Zihindeki bozukluk vücuttaki bozukluktan daha rezildir, çünkü zihin bozuklukları beden bozukluklarından daha fazla insana hayatı zehir eder. Ama bu şekilde bozulmuş zihinlere, karışmış akıllara kim doğru yolu gösterebilir? İnsanın kendini kontrol mekanizması iyi çalışmadığı durumlarda başkasının onu yönlendirmesi de imkânsızdır. Bu tür insanlar, başkalarının alaylarını önemsemek yerine, gözlerini kapatıp diğerlerinden gelecek hayali takdir sözcüklerini beklerler.

CLXIX Yüz Kere Kazanmaya Değil, Bir Kere Kaybetmemeye Odaklanın.

Kimse parıldayan güneşe doğrudan bakamaz. Ama güneş tutulmasında herkes gözünü ona diker. Sıradan düşünceler genellikle neyin doğru olduğu değil, neyin yanlış olduğu hakkındadır. Kötü haberler her türlü takdirden daha hızlı yayılır. Birçok insan dünyadan ayrılıncaya kadar tanınmaz bile. Bir insanın bütün kahramanlıkları, küçük bir kusurunu kapatmak için bile yeterli olmayabilir. Bu yüzden hataya düşmekten kaçının. Şunu bilin ki kötü niyet her hatayı görse de, hiçbir başarıyı fark etmez.

CLXX Her Zaman Yedekte Bir Şeyleriniz Olsun.

Bu kendi öneminizi sürdürmenin etkili bir yoludur. Bir insan bütün kapasitesini ve enerjisini bir çırpıda ve her fırsatta ortaya koymalıdır. Bilgi için bile bir yedekleme söz konusu olmalıdır, böylece kaynaklarınız iki katına çıkmış olur. İnsan zor durumdayken sığınacağı bir yerler mutlaka olmalıdır. Yedekler her zaman saldırı gücünden daha önemlidir, çünkü daha büyük bir cesaret ve şöhretin sembolüdür. Sağduyu her işe güvenlik garantisiyle başlar. Zihin çalıştıran bu paradokstan şu sonuç çıkar: Yarım bütünden fazladır.

CLXXI Nüfuzu Boşa Harcamayın.

Büyük arkadaşlıklar büyük fırsatlar içindir. İnsanlar elde ettikleri büyük güveni küçük şeyler için kullanmamalıdır. Bu göreceği bir desteği ziyan etmek olur. En güçlü dayanağımızı en zor anlar için kullanmalıyız. Gücümüzün çoğunu küçük şeyler için harcarsak, sonrası için geriye ne kalır? Hiçbir şey bir koruyucudan daha değerli değildir ve bugünlerde birçok şeyin bedeli bir iyilikten daha yüksek değil. Bir iyilikle bir dünya kurulabilir ya da yıkılabilir. Yapılan iyilik, zekânızı destekleme veya yok edebilme gücüne sahiptir. Doğa ve şöhret akıllı insana uygun olduğu için, şans onları kıskanır. Bu nedenle güçlülerin iyiliğine sahip olmak, mal mülk sahibi olmaktan daha önemlidir.

CLXXII Kaybedecek Bir Şeyi Olmayan İnsanlarla Mücadele Etmeyin.

Bu eşit bir çekişme olamayacağı için, kaybedecek bir şeyi olmayan insanlarla mücadele etmeyin. Rakip mücadeleye hiçbir endişesi olmadan girer, çünkü o utanma duygusu da dâhil her şeyini kaybetmiştir ve daha fazlasını kaybetmekten korkmaz. Bu yüzdendir ki her türlü cesareti gösterebilir. İnsan yıllar içinde kazandığı, ama bir anda kaybedebileceği şan şöhret uğruna böyle risklere atılmamalıdır. Çünkü çok küçük bir dikkatsizlik her şeyi mahvedebilir. Onurlu ve sorumluluk sahibi bir insan şöhret sahibidir ve kaybedecek çok şeyi vardır. Bu insanlar kendi şöhretleriyle başkalarının şöhretlerini de dengeler. Onlar sadece çok gerekli durumlarda mücadeleye girer. Bu mücadelede çok dikkatli ve akıllı davranarak gerektiği zaman mücadeleden ayrılıp şöhretlerini koruyacak sağduyuyu gösterirler. Bazen zafer durumunda bile aslında kaybettiklerini geri kazanamazlar; çünkü bir kez kendini kaybetme riskini almışlardır.

CLXXIII İlişkilerde ve Özellikle Arkadaşlık İlişkilerinde Hemen İncinmeyin.

Bazıları çabuk incinir ve bu yüzden tutarlılık ihtiyaçlarını açığa serme isteği duyarlar. Kendilerine hayali kabahatler, başkalarına kötü niyetler atfederler. Duyguları gözleri kadar hassastır ve onlara şakayla veya samimiyetle dokunulmamalıdır. Değil bir kıymık, en ufak bir toz zerresinden bile rahatsız olurlar. Onlarla arkadaşlık edenler onlara çok ince davranmalı ve hislerine karşı duyarlı olmalıdır; çünkü en küçük olayda bile canları çok sıkılır. Onlar genellikle egoisttir, kendi ruh hallerinin kölesidir, kendileri için her şeyi bir kenara bırakabilirler. Hiç denecek şeylere ölümcül önemler verirler. Diğer yandan, gerçekten sevenin yapısı elmas gibidir: Sert ve ölümsüz.

CLXXIV Telaş İçinde Yaşamayın.

Her şeyi birbirinden ayırmayı bilmek onlardan zevk almayı bilmek demektir. Birçok insanın serveti ömürleri sona ermeden tükenir. Bunlar hiçbir tat almadan zevkten zevke koşan insanlardır ve servetlerini yitirdiklerinde de geriye dönüp o zevkleri yaşamayı arzularlar. Onlar hayatı bir telaş içerisinde yaşar. Ancak bir ömür sonunda hazmedebilecekleri şeyler bir gün içerisinde başlarından geçer. Zevkleri önceden yaşar, yılları erkenden tüketir ve bir anda her şeyin dibine varmayı isterler. Bilgi edinirken dahi her şey ölçülü olmalıdır, aceleci davranılırsa öğrenilmemesi gereken şeyler de öğrenilebilir. Yaşayacak günlerimiz zevklerimizin ötesindedir. Hayatın zevkini çıkarırken yavaş, ama çalışırken çabuk olun. Çünkü insan iş bitince sevinir, zevkler bitince ise üzülür.

CLXXV Sert İnsan,

hiçbir şeyden memnun olmayan insandır. Bu temeli sağlam olmayan bir itibardır. Ama bütün insanlar böyle değildir. Bazı insanlar hile yaparken bundan zevk alırlar, şeytan gibidirler. Onlar gibi insanlara yalanlar (çünkü yalanlar daha fazla vaat doludur), gerçeklerden (çünkü gerçeğin gücü sınırlıdır) daha fazla zevk verir. Çünkü yalan işin kolayına kaçmaktır. Ama sonuçta bunlar ne olursa olsun kötü sonla karşılaşırlar. Çünkü yalanların sağlam bir dayanağı yoktur. Sadece doğrular insanlara gerçek şöhreti getirir. Sadece gerçeklerin insana yararı dokunur. Bir yalan bir başka yalanı doğurur ve her şey gerçekten o kadar uzaklaşır ki artık patlaması an meselesidir. Temeli sağlam olmayan şeyler asla uzun süre yaşamazlar. Daha çok güven kazanmak için daha çok vaatte bulunsalar da, er ya da geç bunların yanlışlığı ortaya çıkar.

CLXXVI Ya Bilgili Olun ya da Bilgili Olanlarla Birlikte Olun.

İster sizinki, ister bir başkasınınki olsun, zekâ olmadan gerçek bir yaşam imkânsızdır. Ama birçok insan neleri bilmediğinin farkında değildir. Zekâdan kaynaklanan başarısızlıklar iflah olmaz çünkü farkında olmayanlar kendilerini ve kendilerinde neyin eksik olduğunu bilemez ve bu eksiği tamamlayamazlar. Birçok insan kendilerini akıllı sanmasa, aslında gerçekten akıllı olabilirdi. Bu yüzden akıl uzmanları değerlidir ve onlara çok az başvurulur. Akıl danışmak yüceliği azaltmaz ya da insanın kapasitesinden şüphe edilmesine yol açmaz. Aksine, öğüt almak istemek daha önceden yararlı öğütler aldığınız anlamına gelir. Eğer yenilgiye uğramak istemiyorsanız öğütler alırken mantığınızı kullanın.

CLXXVII İlişkilerde Laubalilikten Kaçının.

İnsanların sizinle laubali olmasına da izin vermeyin. Laubali insanlar görünümlerinin onlara verdiği üstünlüğü ve kendilerine duyulan saygıyı kaybeder. Gökteki yıldızlar kendilerini ayağa düşürmedikleri için parlaklıklarını korurlar. İlahi olmak edepli olmayı gerektirir. Her laubalilik bir hor görme doğurur. İnsan ilişkilerinde, bir insanın neyi eksikse onu daha fazla sergiler, çünkü açık ilişkilerde aslında saklanması gerekenleri de ortaya koyarsınız. Laubalilik asla arzulanan bir şey değildir; sizden yukarıda olanlar karşısında sergileneni tehlikelidir, sizden aşağıda olanlara karşı sergileneni ise yakışıksızdır. Bu kişiler ilgi gösterildiği zaman hemen kendilerine ihtiyaç duyulduğunu sanırlar. Laubalilik zamanla bayağılığa yaklaşır.

CLXXVIII Kalbinize Güvenin,

özellikle kendini daha önce de kanıtladıysa. Kalbinizi dinlemekten kaçmayın. Kalbiniz en önemli şeyleri daha önceden tahmin edebilen bir kâhindir. Birçok insan kendi kalbinden korktuğu için yok olup gitmiştir. Ama bir soruna daha iyi bir çare bulamıyorsak, kalbimize güvenmekten korkmanın ne anlamı vardır? Birçok insana doğa tarafından öyle sağlam bir kalp verilmiştir ki, kalpleri onları her zaman talihsizliklere karşı uyarır, hatta onların etkilerini defeder. Kötülüklerin üstesinden gelemedikten sonra, onların peşinde koşmanın yararı yoktur.

CLXXIX Boş İnsan Çok Konuşur.

Sırrı olmayan bir kalp açık bir mektuptur. Sağlam bir temeliniz varsa sırlar saklanabilir, önemli şeylerin saklanabileceği özel yerler vardır. Çok konuşmamak insanın kendine hâkim olabilmesinden kaynaklanır ve insanın kendisini kontrol edebilmesi büyük bir zaferdir. Sırrınızı söylediğiniz herkese bir bedel ödemeniz gerekecektir. Aklın güvenliği iç dünyanın ölçülü olmasında yatar. Fazla konuşmanın riski başkalarının çapraz sorgulamalarında yatar. Söylenenlerin birbirini tutmaması durumunda sırlar ortaya çıkabilir. Bunlardan kaçınmak için, sağduyu sahibi kişi her zamankinden de az konuşur. Yapılması gerekenlerin söylenmesi, söylenmesi gerekenlerin de yapılması gerekmez.

CLXXX Düşmana Asla Ne Yapması Gerektiğini Söylemeyin.

Aptallar asla akıllıların muhakemelerine uygun davranmaz, çünkü uygun yöntemleri bilemezler. Ketum kişiler başkası tarafından planlanmış ve hatta uygulanan bir şeyi devam ettirmezler. insanlar tüm planı bir kere de ters yüz ederek, olayları her iki bakış açısından da ele almalıdırlar. Yargılar değişebilir. Bırakın, henüz karar vermemiş kişi, akla yatkın olanla değil de olasılıklarla meşgul olsun.

CLXXXI Gerçek, Ama Gerçeğin Tamamı Değil.

Hiçbir şey gerçek kadar dikkat gerektirmez, onunla insan yüreğini deşebilirsiniz. Gerçeği gizlemek, bazen onu dile getirmek kadar önemlidir. Tek bir yalan bile bir şöhreti lekeleyebilir. Yalancılık hainlik ve daha da kötüsü, yalan söyleyen kişi hain olarak görülür. Ancak bütün doğrular dile getirilemez, bazılarını kendi iyiliğimiz için, bazılarını da başkalarının iyiliği için gizlememiz gerekir.

CLXXXII Her Konuda Biraz Ataklık.

Bu, sağduyunun önemli bir parçasıdır. Başkalarını gözünüzde fazla büyütmeyin, böylece onların çok büyük olduklarını düşünüp çekinmezsiniz. Hayal gücü asla kalbimize teslim olmamalıdır. Birçok insan onları uzaktan tanıdığımızda mükemmel gibi görünür, fakat daha yakından tanımaya başladığımızda bunun böyle olmadığını fark edebilirsiniz. Hiç kimse insanlığın sınırlarını aşamaz. Her insanın ya yüreğinde ya da zihninde bir zayıflık vardır. Ciddiyet bariz bir otorite getirir, ama bu ender olarak kişisel güçle paraleldir. Çünkü talih bir mevkiin büyüklüğünü genellikle orayı elinde tutanın yetersizliğiyle vurgular. Hayal gücü genellikle olayların üzerine atlar ve bir takım şeyleri olduklarından daha parlak gösterir. Hayal gücü nesneleri olduğu gibi değil, görmek istediği gibi görür. Geçmişteki prestij kaybına rağmen, dikkatli bir bakış kısa zamanda her şeyi düzeltir. Eğer akıl korkaksa ahmaklık ihtiyatsız olur. Ve özgüven cehalete yardım ederse, akıllılar ve cesurlara kim bilir ne yapar!

CLXXXIII Görüşleriniz Çok Katı Olmasın.

Aptal tamamen ikna edilmiştir ve tamamen ikna edilmiş insanlar aptaldır. Bir insanın bakış açısı ne kadar hatalıysa, onun sahibi de ona o kadar bağnazca inanmış demektir. Kesinliği kanıtlanmış durumlara bile şüpheyle yaklaşmak gerekir. Bir görüşe hangi mantıkla sahip çıktığımız dikkatten kaçmaz, ondan vazgeçmekteki nezaketimiz ise fark edilecektir. İnatçılığımız zafer kazansak bile kaybetmemize yol açar. Bu durumda zaferi kazanan doğruluk değil kabalıktır. Görüşlerini değiştiremeyeceğimiz bağnazlar vardır, inatlarına bir de kapris eklediniz mi, sonuçta ortaya yıldırıcı bir budala çıkar. Sebat zihin için değil, irade için olmalıdır. Ama bazılarını çifte başarısızlığa uğratacak istisnai durumlar vardır. Onların hem muhakemeleri hem de onun uygulama biçimleri yanlıştır.

CLXXXIV Resmiyet Düşkünü Olmayın.

Krallarda bile bu yapmacıklık garip karşılanır. Çok resmi olmak sıkıcıdır ancak bütün uluslarda da bu tuhaflık söz konusudur. Aptallık kisvesi bu tarz şeylerden örülmüştür. Bu tarz insanlar kendi ciddiyetlerine taparlar, ama onu kaybetmekten bu kadar korkmaları aslında yapılan görevli seçiminin ne kadar adaletsiz olduğunun kanıtıdır. Saygı beklemek herkesin hakkıdır, ama resmiyet delisi olarak algılanmamalıyız. Ancak şu bir gerçektir ki, resmi şatafatın dışında kalabilmek için kişinin üstün niteliklere sahip olması gerekir. Ne protokol kurallarına tapın ne de onları küçük görün; böyle küçük şeyleri fazla büyüten ya da abartan biri asla gerçek anlamda büyük olamaz.

CLXXXV Tüm Paranızı Tek Zara Bağlamayın.

Çünkü atışınız boşa giderse zarar telafi edilemez boyutta olacaktır. İnsan bir kere, özellikle de ilk seferde pekâlâ kaybedebilir. Şartlar her zaman uygun olmayabilir. Ne derler bilirsiniz: "Şans bir gün herkese güler". Her zaman ikinci adımınızı ilk adımınızla ilişkilendirin. Başarılı olsa da olmasa da, birinci adımınız ikinci adımınızı telafi edecektir. Her zaman daha iyi yöntemlere ve olanaklara yönelin. Olaylar şansın kırk türlü haline bağlıdır. Bu yüzden başarının tatmini çok nadir ulaşılabilen bir şeydir.

CLXXXVI Büyük Olsa da Hatalarınızın Farkında Olun.

Doğruluk, atlaslar giyse de, altınlar taksa da ahlaksızlığı tanır, ama bunlar karşısında kendi karakterini gizleyemez. Efendisinin asaleti örtüyor diye, kölenin rezilliği saklanmaz. Ahlaksızlar yükseklerde oturabilirler, ama bu durum aslında alçak olduklarını gizleyemez. Çoğu kişi büyük insanların da kusurları olduğunu görür, ama büyük insanların o kusurlarından dolayı büyük olmadığını düşünmezler. Büyük insanlar o kadar aldatıcıdır ki, ahlaksızlıklarını bile yaldızla örterler. Bu, onları pohpohlayan kişiler, büyük insanlarda yaldız sandıkları özellikleri küçük insanlarda gördüklerinde iğrendiklerini fark edene kadar sürer gider.

CLXXXVII Hoş Şeyleri Kendiniz Yapın, Nahoş Şeyleri Başkalarına Yaptırın.

Birincisini yaptığınızda saygınlık kazanır, ikincisini yaptığınızda nefretten kaçınırsınız. Büyük bir insan yardım almaktan çok, yardım etmekten zevk alır. Bu onun cömert yapısının bir ayrıcalığıdır. Bir insan ya anlayıştan, ya da pişmanlıktan dolayı kendisi acı çekmeden başkasına acı çektiremez. Yüksek mevkilerdeki insanlar ödül ve ceza aracılığıyla çalışır. Bu yüzden birincisini kendinize, ikincisini başkalarına ayırın. Yanınızda her zaman hoşnutsuzluk, nefret ve iftira oklarının yöneltilebileceği biri olsun. Kalabalıkların nefreti köpeklerinki gibidir; acısının gerçek nedenini es geçerek, gidip kamçıyı ısırır ve gerçek suçlu olmamasına rağmen, cezayı kamçı çeker.

CLXXXVIII Övgü Kabul Etmeyi Bilin.

Bu bizim zevk kredimizi artırır; çünkü neyin mükemmel olduğunu ve bunun nasıl ödüllendirileceğini öğrenmişiz demektir. Bu bize konuşmak için malzeme verir ve çabalarımızdan dolayı bizi daha da cesaretlendirdiği için, önümüze serilmiş nimetleri takdir ederiz. Ama bazıları bunun tam tersini yapar. Konuşmalarında hep bir küçümseme vardır ve orada bulunanları pohpohlarken orada olmayan kişiler hakkında ileri geri konuşurlar. Bu onları yüzeysel insanlar yapar ve bu kişiler başkaları hakkında kötü konuşmanın iyi bir şey olmadığının farkına varamazlar. Çoğu insan geçmişteki üstünlüklerden çok, günümüzdeki sıradan davranışlara değer verir. Tedbirli insanlar bu şeytanlıklara dikkat eder. Ne başka insanların aşırılıklarından korkarlar ne de onların pohpohlamalarıyla havalara girerler. Bilirler ki bunların ikisi de aynı davranışın iki farklı yüzü, konuşmaları içinde bulunulan topluluğa uydurma eğilimidir.

CLXXXIX Başkalarının Noksanlıklarından Faydalanın.

Noksanlıklar ne kadar fazlaysa, işler de o kadar sarpa sarar. Düşünürler yoksunluğun aslında var olmadığını, diğer yandan devlet adamları da bunun herkesi kapsayan bir şey olduğunu söyler ve iki taraf da haklıdır. Birçok insan kendi amaçlarına ulaşmak için başkalarının noksanlarını basamak olarak kullanır. Onlar fırsatları değerlendirip memnuniyetin zorluklarından bahsederek insanların heveslerini kursaklarında bırakırlar. Bir şey istemenin enerjisi, ona sahip olmanın ataletinden daha fazlasını vaat eder. Arzuya beslenen tutku karşı gelmelerle birlikte daha da artar. Hem karşınızdakinin arzusunu tatmin etmek, hem de onun size olan bağımlılığını korumak büyük bir ustalıktır.

CXC Her Şeyde Bir Teselli Arayın.

Faydasız kişiler bile bunu ölümsüzlükte bulur. Telafisi olmayan bu sıkıntı yoktur. Ahmaklar şanslıdır ve çirkinlerin şansı zaten herkes tarafından bilinir. Çok değerli olmayan kişi uzun yaşar. Çatlak cam kolay kırılmaz, ama dayanıklılığı hakkında mutlak bir endişe vardır. Öyle görünüyor ki, talih büyük kişileri kıskanır bu yüzden de faydasızlara uzun yaşam fırsatı vererek durumu eşitler, önemli kişilerin ömrü pek uzun değildir. Yükü ağır olanlar kısa zamanda kedere boğulurken, bir önemi olmayanlar yaşayıp giderler. Talihsiz kişiler hem ölümün, hem de talihin onları unuttuğunu düşünürler.

CXCI Emeğinizin Karşılığı Sadece Teşekkür Olmasın.

Bu hileli bir durumdur. Bazıları sihirli iksir yapmak için Teselya'nın şifalı bitkilerine ihtiyaç duymaz, çünkü onlar sadece selamlarının zarafetiyle aptalları büyülerler. Onlar ödemelerini Zarafet Bankası'ndaki hesaplarından, güzel lafların esintisiyle yapar. Her şeyi vaat etmek, hiçbir şey vaat etmemek demektir. Sözler ahmaklar için hazırlanmış birer tuzaktır. Gerçek nezaket icraatlarla gösterilir, yapmacık ve faydasız olanı ise aldatıcıdır. Bu saygıdan çok güçle alakalıdır. Biz insana değil, onun sahip olduklarına boyun eğeriz ve iltifatlar insanların görünen niteliklerine değil, arzulanan üstünlüklerine yapılır.

CXCII Huzurlu Bir Yaşam Uzun Bir Yaşamdır.

Yaşamak için, yaşatın. Huzurlu insanlar sadece yaşamakla kalmaz, hayata yön de verirler. Duyun, görün ve sessiz olun. İhtilafın olmadığı bir hayat rüyasız bir uyku getirir. Uzun ve hoş bir yaşam adeta iki kat sürer. Bu da huzurun meyvesidir. Sahip olduklarına aslında yoklarmış gibi davranan kişi, her şeye sahiptir. Her şeyi içinize atmak kadar aptalca bir davranış yoktur. Bizi ilgilendirmeyen şeylerle canımızı sıkmak, bizi ilgilendiren şeyleri hiç umursamamak kadar aptalcadır.

CXCIII Kurnazlara Karşı Uyanık Olun.

Uyanıklık kurnazlığa karşısında başvurulabilecek tek savunmadır. İnsanların niyetlerini anlamak konusunda gayretli olun. Birçok insan kendi işlerini başkalarına yaptırma konusunda başarılıdır ve bu kişilerin niyetlerinin farkında olmazsanız, kendinizi bir gün onlar için ateşe atılmış halde bulabilirsiniz.

CXCIV Kendiniz ve Yaptıklarınızla İlgili Gerçekçi Görüşlere Sahip Olun,

özellikle de hayatın başında. Herkes, bilhassa da bunu hak etmeyenler kendileri hakkında iyi şeyler düşünür. Herkes şansının yaver gitmesini diler ve mükemmel olduğunu düşünür. Umut abartılı vaatlere çanak tutsa da, deneyim bunları yerine getirmez. Bu gibi boş hayaller sadece sıkıntı doğurur. İnsanlar gerçeği fark ettiklerinde bunu anlarlar. Akıllı insan böyle hataları sezinleyebilir. Bu kişiler her zaman iyiyi umsalar da, en kötüye karşı da hazırlıklıdır ve bu sayede başlarına gelenleri soğukkanlılıkla karşılarlar. Doğrudur, hayatta çok yüksekleri hedeflemek akıllıcadır, ama bu hedefler daha hayatınızın başında sizi amacınızdan uzaklaştıracak kadar büyük olmamalıdır. Böyle beklenti ayarları yapmak gereklidir, çünkü beklentilerin gözü çok yükseklerde olsa da, yaşananlar daha önce gelir. Ahmaklığın en iyi devası sağduyudur. Eğer bir insan kendini sınırlarını bilirse, ideallerini de gerçeklikle uzlaştırabilir.

CXCV Kıymet Bilin.

Birisine bir şey öğretemeyecek insan yoktur ve daha da yukarılara taşınamayacak üstünlükte bir insan da olamaz. Her insandan nasıl yararlanılması gerektiğini bilmek faydalı bir bilgidir. Akıllı insanlar herkesin kıymetini bilir, çünkü onlara göre, herkesin iyi bir yanı vardır ve bir şeyi iyi yapmanın ne kadar zor olduğunun da farkındadırlar. Ahmaklar herkesi küçümser, bu nedenle de iyinin farkına varamaz, her zaman kötüyü seçerler.

CXCVI Hâkim Yıldızınızı Bilin.

Hiç kimse hâkim yıldıza sahip olamayacak kadar çaresiz değildir eğer talihsizse bunun sebebi yıldızından habersiz olmasıdır. Bazı insanlar nedenini bilmemelerine rağmen zengin ve kudretli kişiler arasında bir yere sahiptir. İyi şansın yollarını açtığını düşünürler. Bazıları ise şanstan değil de akıldan yardım alırlar. Bir insanın algılanması ya da karşılanması toplumdan topluma ve şehirden şehre değişebilir. Nitelikleri hiç değişmemesine rağmen, şu mevkide veya bu işte bir diğerinden çok daha başarılıdırlar. Şans kartları nasıl ve ne zaman istiyorsa öyle dağıtır. Kılavuz yıldızınızı izleyin ve onu başkasıyla karıştırmadan yönünüzü bulun.

CXCVII Ahmakları Sırtınızda Taşımayın.

Bir ahmağı gördüğü zaman tanımayanın, kendisi de ahmaktır. Bu insanlar ahmaklardan uzak durmayan insanlardır. Ahmaklar tehlikeli arkadaşlar ve insanı mahveden sırdaşlardır. Kendi dikkatleri ve başkalarının ilgisi bazen onları belli sınırlar içinde tutsa da, aynı ahmaklıkları yapmaya devam ederler. Kendilerine hayrı olmayanlara yardımcı olunamaz. Onlar en şanssızlardır, ahmakların Nemesis'idirler* ve bu kişiler her şekilde bedel öderler. Onlar hakkında o kadar da kötü olmayan tek bir şey şudur; akıllıların hiç işlerine yaramasalar da ne azından bir uyarı levhası görevi görürler.

---

* *Nemesis: Adaleti sağlamak için intikam almayı savunan bir Yunan tanrıçası. (ç.n.)*

CXCVIII Kendinizi Başka Bir Yere Nasıl Uyduracağınızı Bilin.

Özellikle yüksek görevlerde, insanın değerinin anlaşılmasını sağlamak için sınırlarını geçmesi gereken milletler vardır. Onların ülkesi her zaman büyük beyinlerin anavatanı gibidir. Kendi vatandaşlarında hasetlik uyandırıp onların ulaştığı yüksek yerleri değil de, başlangıçtaki küçük hallerini hatırlamalarına yol açarlar. Dünyanın bir ucundan gelen bir toplu iğne değerlidir, aynen dışarıdan gelmiş bir parça boyalı camın bazen elmas değerinde olması gibi... Dışarıdan gelen her şeye saygı duyulur. Hem uzaktan geldiği, hem de hazır ve mükemmel olduğu için. Öyle insanlar görürüz ki, bir zamanlar köyün maskarasıyken şimdi şehrin gözdesi olmuşlardır. Bu insanlar memleketlileri ve yabancı kişiler tarafından övülürler. Yabancı insanlar onları överler, çünkü uzaktan gelmişlerdir. Memleketlileri onları sever, çünkü uzaktan görürler. Mihraptaki ahşap heykel, onun bahçedeki ağaç gövdesi olduğunu hatırlayan kişilerden saygı görmez.

CXCIX Uygun Yeri Varsayımla Değil, Erdemle Bulmak.

Saygınlığa giden yol erdemden geçer. Erdemle çıkılan yol daha da kısalır. Dürüstlük tek başına yeterli değildir. Zorbalık ve ısrar küçültücüdür, çünkü bunlar aracılığıyla gelen şeyler öyle lekelenmiştir ve güvenilmezdir ki, şöhrete zarar verir. En iyi yol orta yol, yani hak edilen bir yerle, ite kaka varılan bir yerin arasıdır.

CC Her Zaman Arzu Edeceğiniz Bir Şeyler Olsun.

Mutluluktan uzak kalmamak için arzu edeceğiniz bir şeyler mutlaka olsun. Vücut nefes almalı, ruh da her zaman istekli olmalıdır. Eğer bir insan her şeye sahipse, bu kişide bir memnuniyetsizlik oluşabilir. Bilgi ile alakalı olarak her zaman öğrenilecek şeyler bırakılmalıdır. Bu sayede merak ve heyecan artar. Mutluluktan sıkılmak ölümcüldür. İnsanlara tam memnuniyet vermemek biraz da doğru bir politikadır. Eğer arzu edilecek bir şey kalmazsa her şeyden korkulur ve bu da mutsuzluğa yol açar. Arzu öldüğü zaman korku doğar.

CCI Başkalarını Aptal Sananlar Gerçek Aptallardır.

Dünyayla birlikte aptallar da yükselir, eğer akıl diye bir şey varsa, o da aptallığın tanrısal olanla kıyaslanmasıdır. Ama en büyük aptallar kendisinin değil de diğer insanların aptal olduğunu zanneden insanlardır. Akıllı olmak için akıllıymış gibi görünmek yeterli değildir. Bir şey bilmediğini sanan kişi aslında bir şeyler bilmektedir ve başkalarının görmediğini göremeyen insanlar kör sayılır. Bütün dünya aptallarla dolu olmasına rağmen, aptal olduğunu düşünen hiç kimse yoktur, hatta bundan şüphe dahi etmezler.

CCII Sözler ve İcraatlar Birleşince İnsan Mükemmelleşir.

Bir insan iyi konuşabilir ve onurlu davranışlarda bulunabilir. Bir insanın mükemmelliği kalbindedir, diğerinin beynindedir ve bunların her ikisi de ruhun asaletinden kaynaklanır. Vaatler icraatların gölgesidir. Konuşmak kadınlara özgüdür, icraat ise erkeklere. Şanlı bir insan olarak bilinmektense, gerçekten şanlı bir insan olmak önemlidir. Konuşmak kolay, icraat zordur. Hareketler hayatın materyalleri, sözlerse hayatın gösterişsiz süsleridir. Yapılan icraatlar kalıcı, en çarpıcı sözler ise geçicidir. Hareketler düşüncenin meyveleridir ve eğer akıllıca olurlarsa, etkili de olurlar.

CCIII Çağınızın Büyük İnsanlarını Tanıyın.

Bu insanlar çok fazla değildirler. Dünyada sadece bir tane Anka Kuşu vardır, bir büyük general, bir müthiş hatip, yüzyıla damgasını vuran bir filozof, bir meşhur kral... Sıradan kişiler ise sayıca üstün oldukları için değersizdir. Büyüklük mükemmellik gerektirdiği için nadiren ortaya çıkar. Sezar ve İskender gibi birçok insan isimlerinin başına "büyük" gibi sıfatlar alırlar, ama bu boşunadır; çünkü icraatlarla desteklenmeyen böyle sanlar, boşuna nefes tüketmekten başka bir şey değildir. Dünyaya birkaç tane Seneca gelmiş olmasına rağmen, sadece bir tane Apelles* vardır.

CCIV Kolay İşlere Zor, Zor İşlere İse Kolaymış Gibi Girişin.

Birincisi kendinize güveninizin zedelenmemesi, ikincisi ise baştan yılmamanız için gereklidir. Çünkü yapılmamış bir iş için gereken tek şey onun nasıl yapılacağını düşünmektir. Diğer taraftan, sabırlı çalışma olanaksızlıkların üstesinden gelir. Büyük girişimler kuluçkaya yatırılmak için değildir, yoksa bekledikçe o işin zorlukları gözünüzde büyür.

* *Apelles: İ. Ö. 4. Yüzyılda yaşamış ünlü bir ressam. (ç.n.)*

CCV Küçümseme Kartını Nasıl Oynayacağınızı Bilin.

Bu istediğiniz şeyleri elde etmenin zekice bir yoludur. Onları hor görüyormuş gibi davranırsanız, aradığınız zaman bulamadığınız bazı şeyleri, hiç istemediğiniz bir zamanda elinizde bulursunuz. Tüm fani şeyler ölümsüz olanların yansımaları olduğu için, aynen gölge gibidirler. Onları takip eden insanlardan kaçar, onlardan kaçan insanları kovalarlar. Küçümseme intikam almanın en zekice yoludur. Akıllıların değişmez bir kuralı kendilerini asla kalemle savunmamalarıdır. Bu tarz bir savunma her zaman leke bırakır ve rakibin saldırısını cezalandırmaktansa onu ödüllendirir. Bu büyük insanların rakipleriymiş gibi davranmak, değersiz insanların bir hilesidir ve bu sayede kötü şöhreti dolambaçlı yollardan kazanırlar; çünkü doğru yollardan giderek bu başarıya ulaşamazlar. Rakipleri onların farkına varmasaydı, varlıklarından haberdar bile olmayacağımız birçok insan vardır. Bir insanı görmezden gelerek alınandan daha büyük bir intikam yoktur; çünkü böylelikle o kişiler aslında hiç yokmuş gibi davranılır. Pervasız insanlar tarihte yer almış bazı güzellikleri yakarak sonsuza dek meşhur olarak kalmayı umarlar. Skandallar yaratsanız bile aslında kaybedersiniz ve bu da rakibi memnun eder. Çünkü bu küçük lekeler insanın şanını söndürmese bile, parlaklığının solmasına yol açabilir.

CCVI Bayağı Mizaçlı Kişilerin Her Yerde Olduğunu Bilin.

Her yerde, Corinth'de* ve hatta en soylu ailelerde bile bayağı mizaçlı kişilerin olduğunu bilin. Herkes kendisi için bir şeyler yapmaya çalışır. Ama bayağılığa bayağılıkla karşı koymak gibi bir durum vardır ki, bu en kötü tutumlardan biridir. Bu özel tür genel türün bütün özelliklerini taşır, ama daha tehlikelidir; aptalca konuşur, küstahça suçlar, cehaletin bir çömezi, budalalılığın hamisi ve skandalların üstadıdır. Ne söylediğini fark etmenize gerek yoktur, ne düşündüğüyle ise daha da az ilgilenin. Bayağılıktan kaçınmak için onun ne olduğunu bilmek gerekir, nesnel de olsa öznel de olsa bu iş böyledir. Ahmaklık bayağılıktır ve bayağı insanlar ahmaktır.

CCVII Ilımlı Olun.

İnsan talihsizlik olasılığını da göz önünde bulundurmalıdır. Tutkulara ait dürtüler sağduyunun ayağını kaydırır ve bunlardan dolayı hüsrana uğrama olasılığı vardır. Bir anlık öfke ya da zevk sizi saatler boyu süren sükûnetten daha öteye taşıyabilir ve anlık yapılan bir hata bütün hayatınıza leke sürmeye yetebilir. Kurnaz kişiler insanların zihninin derinliklerine inmek için bu tür baştan çıkma anlarını kullanırlar. İnsanın ihtiyat duygusunu sınamak için bu tür yöntemlerden faydalanırlar. Ilımlı ve sakin olmak buna karşı alınacak bir önlemdir. Özellikle acil durumlarda sakin olmak kurtarıcımız olabilir. Bir tutkunun başımıza bela olmasını önlemek için düşünmek çok önemlidir, hele de görev sırasında böyle davranmak daha da önem kazanır. Ancak tehlikenin farkında olan kişiler tehlikeli bir yolda ilerlemeye devam edebilirler. Bazen bir sözü söyleyenden çok, onu duyan ve hakkında düşünen kişi daha büyük önem kazanır.

---

* *Korint: Eski Yunanın en görkemli kentlerinden biri. (ç.n.)*

CCVIII Ahmakların Hastalığından Ölmeyin.

Akıllılar genelde mantıklarını kaybettikleri zaman, ahmaklar ise onu bulamadan ölürler. Ahmakların hastalığından ölmek, fazla düşünceden ölmek demektir. Bazıları çok düşündükleri ve çok hisli oldukları için ölürler. Bazıları hiç hisli olmadıkları ve düşünmedikleri için yaşarlar. Bunlar ahmak oldukları için acıdan ölmezler. Ahmak fazla bilgi yüzünden ölen kişidir. Bu yüzden bazıları çok bildiği, bazıları ise yeterince bilmediği için ölür. Çoğu insan aptal gibi ölmesine rağmen, pek az insan aptal olarak ölür.

CCIX Kendinizi Basit Aptallıklardan Uzak Tutun.

Bu özel bir politik hamledir. Onların özel güçleri vardır çünkü basittirler, öyle ki bireysel bir aptallıkla baştan çıkarılamayacak birçok insan, evrensel aptallıktan kendini kurtaramaz. Kişisel bir ahmaklık evrensel ahmaklıktan pek de uzak değildir. İnsan ne olursa olsun, hangi özelliğe sahip olursa olsun bu konularda belirli önyargılara sahiptir. Kendi talihsizliği yüzünden memnun olmayan insanlar başkalarının talihini kıskanırlar. Dahası, bugünün insanları geçmişi överken, buradaki insanlar da başka yerdeki şeyleri överler. İnsana her şeyin eskisi en iyisiymiş gibi gelir ve ulaşılamayan her şey daha değerlidir. Her şeye gülen veya her şeye ağlayan insan gerçek bir ahmaktır.

CCX Doğruluk Kartını Nasıl Oynayacağınızı Bilin.

Bu tehlikeli olmasına rağmen, iyi bir insan kendini bu konuda konuşmaktan alamaz. Ama doğruluk büyük beceri isteyen bir konudur. Ruhun en müthiş doktorları doğruluğun acı haplarını tatlılaştırmaya müthiş bir önem verirler. Çünkü yanılsamalar ortadan kalktığı zaman geriye acının özü kalır. Kibar bir tutum yeteneklerin gösterilmesi için bir fırsattır. Aynı doğrulukla biri göklere yükselirken, bir diğeri yerle bir olabilir. Bugünün sorunlarına sanki uzun zamandır varmış gözüyle bakmak gerekir. Anlamasını bilen için tek söz yeterlidir, eğer yeterli olmuyorsa artık sessizlik zamanıdır. Prensler çok sert görevlerle terbiye edilmemelidir, bu yüzden onlar için göz boyama kaçınılmaz bir şeydir.

CCXI Cennetteki Her Şey Bir Lütuftur,

cehennemde ise her şey sefilliktir. Dünya cennet ve cehennemin arasındadır. Biz iki uç noktanın arasında yaşamaktayız ve bu yüzden de her ikisini de paylaşırız. Kader değişkendir, hayattaki her şeyin nedeni iyi şans olmadığı gibi, şanssızlık da değildir. Bu dünya bir hiçtir, kendi başına hiçbir değeri yoktur. Ama önünde cennet olduğu için çok şey ifade eder. Umursamazlık, inişleriyle çıkışlarıyla sağduyudur ve akıllılara göre hayatta çok büyük ilginçlikler yoktur. Hayatımız bir komedi gibidir, gittikçe daha karmaşık hale gelir. Ama karışıklıklar yavaş yavaş çözümlenir. Önemli olan perdenin iyi bir finalle kapanmasıdır.

CCXII Sanatınızın Son Rötuşlarını Kendinize Saklayın.

Bu büyük üstatların bir vecizesidir. Büyük üstatlar bu vecizeyi kendi öğrencilerine anlatmaktan da gurur duyarlar. Bir insan her zaman büyük ve üstün kalmalıdır. Sanat ustalıklı bir şekilde öğretilmelidir. Bilginin kaynağı bilgiyi verenden daha gerilere uzanmak zorunda değildir. İnsan böylece saygınlığını ve diğerlerinin kendine olan bağımlılığını idame ettirir. Eğlencede ve eğitimde kurallara uymalısınız: Beklentileri koruyun ve mükemmellik yolunda ilerleyin. Hazırlıklı olmak hayatın ve başarının çok önemli kurallarından biridir. Bu özellikle yüksek mevkideki insanlar için geçerlidir.

CCXIII Nasıl Muhalefet Edeceğinizi Bilin.

Bu, olayları keşfetmenin belli başlı noktalarından biridir. Utanılacak duruma düşmeden başkalarını utandırmak gerekir. Gerçeklik oyuna tutkuyu getirir. Biraz şüphe insanların sırlarını ortaya dökmelerini sağlar. Kilitli bir kalbin anahtarı budur. Kurnazlık hem zihni, hem de iradeyi sınar. Başka bir insanın gizemli sözlerini küçümsemek çok gizli sırların bile izinin sürülmesine sebep olabilir. Tatlı bir yem onları yüzeye çıkarır ve dilden döküldükleri anda, hilekârlığın kurnaz ağına düşmüş olurlar. Dikkatinizi kendinize saklayarak diğerlerini daha az dikkat çekici hale getirebilirsiniz. Bırakın düşünceleri kapalı bir kutu olan kalplerinden çıkıp ağızlarından dökülsün. Şüphe merakın öğrenmek istediklerini öğrenmek için kullandığı en kurnaz maymuncuktur. Çünkü bu şekilde, merak edilen şeyi bulabilirsiniz. Hocasına karşı çıkmak öğrenci için de iyi bir stratejidir; çünkü o zaman hoca gerçeği daha doğrudan ve güçlü bir biçimde ifade etmeye başlar. Böylece orta halli bir çekişme çok iyi bir derse dönüşür.

CCXIV Bir Gaftan Daha Büyük Bir Gaf Yaratmayın.

Bir gafı düzeltmek için birkaç tane daha yapmak çok rastlanan bir durumdur ya da bir ayıbı başka bir ayıpla örtmek olağan bir şeydir. Aptallar yalanlara bağımlıdır, çünkü bir yalanı desteklemek için başkalarını söylemeye ihtiyaç duyarlar. Kötü bir durumda başa gelebilecek en kötü şey onunla savaşmak ve daha da kötüsü bunu gizleyememektir. Başarısızlık kendisinden sonra gelecek olan başarısızlıklara da hizmet eder. Akıllı bir insan hatayı bir kez yapar, ikincisini yapmaz. Hata da boş otururken değil, sadece çalışırken yapılır.

CCXV Uzun Uzun Düşünerek Davrananlara Dikkat Edin.

Saldırıya geçmeden önce rakiplerinin gardını düşürmek tüccarların aldığı bir önlemdir. Böylece bir taraftan yenilirken bir taraftan fethederler. Arzularına ulaşmak için onları gizlerler. Mücadelenin sonunda galip gelmek için kendilerini her zaman ikinci planda tutarlar. Bu yöntem fark edilmediği sürece kolay kolay başarısızlıkla sonuçlanmaz. Bu yüzden niyetlerin farkında olabilmek için her zaman uyanık olun. Eğer rakipleriniz planlarını saklamak için kendilerini ikinci plana atarlarsa, siz bunu fark ederek daha önce davranın. Basiret sayesinde, kullanılabilecek bu tür hileleri fark edebilirsiniz. Sağduyu rakiplerin kullanabilecekleri sahtelikleri sezinler ve amaca ulaşmak için öne sürecekleri bahaneleri fark eder. Onlar bir şeyi elde etmek için başka bir şeye yönelirler. Bu yanıltmadan sonra, çok keskin bir şekilde asıl hedeflerine saldırırlar. Onlara avantaj tanıdığınızı bilmek ve bazen yapacaklarını anlayabildiğinizi hissettirmek güzeldir.

CCXVI Kendiniz İfade Edin.

Bu sadece düşüncelerinizin açıklığına değil, hareketliliğine de bağlıdır. Bazılarının bir şeyi kavraması kolay olsa da, bunu işe dökmeleri zordur. Açıklık olmadan zihnimizin çocuklarını, düşüncelerimizi ve yargılarımızı tam olarak hayata geçiremeyiz. Birçok insan bu kapasiteye sahiptir. Geriye kalanlar ise düşündüklerinden daha fazlasını söylerler. İradenin tutarlılığı, düşüncenin nasıl ifade edildiği önemlidir. Bunlar iki büyük armağandır. Akla yatkın zihinler takdire şayandır, ancak karışık zihinler tam olarak anlaşılmadıkları için saygı görürler. Bayağılıktan kaçınmak istiyorsanız, bazen belirsizlik de iyidir. Söylediklerini bir fikirle ilişkilendiremeyen bir insan, nasıl olur da dinleyiciler tarafından anlaşılabilir?

CCXVII Ne Sevgi Ne de Nefret Sonsuzdur.

Bugünkü arkadaşlarınıza sanki onlar yarın düşmanınız, hatta en kötü düşmanlarınız olacaklarmış gibi davranın. Bu tür durumlar gerçekten de meydana geldiği için, bunlar sizin önlemleriniz olsun. Arkadaşınız olmaktan vazgeçenler için, onlara karşı bir savaş başlatmada kullanılabilecek silahları hemen elinize almayın. Diğer yandan, düşmanınız için bile barışma kapısını açık tutun. Bu aynı zamanda cömertlik kapısıysa, daha da güvenli olacaktır. Uzun süre öncesinin intikamı, bazen bugünün işkencesidir ve yaptığımız bir kötülükten zevk almanın sonu acıya dönüşecektir.

CCXVIII İnatla Değil, Bilgiyle Hareket Edin.

İnatçılıklar zihnin urları ve hiçbir şeyi doğru yapamayan tutkunun meyveleridir. Her konuda tartışma yaratan insanlar vardır. Onlar etkileşimin gerçek haydutlarıdırlar. Onların sorumluluğunu aldığı her şey zaferle sonuçlanmalıdır. Barış içinde nasıl yaşanır bilmezler. Bu tür insanlar kuralları koyduklarında ve hâkim olduklarında ölümcüldürler. Çünkü onlar yönetimi bir başkaldırı haline getirir, çocuk olarak kabul etmeleri gereken kişilerden düşman yaratırlar. Onlar stratejiyle her şeyi etkilemeye çalışır, bunlar da sanki kendi becerilerinin bir meyvesiymiş gibi davranırlar. Fakat diğerleri onların olumsuz davranışlarını fark ettiklerinde onlara karşı isyan ederler. Böylelikle onların şeytani planlarını tersine çevirmeyi öğrenirler. Onlar hiçbir işte başarılı olamaz, sadece belaları üzerlerine çekerler. Çünkü her şey onların hayal kırıklıklarını arttırmaya hizmet eder. Dar bir kafaya ve çürümüş bir kalbe sahiplerdir. Bu tür canavarlardan kaçmak dışında, hiçbir çözüm yoktur. Onların tiksindirici doğalarına katlanmaktansa, barbarca vahşetin hüküm sürdüğü memleketlere bile gidilebilir.

CCXIX Adınız "İkiyüzlü"ye Çıkmasın.

Bugünlerde bu türden adamlarla karşılaşmak kaçınılmaz olmasına rağmen, siz ikiyüzlü olmayın. Kurnaz olarak kabul edilmektense ihtiyatlı olun. Herkes kendi meselelerinde bunu gösteremese bile, davranıştaki samimiyet herkesi memnun eder. Samimiyet banalliğe, zekilik de kurnazlığa doğru kaymamalıdır. Sinsi olarak nitelendirilip korkulan biri olmaktansa, akıllı kabul edilerek saygı görmek daha iyidir. Açık yürekliler sevilirler, fakat kolay kandırılırlar. En büyük beceri hileleri ifşa edebilmektir. Yalınlık altın çağların, kurnazlık ise yaşadığımız zor günlerin özelliğidir. Ne yapması gerektiğini bilen bir adam olmanın itibarı takdire şayandır ve kendine güvenmeyi tetikler. Fakat ikiyüzlü olarak anılmak aldatıcıdır ve güvensizliği doğurur.

CCXX Eğer Aslan Postu Giyemiyorsanız Tilki Postu Giyin.

Zamana ayak uydurmak zamana hükmetmek demektir. İstediğini elde edebilen kişi asla ününü kaybetmez. Güç işe yaramadığı zaman zekânızı kullanın. İki yoldan birini seçin; ya kralların cesaret yolu ya da hilekârların patikası. Beceri güçten daha etkilidir ve kurnazlık cesareti, cesaretin kurnazlığı yendiğinden daha fazla yenmiştir. Uzanamadığınız ciğere mundar demek, bazen en iyi yoldur.

CCXXI Olayları Kendinizi ya da Başkalarını Utandıracak Şekilde Değerlendirmeyin.

Kendilerine ve diğerlerine doğru davranma yolunu bir türlü bulamayan bazı insanlar vardır. Onlar her zaman aptallığın eşiğindedirler. Onlarla kolayca tanışır, fakat onlardan kolayca ayrılamazsınız. Bir gün içinde binlerce can sıkıcı olayla karşılaşmak, onlar için sıradan bir durumdur. Onların mizacı her zaman yanlış hamle yapar, çünkü her şeyle ve herkesle ters düşerler. Yargılama yetkisini yanlış kullanarak, bu yüzden herkesi mahkûm ederler. Fakat insanların sabrının ve sağduyusunun en büyük sınavı, iyilik namına hiçbir şey yapmayan ve her zaman olumsuz şeylerden bahseden kişilerdir. Terbiyesizliğin geniş ülkesinde yaşayan birçok canavar vardır.

CCXXII Tedbirli Olmak Sağduyunun Kanıtıdır.

Dil yabani bir hayvandır. Bir defa saldırınız mı artık yakalanması çok zordur. Bu akıllı adamların sağlık değerlendirmesi yapabilecekleri bir ruh nabzı gibidir. Bu nabız atışı yardımıyla, dikkatli bir gözlemci kalbin bütün hareketlerini hissedebilir. En kötüsü de şudur ki, en çok ağzı sıkı olması gereken kişi, ağzı en az sıkı olandır. Bilge kişi kendisini endişelerden ve utanç verici durumlardan koruyarak, bu becerisini en çok da kendisi üzerinde gösterir. Yolunda ihtiyatla ilerler. Tarafsızlık konusunda bir Janus*,uyanıklık konusunda bir Argus'tur**. Tedbirlilik konusunda ise hep tetiktedir. Momus*** gözlerini göğsündeki pencereye değil, ellerine yerleştirmelidir.

CCXXIII Uçuk Kaçık Olmayın.

Ne yapmacıklıktan, ne de dikkatsizlikten dolayı uçuk kaçık olmayın. Birçok kişi tuhaf durumlara yol açan önemli ve kendine has niteliklere sahiptir. Bunlar üstün farklılıklar değil, kusurlardır. Aynen bazı insanların çirkin olarak tanınması gibi, bazı insanların da diğerlerine karşı davranışları onları itici yapar. Bu tür tuhaflıklar sadece o insanların garip alamet-i farikaları olurlar ve onların hor görülmelerine ya da kendilerine kötü niyetle yaklaşılmasına yol açarlar.

---

* *Janus: İki yüzü olan ve biri geçmişe, biri geleceğe bakan Yunan tanrısı.*

** *Argus: 100 gözü olan, ama uyurken bile bazı gözlerini açık tutan mitolojik dev. Uyanıklığı simgelemek için kullanılır.*

*** *Momus: İstihza ve kusur bulma tanrısı. (ç.n.)*

CCXXIV Akıntıya Karşı Kürek Çekmeyin.

Ne yönden olursa olsun, akıntıya karşı kürek çekmeyin. Her şeyin bir net, bir de belirsiz tarafı vardır. Keskin ucundan tutarsanız en güvenli bıçak bile sizi yaralar, ama sapından tutmayı başarırsanız, düşmanın mızrağı sizin en büyük silahınız olabilir. Avantajlarına bakılsa zevk verebilecek birçok şey, bu yapılmadığı için acı vermektedir. Her şeyin bir hoş görünen bir de hoş görünmeyen yanı vardır. Zeki olmak, bu hoş yanı bulabilmektir. Aynı şey başka bir ışıkta oldukça farklı görünebilmektedir. Bu nedenle ona en iyi yönünden bakın ve iyi şeyleri şeytani şeylere dönüştürmeyin. Bilinir ki birçok insanın zevk aldığı şeyler birçoklarına da acı vermektedir. Bunu unutmamak, şansın tersine gitmesine karşı büyük bir korumadır. Bütün zamanlar ve bütün koşullar için geçerli, önemli bir yaşam kuralıdır.

CCXXV En Büyük Hatanızı Bilin.

En değerli meziyeti için, kendi içinde bir dengeye sahip olmayan hiç kimse yoktur. Bu duygu arzulardan beslenirse, insan bir despota dönüşebilir. Bununla mücadele edin ve sağduyunuzu bir müttefik olarak kullanın. Yapmanız gereken ilk şey bunu açıklamaktır. Çünkü şeytan bir kez tanındığı zaman, çok kısa bir süre içerisinde yenilmektedir. Özellikle de sorun sahibi bunu diğer insanların yaptığı gibi, tarafsızca kabul ederse. Kendi kendisinin efendisi olmak isteyen, önce kendini tanımalıdır. Eğer en büyük hatanız kontrol altına alınırsa, diğer hatalar da kısa sürede teslim olacaktır.

CCXXVI Zorlayıcı Olmaya Özen Gösterin.

İnsanlar genelde oldukları gibi değil, mecbur bırakıldıkları gibi konuşur ve hareket ederler. İnsanları kötülüğe ikna etmek kolaydır. Çünkü kötülük, en güvenilmez olduğu anlarda bile ilgi çeker. Bizim sahip olduğumuz en mükemmel özellik, diğerlerinin fikirlerine bağlıdır. Bazıları için haklı olmak mutluluğu sağlayabilir. Fakat bu yeterli değildir. Çünkü bu, enerjiyle de desteklenmek zorundadır. İnsanları ikna etmek zahmetsiz ve çok yararlıdır. İnsan itibarını kelimelerle elde eder. Bu mükemmel dünya evinde günün birinde istenmeyecek kadar saklanmış bir oda yoktur. Değeri her ne kadar düşük de olsa, siz onu gözden kaçırabilirsiniz. Konuşan herkes duygularını açığa vurur.

CCXXVII İlk İzlenimlerinizin Kölesi Olmayın.

Bazıları duydukları ilk lafa kanar. Sonraki bütün laflar onlar için ikincil derecede önemlidir. Gerçek henüz yolun yarısındayken yalan dünyayı dolaştığı için, gerçekliğin bu kişilerin hayatında bir yeri yoktur. İlk gördüğümüzle irademizi ve ilk teklifle zihnimizi tatmin etmemeliyiz; çünkü bunlar yüzeyseldir. Birçokları iyi ya da kötü olmasını hiç önemsemeden, taşıdıkları ilk içkinin kokusunu özümseyen yeni variller gibidir. Eğer bu yüzeysellik açığa çıkarsa, ölümcül hale gelebilmektedir. Çünkü bu daha sonra fesatlığa da çanak tutar. Hasta zihinler saf insanların beynini yıkamak konusunda oldukça aceleci davranırlar. Bu nedenle ikinci bir fırsat için her zaman açık bir kapı bırakın. Büyük İskender her zaman karşı tarafı da dinlerdi. Haberlerin ikinci, hatta üçüncü baskısını bile bekleyin. İlk izlenimlerinizin kölesi olmanız kapasite eksikliğini açığa vurur ve bu durum tutkularınızın kölesi olmaktan pek de uzak sayılmaz.

CCXXVIII Felaket Tellalı Olmayın.

Felaket tellalı olarak tanınmayın. Çünkü bu iftiracı olduğunuzun düşünüldüğü anlamına gelir. Başkalarını kaybetme pahasına şakacı davranmayın; bu kolay, fakat nefret uyandıran bir durumdur. Herkes bu türden insanlar hakkında kötü konuşarak onlardan intikam alır. Etraftakiler kalabalık, o ise tek başına olduğu için, diğerlerini ikna edeceği yerde o kişinin yenik düşmesi muhtemeldir. Kötü şeyler bizi eğlendirmemelidir. Bu nedenle onları asla hedeflemememiz gerekir. Arkadan konuşan insanlardan her zaman nefret edilir. Büyük bir insan böyle biriyle görüşürse, onun itibarına değer verdiği için değil, anlatacağı acayipliklerden zevk alacağı içindir. Kötü konuşan kişi her zaman daha da kötü şeyler işitecektir.

CCXXIX Yaşamınızı Akıllıca Planlayın.

Yaşamınızı şansın yapacağı gibi değil, sağduyu ve öngörünün yapacağı gibi planlayın. Hayat eğlenceli anlar olmadan, tıpkı üzerinde hiçbir han olmayan uzun bir yol gibi yorucudur. Artan bilgi mutluluğu da arttırır. Asil bir yaşamın ilk günü ölülerle sohbet ederek geçirilmelidir. Bilmek ve kendimizi tanımak için yaşarız. Yani gerçek kitaplar bizi gerçek insanlar yapar. İkinci gün ise, yaşayanlarla birlikte dünyadaki bütün iyiliği görerek ve fark ederek geçirilmelidir. Her şey tek bir ülkede bulunmak zorunda değildir. Evrensel babamız hediyelerini paylaştırmış, bazen de en büyük yeteneği en çirkin olana vermiştir. Üçüncü gün ise tamamen kendimize ayrılmalıdır. En büyük mutluluk filozof olmaktır.

CCXXX İş İşten Geçmeden Gözlerinizi Açın.

Ne görenlerin hepsinin gözleri açıktır, ne de bakan herkes görebilir. Bir şeyleri çok geç fark etmek bize yardım edeceği yerde endişelenmemize yol açar. Bazıları artık görülecek hiçbir şey kalmadığında görmeye başlar. Onlar kendilerine gelene dek, evleri çoktan yerle bir olur. Hiçbir isteme gücü olmayan kimseye duygu aşılamak zordur. Bununla birlikte hiçbir duygusu olmayan insanlara enerji vermek daha da zordur. Etraflarını çevreleyenler, onlarla körebe oyunu oynamaktadır. Onları elalemin alay konusu yapmaktadır. Duymakta zorluk çektikleri gibi, görmek için gözlerini de açmazlar. Varlıklarının tek dayanağı olan böylesine bir duygusuzluğu teşvik edenler hep olmaktadır. Koşucusu kör olan bir küheylan mutsuzdur; o asla gürbüz olamaz.

CCXXXI Hiçbir Şeyin Yarım Yamalak Yapılmış Görünmesine İzin Vermeyin.

İşler sadece tamamlandıklarında tatlarına varılabilir. Bütün başlangıçlar biçimsizdir. Ve bu biçimsizlik hayal gücünü rahatsız etmektedir. Tamamlandığı zaman, mükemmel olmayan bir şey görmek ondan aldığımız tadı bozmaktadır. Büyük bir şeyi bir lokmada yutmak, ayrı ayrı parçaları yutmakla ilgili değerlendirmelerimizi bozabilir. Fakat tat alma duyumuzu da tatmin etmektedir. Bir şey tamamlanıncaya kadar hiçbir şeydir ve yaratım süreci sona ermediği sürece hiçbir şey olarak kalır. En lezzetli yemekleri hazırlık aşamasında görmek iştahtan ziyade tiksinti uyandırmaktadır. Büyük ustanın şaheserlerini ilk evresindeyken göstermemelerine saygı duyalım. Onlar bu dersi, çocuğu görülebilecek kadar sağlıklı oluncaya kadar ışığa çıkarmayan Doğa Ana'dan almaktadırlar.

CCXXXII Bir Tüccarın Dokunuşuna Sahip Olun.

Yaşam sadece düşünceden ibaret olmamalıdır. Aynı zamanda hareket de olmalıdır. Çok akıllı toplumlar genellikle kolayca kandırılabilmektedir. Çünkü onlar olağandışı şeyleri bilirler ama daha gerekli olan yaşamın sıradan kurallarından habersizdirler. Daha yüksek şeyleri gözlüyor olmaları, zaten hazırda olan şeyler için onlara zaman bırakmaz. Onlar gerçekten bilmeleri gereken ilk şeyi ve herkesin en iyi bildiği şeyi bilmedikleri için, sığ çoğunluk tarafından bilgisiz oldukları düşünülür ya da öyle kabul edilirler. Bu nedenle tüccardan bir şeyler edinmek konusunda sağduyulu kişinin sorumluluğu almasına izin verin. Bu onun kandırılmasını ve alay konusu olmasını engellemeye yeter. Günlük rutine adapte olun. Bu hayattaki en yüce değer olmasa da, en gerekli şeydir. Eğer uygulanması mümkün değilse, bilginin ne faydası vardır? Bu günlerde nasıl yaşanacağını bilmek, gerçek bilginin ta kendisidir.

CCXXXIII Sunulan Lokma Tatsız Olmasın.

Yoksa bu zevkten çok, huzursuzluk yaratır. Bazıları iyilik yapmaya çalışırken can sıkarlar. Çünkü onlar zevkin çeşitliliğini hesaba katmazlar. Herhangi biri için pohpohlama olan şey, bir diğeri için hakaret anlamı taşır. İnsan faydalı olmaya çalışırken aşağılayıcı da olabilir. Bu, insanlarda memnuniyetten ziyade hoşnutsuzluk yaratır. Bu şekilde hem hediyeleri hem de teşekkürleri kaybedersiniz. Çünkü sizi mutluluğa doğru yönlendiren pusulayı kaybetmiş olursunuz. Diğerinin zevkini bilmeyen kişi onu nasıl memnun edeceğini de bilmez. Bu yüzden, gelişigüzel bir şekilde övgüde bulunmaya çalışırken aslında hakaret edilebilir. Bu yüzden insanlar haklı olarak, ciddi bir şekilde cezalandırılırlar. Bazıları da konuşmalarıyla dikkat çekmek isterlerken, boşboğazlıklarıyla sadece etrafındakileri sıkmakta başarılı olurlar.

CCXXXIV Onunkini Rehin Almadığınız Sürece, İtibarınızı Asla Başkasına Emanet Etmeyin.

Sessizliğin karşılıklı bir avantaj olduğunu garantileyin. Sırları ifşa etmek iki tarafa da zarar verir. Onurunuz risk altında olduğu zaman, bir partnerle birlikte hareket etmek zorunda kalırsınız. Bu sırada her birinizin kendi onurunu korumak için bir diğerinin onurunu gözetmesi gerekir. Asla onurunuzu başka birine emanet etmeyin. Fakat olur da etmek zorunda kalırsanız, tedbirlerinizin sağduyunuza baskın gelmesine özen gösterin. Tehlikenin ortak, riskin karşılıklı olmasını sağlayın. Böylece partneriniz de sırlarınızı açığa seremeyecektir.

CCXXXV Bir Şeyi Nasıl İsteyeceğinizi Bilin.

Birilerine göre çok kolay olan şeyler, diğerleri için son derece zor olabilir. Reddetmeyi bilmeyen insanlar karşısında hiçbir beceriye gerek kalmaz. Fakat ilk kelimeleri her zaman "Hayır" olanlar karşısında, büyük bir sanat icra etmeye ve onları eşref saatlerinde yakalamaya ihtiyaç vardır. Onlara mutlu oldukları, ruhlarının veya bedenlerinin doyup tazelendiği anlarda, açıkgözlülükleriyle sizin uyanıklığınızı hissetmelerine fırsat vermeden sürprizler yapın. Eğlence zamanları iyilik yapma zamanlarıdır. Çünkü eğlence insanın içsel yönünden kaynaklanıp dışsal bir oluşuma dönüşerek açığa çıkmaktadır. Reddedildiğiniz zaman yeniden denemenizin bir anlamı yoktur. Çünkü "hayır" kelimesi az önce ağızdan çıkmıştır. Kederli zamanlar da ricada bulunmak için uygun değildir. Huysuz olmadığı sürece, bir insana önceden iyilik yapmış olmak kesin bir yoldur.

CCXXXVI Ödülü İş Yapılmadan Önce Vererek, İşinizi Sağlama Alın.

Bu ince bir politikanın yansımasıdır. Hak edilmeden iyilik yapabilmek iyiliksever olmanın bir kanıtıdır. Önceden garantilenen iyilikler iki büyük avantaja sahiptir. Vakit kaybetmeden verilen hediye alıcı üzerinde daha büyük bir hâkimiyet kurar. Sonradan sadece bir ödüle dönüşen hediye, iş yapılmadan önce verilirse bir iyilik haline gelir. Bu iyilikleri dönüştürmenin basit bir aracıdır. Üst makamdaki kişiyi ödül vermeye zorlayan durum, karşısındakinin bu iyiliğe başka bir iyilikle karşılık vermeye çalışmasına yol açar. Fakat bu sadece iyiliksever mizaçlı insanlar için geçerlidir. Çünkü daha düşük seviyeli insanlara önceden ödenen bedeller, teşvik edici olmaktan ziyade caydırıcıdır.

CCXXXVII Asla Üstlerinizin Sırlarını Paylaşmayın.

Siz armutları paylaştığınızı düşünseniz de, paylaştığınız şeyler ancak onların kabuğu olacak. Birçok kişi sırdaş olduğunu düşünerek mahvolmuştur. Onlar çorbaya batırılan ekmek parçalarıdır. Sonradan mideye indirilecekleri kesindir. Bir prensin sırlarını paylaşması iyilik değildir. Bu sadece bir rahatlamadır. Birçok kişi kendilerine çirkinliklerini hatırlatan aynaları kırarlar. Bizi olduğumuz gibi gören kişilerden hoşlanmayız. Güzel nitelikleri ön plana çıkarılan kişilerin bizim kötü yanlarımızı görmeleri de bizi rahatsız eder. Mecburi iyiliklerimiz dışında, gerçekten yaptığımız iyilikler yüzünden hiç kimse, özellikle de seçkin kişiler bize çok fazla minnettar kalmamalıdır. Özellikle dostlarımıza verdiğimiz sırlar daha da tehlikelidir. Kendi sırlarını bir başkasıyla paylaşan kişi, kendisini karşısındakinin kölesi yapar. Bu insan bir prensse, bu durum uzun süremeyecek, tolerans gösterilemeyen bir pozisyondur. O yitirilmiş özgürlüğünü yeniden kazanmak isteyecektir. Bunu kazanmak için de gerçekler ve sebepler de dâhil olmak üzere, her şeyi tersine çevirecektir. Bunu dikkate alarak, birilerine sırlarınızı söylemeyin ve onların sırlarını dinlemeyin.

CCXXXVIII Kendinizde Neyin Eksik Olduğunu Bilin.

Her insanın mükemmelliğin zirvesine ulaşmasını engelleyen bazı eksikleri vardır. Eğer herhangi bir konuda başarılı olabilselerdi, durumları çok daha iyi olabilirdi. Bunu bilmek oldukça önemlidir. Onlar kendilerini yeterince ciddiye almadıkları için büyük yeteneklerinin hakkını veremiyor olabilirler. Bazıları, özellikle de büyük bir mertebedeyseler, yakın çevrelerinin de kısa sürede bu eksikliği fark edeceği gibi, güler yüzlü olmaktan yoksundur. Bazıları yeteneklerini kontrol etmekten, bazıları da ılımlı olmaktan yoksundur. Bütün bu durumlarda dikkatli bir adam, mizacını değiştirebilir.

CCXXXIX Müşkülpesent Olmayın.

Mantıklı olmak çok daha önemlidir. Gereğinden fazlasını bilmek sizin silahlarınızı köreltir. Çünkü sivri uçlar genellikle eğilir ya da kırılır. Genel geçer doğrulardan ilerlemek en kesin yoldur. Bilmek iyi olsa da, ufak şeylerle uğraşmaya takılıp kalmak iyi değildir. Uzun yorumlar tartışmalara yol açar. Söz konusu meseleden ayrılmayan ortak bir duyguda buluşmak daha iyidir.

CCXL Aptallıklardan Yararlanın.

En akıllılar bile zaman zaman bu kartı oynar. En büyük erdemin akıllı değilmiş gibi görünmek olduğu zamanlar da vardır. Sizin akılsız olmanıza gerek yoktur. Sadece akılsızlığı etkilemeniz gereklidir. Aptallarla birlikteyken akıllı ve akıllılarla birlikteyken aptal gibi davranmanın bir anlamı yoktur. Herkesle anladığı dilden konuşun. Bir aptalı etkileyen kişi aptal değildir. Fakat o bundan dolayı acı çeker. İçten pazarlıklı birinden ziyade, masumane aptallığı olan kişi gerçek bir aptaldır. Çünkü zekâsı bu noktaya kadar ulaşmıştır. Çok hoşlanılan bir kişi olmak için, insan en bayağı hayvanın kürküne bile bürünebilmelidir.

CCXLI Alay Edilmeye Tahammül Gösterin, Fakat Kimseyle Alay Etmeyin.

Bunların ilkini yapmak nezaket kuralıdır. İkincisi ise mahcubiyete yol açabilir. Bir oyunda sinirlenip söylenmek hayvani bir şeydir. Olduğundan daha fazlası gibi görünmektedir. Sizinle cesurca alay edilmesi eğlencelidir. Buna tahammül edebilmeniz güçlü olduğunuzu gösterir. Canınızın sıkkın olduğunu göstermek, diğerlerinin de canının sıkılmasına sebep olacaktır. Siz en iyisi durumu oluruna bırakın. Aptalca bir tutum sergilememek için başvurulacak en kesin yöntem budur. En ciddi meseleler şakalardan türemiştir. Hiçbir şey daha fazla nezaket ve ilgi gerektirmez. Şaka yapmaya başlamadan önce, esprinizin dozajını karşınızdakinin tahammül gücüne göre ayarlayın.

CCXLII Avantajları Zorlayın.

Bazıları bütün güçlerini başlangıçta ortaya koyarak, hiçbir şeyi sonuca ulaştıramazlar. İcat eder ama asla gerçekleştiremezler. Bunlar aldatan ruhlardır. Onlar hiçbir oyunu sonuna kadar götüremedikleri için, hiçbir ün elde edemezler. Her şey sabit bir noktada durur. Bazıları sabırsızlık yüzünden bu sonuçla karşılaşırlar. Sabır Belçikalıların bir değeri ve İspanyolların başarısızlığıdır. İlk millet bir şeyleri sonuca ulaştırırken, diğeri bir şeylerle yollarını ayırır. Engel aşılıncaya kadar alın teri dökerler. Ancak o aşıldıktan sonra tatmin olurlar. Onlar nasıl zafer kazanacaklarını bilmezler. Bunu yapmaya güçlerinin yettiğini kanıtlamalarına rağmen, işi sonuçlandırmazlar. Bu durum onların yeteneksiz ya da güvenilmez olduklarını kanıtlamaktadır. Eğer iyi bir girişimde bulunduysak, niçin sonuca ulaşmayalım? Eğer kötü bir girişimde bulunduysak, neden en başında buna kalkışmışızdır ki? Avlarınızı sonuna kadar takip edin. Eğer akıllıysanız, onu elde etmek konusunda erkenden tatmin olmayın.

CCXLIII Fazla Saf Olmayın.

Güvercinin sıcakkanlılığıyla yılanın kurnazlığını yenin. Dürüst bir insanı aldatmaktan daha kolay bir şey yoktur. Onlar genellikler bir hiç uğruna yalan söyleyenlere inanırlar. Onlar hileden anlamaz. Özgüvenleri vardır. Aldatılmak her zaman aptallıkla ilgili değildir. Bu tamamen saflıktan da kaynaklanabilir. Kendilerini yaralanmalardan koruyabilen iki çeşit insan vardır. Kendileri yaşayarak veya başkalarının yaşantılarını gözlemleyerek öğrenenler. Kurnazlığın kıskaçlarını kullanırken, akıl da her şeye elinden geldiğince şüpheyle yaklaşmalıdır. Hiç kimse başkalarının kendisini üzmesine izin verecek kadar iyi niyetli olmamalıdır. Güvercin ve yılanı içinizde birleştirin. Bir canavar değil, bir deha yarattığınızı göreceksiniz.

CCXLIV Mecburiyet Duygusu Yaratın.

Bazıları kendilerine yapılan iyilikleri hak edilen lütuflara dönüştürerek, iyilik görürken aslında iyilik yapıyormuş izlenimi verir ya da bu şekilde düşünülmesini sağlarlar. Bazıları öylesine açıkgözdür ki, soru sorarak itibar kazanır. Böylece diğerlerinden de takdir görerek kendilerine menfaat sağlarlar. Onlar bazı meseleleri öyle zekice halleder ki, diğerlerinden hizmet alırken aynı zamanda diğerlerine hizmet ediyormuş gibi görünürler. Böylece mecburi emirleri olağandışı bir beceriyle yerine getirirler. Bunu zorunlulukla yapıp yapmadıkları konusunu şüphede bırakırlar. Yaptıkları işi överek en iyisini elde eder ve açığa çıkardıkları zevk sayesinde onur verici bir itibar kazanırlar. Nezaketleriyle iyilik yaparlar. Böylece, onların dikkat etmeleri gereken kişilerin kendilerini fark etmesini sağlarlar. Bu şekilde onlar "iyilik etmek" fiilini pasifçe değil, aktifçe çekimlerler. Böylece kendilerinin dilbilgisi uzmanından ziyade, iyi politikacılar olduklarını kanıtlarlar. Bu belirgin bir maharet gerektirir. Daha büyük bir maharet ise, kendilerine ait malları satın alan aptallara misilleme yapmaktır.

CCXLV Orijinal ve Sıra Dışı Görüşler,

daha üstün bir yeteneğin göstergeleridir. Bizimle hiçbir çatışmaya girmeyen kişide, bize sevgi beslediğine hiçbir gösterge olmasa da buna kafa yormayız. Onun kendisini sevdiğini düşünürüz. Yağcılığa kanmayın. Çünkü bunu benimserseniz, bedelini de ödemek zorunda kalırsınız. Üstelik bazıları tarafından sertçe eleştirildiğiniz için prim bile yaparsınız. Özellikle de bu kişiler kötü konuşan iyi insanlarsa böyle bir durum söz konusu olur. Aksine, eğer davranışlarımız herkesi memnun ederse, asıl bu durum bizi rahatsız etmelidir. Çünkü bunlar davranışlarımızın değerinin düşük olduğunu gösterir. Mükemmellik çok az kişiye özgü bir niteliktir.

CCXLVI Talep Edilmediği Sürece Memnuniyetinizi Belirtmeyin.

Eğer insanlar bunu talep ederse, gerekli olandan fazlasını vermek de bir çeşit suçtur. Herhangi bir durum ortaya çıkmadan özür dilemek, kendimizi suçlu çıkarmak anlamına gelir. Tamamen sağlıklıyken kan aldırmak hastalığa kapı aralamaktadır. Beklenmeyen bir özür, uyuyan kişiyi uyandırır. Açıkgöz bir insana sizin de onun şüphelerinden haberdar olduğunuzu göstermeye gerek yoktur. Böyle bir davranış, kavga çıkarmaya yer aramak anlamına gelir. O kişi de uygulamasına devam etmesi için gereksinim duyduğu özgüveni etkili bir biçimde kaybeder.

CCXLVII Daha Fazlasını Bilin, Daha Azını Yaşayın.

Bazıları bunun tam tersini de söyleyebilir. İçinizin rahat olması stresli ve sıkıntılı olmaktan daha iyidir. Başka hiçbir şeyi olmayan kişi için bile zaman dışında hiçbir şey gerçekten bize ait değildir. Değerli yaşamınızı rutin işlerle uğraşarak ya da bir işe derinlemesine dalarak harcamanız da eşit derecede talihsizliktir. Kendinizi işinize ve özençlerinize kaptırmayın. Aksi takdirde yaşamınızı karmakarışık edip zihninizi yorarsınız. Bazıları aynı prensibi bilgi üzerinde de uygulamayı ister. Ancak insan bilgi sahibi değilse, gerçekten yaşamıyordur.

CCXLVIII Her Fikrin Peşinden Gitmeyin.

Son duydukları şeye göre hareket eden insanlar vardır. Bu yüzden sinir bozucu uç noktalara giderler. Onların hisleri ve istekleri balmumundandır. Karşılarına son çıkan kişi mührünü onların üzerine yapıştırarak, önceki bütün izlenimlerini silip yok eder. Bu tür kişiler hiçbir şey elde edemezler. Çünkü kısa süre içerisinde her şeylerini kaybederler. Herkes onları kendi istediği renge boyar. Sırdaş olarak hiçbir değerleri yoktur. Yaşamları boyunca çocuk kalırlar. İrade ve duygularının istikrarlı olmaması nedeniyle, istekleri ve düşünceleri sekteye uğrar ve bir oraya bir buraya savrulurlar.

CCXLIX Hayatınızın Sonunda Yapacağınız Şeyleri Başında Yapmayın.

Birçok kişi sıkıntıları sona bırakarak başlangıçta eğlenir. Fakat temel ihtiyaçlarla önce ilgilenilmeli, aksesuarlara sonra sıra gelmelidir. Bazıları da savaşmaya başlamadan önce zirveyi hesaplarlar. Kimisi de küçük hesapları öğrenerek hayata başlar, onlara itibar ve kazanç getirecek şeyleri sona bırakırlar. Diğerleri de tam servet kazanmak üzereyken sahneden kaybolurlar. Bilgi edinmek ve yaşamak için hangi yöntemin izlendiği önemlidir.

CCL Konuyu Ne zaman Değiştirmeli?

İnsanlar skandallardan bahsettiği zaman. Bazılarının her tutumu terstir; onların "hayır" demeleri "evet", "evet" demeleri de "hayır" anlamına gelir. Onlar herhangi bir şey hakkında olumsuz konuşuyorsa, bu aslında onu övdükleri anlamına gelir. Kendileri için istedikleri şeylere sahip olan kişileri hor görürler. Bir şeyleri övmek her zaman onun hakkında iyi konuşmak anlamına gelmez. Çünkü bazıları için iyi şeyleri övmekten kaçınmak için kötü şeyleri över. Hiçbir şeyin kötü olmadığını düşünen kişilere göre hiçbir şey iyi de değildir.

CCLI Hiçbir İlahi Vasıta Yokmuş Gibi İnsani Araçları ve Hiçbir İnsani Vasıta Yokmuş Gibi İlahi Araçları Kullanın

Temel bir kuraldır. Bunun için yorum gerekmez.

CCLII Ne Tamamen Kendiniz, Ne de Tamamen Başkaları İçin Yaşayın.

Bu durumların her ikisi de despotluktur. Birimiz hepimiz için demek, hepimiz birimiz için demekle aynı anlama gelir. Bu tür insanlar en küçük noktayı bile es geçmez ve rahatlarından asla taviz vermezler. Onlar nadiren minnettar kalırlar. Kendi şanslarına güvenirler ve onların destekleri nadiren kırılır. Zaman zaman diğerlerine ait olmak iyidir. Böylece diğerleri de bize ait olabilir. Kamu hizmeti veren kişilerin kamunun kölesi olmaktan başka şansları yoktur. Yaşlı kadının Hadrianus'a söylediği gibi, ne iskeleden ayrılabilir ne de yükü bırakabilirler. Öte yandan, bazıları kendilerini diğerlerine adamıştır. Bu da aptallıktır. Çünkü her zaman uç noktalara doğru gitmek anlamına gelir. Bu en büyük talihsizliktir. Hiçbir günün, hiçbir saati kendilerine ait değildir. Onlar etrafındakileri o kadar çok önemserler ki, başkalarının köleleri olarak adlandırılabilirler. Bu durum, iş başkalarına gelince her şeyi bilen, ama kendi işine yarayacak her türlü bilgiden yoksun kişiler için de geçerlidir. Açıkgöz bir adam diğerleri ona ihtiyaç duyduğu zaman aslında gerçekte ona değil, ondan sağlayacakları çıkarlara ihtiyaç duyduklarını bilir.

CCLIII Çok Fazla Açıklama Yapmayın.

Birçok adam, anladığı şeylerin kıymetini bilmez. Görmedikleri şeye de saygı duymaz. Değerli şeylerin bedeli de ağır olmalıdır. Anlaşılmayan şeyler oldukça abartılmaktadır. Eğer kendinizle ilgili olumlu bir izlenim yaratmak istiyorsanız, muhatap olmak zorunda kaldığınız kişinin beklediğinden daha akıllı ve sağduyulu görünmek zorundasınız. Fakat bu durum ölçülü olup aşırıya kaçmamalıdır. Aklı başında insanlarla birlikteyken sağduyu iletişim kurmamıza yardımcı olsa da, çoğu kişiyle iletişim kurabilmek için bir orta yol bulmak gereklidir. Onların sizi suçlamalarına fırsat vermeyin. Amaçlarınızı anlaşılır hale getirerek onları meşgul edin. Birçok kişi, sorulduğunda bunun sebebini tam olarak bilmese de bir şeyleri över. Bunun sebebi, onların bilinmeyene bir gizem olarak itibar etmesidir. Bazı şeyleri sadece övüldüğünü duydukları için överler.

CCLIV Ne Kadar Küçük de Olsa, Kötülüğü Asla Küçümsemeyin.

Çünkü o asla yalnız değildir. Kötülükler iyi şans zinciri gibi birbirine bağlıdır. Şanslı ve şanssız durumlar, genellikle zincirleme reaksiyona sebep olur. Bu yüzden herkes şanssız kişilerden kaçınmalı ve şanslı olanlarla ilişki kurmalıdır. Güvercinler bile bütün masumiyetleriyle en beyaz duvarlara konarlar. Şanssız kişi düşerken her şeyi, kendisi, sözleri ve şansı da onunla birlikte tepetaklak olur. Şanssızlık uykuya daldığında onu uyandırmayın. Ayağınızın kayması önemsiz de olsa, peşinden bazı ölümcül kazaların gerçekleşmesine yol açabilir. Hiçbir mutluluk kusursuz olmadığı için, hiçbir kötü şans da tamamen sona ermiş değildir. Yukarıdan gelecek şeyleri sabırla bekleyin, aşağıdan gelen şeyler karşısında ise sağduyunuzla kendinizi savunun.

CCLV Ara Sıra İyi Bir Şeyler Yapın, Ama Bunu Çok Sık Yapmayın.

Hiç kimse geri dönebileceği noktanın ötesine geçmemelidir. Çok veren hiçbir zaman çok vermez, sadece satar. Hiçbir suyolu tortulara minnet borçlu değildir. Çünkü alıcı geri dönüşün imkânsız olduğunu düşündüğü zaman bütün muhabbeti kesmektedir. Birçok insan için, kapasitesini aşan şeyleri yapmak gerekli değildir. İnsanlar size geri ödeme yapamayacakları için onları tamamıyla kaybetme durumu da söz konusudur. Bu nedenle onlar da sürekli olarak borçlu kalmaktansa düşman olmayı tercih ederler. İdol asla kendisini şekillendiren heykeltıraşı önünde görmek istemez. Aynı şekilde, insan birinden faydalandığında, o kişiyi de sürekli karşısında görmek istemez. Maliyeti düşük ve çok istenen şeyleri vererek onlara daha fazla değer kazandırmak işin püf noktasıdır.

CCLVI Nezaketsizliğe Karşı Donanımlı Olun.

İhanete, haddini bilmezliğe ve diğer aptallıklara karşı da donanımlı olun. Dünyada bunlara çok sık rastlanır. Sağduyulu kişi bunlardan kaçınır. Savunma silahlarıyla birlikte, dikkat aynasının karşısında her gün kendinizi yeniden donatın. Bu sayede aptalların saldırılarına karşı koyabilirsiniz. Bu durumlar için hazırlıklı olun. Yabani saldırılar yüzünden itibarınızdan ödün vermeyin. Sağduyuyla donanmış bir insan münasebetsizce rahatsız edilemez. İnsan etkileşimlerinin yolları zorludur. Çünkü insanı hayrete düşüren rutinlerle doludur. Odyyseus'u açıkgözlüğün modeli olarak alıp, bildiğiniz yolda ilerlemek yapılacak en iyi şeydir. Bu tür durumlar karşısında, insanları yanlış anlamış gibi rol yapmak güzel bir çözümdür. Durumu nezaketle desteklersek, bunun daha fazla yardımı dokunur. Genellikle de zorluklardan kurtulmanın tek yolu budur.

CCLVII Meselelerin Kırılma Noktasına Gelmelerine Asla İzin Vermeyin.

Çünkü şöhretimiz böyle durumlardan her zaman zarar görür. Eğer arkadaşımız değilse, herkes önemli bir düşman olabilir. Çok az kişi bize iyilik yapabilir. Hemen hemen herkes bize zarar verebilir. Jüpiter'in kartalı bile, bir sürüngenle savaştığı günden beri onun kucağında güvenli bir şekilde barınamamaktadır. Gizli düşmanlar ateşi karıştırmak için maşayı kullanırlar. Bu arada bir olay yaratmak için pusuda beklerler. Kışkırtılan arkadaşlar en acı verici düşmanlar haline gelebilir. Onlar kendi kusurlarını başkalarının hatalarıyla kapatmaktadır. Herkes olayları nasıl algılıyorsa öyle anlatır. Böylece her şey onların dilediği gibi görünür. Başlangıçta, herkes bizi bunu öngöremediğimiz için suçlar. Sonra da sabırlı olmamakla ve elbette düşüncesizlikle suçlanırız. Ancak kırılmanın kaçınılmaz olduğu yerde, bunun bir öfke patlamasından ziyade arkadaşlığın bozulması olarak algılanmasını sağlayın. Bu, geri çekilme hakkındaki bölümde anlatılanların iyi bir uygulamasıdır.*

CCLVIII Sıkıntılarınızı Paylaşacağınız Birini Bulun.

Böylece en tehlikeli anlarda bile asla yalnız kalmazsınız. Ya da nefretin bütün sınırlarına katlanma mecburiyetinden sıyrılırsınız. Bazıları yüksek mevkileri sayesinde başarının bütün parıltısına sahip olabileceklerini düşünür. Fakat yenilginin bütün aşağılamalarına katlanmak zorunda kalırlar. Yalnızlarsa, onları mazur görecek kimseleri kalmaz. Suçluluğu paylaşacak hiç kimseleri yoktur. Ne kader ne de nefret iki kişinin karşısında bu kadar cesur davranamaz. Yani akıllı doktor tedavide başarısız olursa, danışman adı altında, cesedin sorumluluğunu onunla beraber üstlenecek birini arar. Üzerinizdeki ağırlığı ve sıkıntıları paylaşın. Çünkü talihsizlikler tek başına olan kişiyi iki kat fazla yorar.

---

* *Yazar burada 38 numaralı paragrafa gönderme yapmaktadır. (ç.n.)*

CCLIX Belaları Sezin, Onları Güzelliğe Dönüştürün.

Onlardan intikam almaktansa, geri çekilmek daha akıllıcadır. Bir rakibi bir sırdaşa dönüştürmek ya da bize saldırmayı amaçlayan kişileri itibarımızın koruyucuları haline getirmek açıkgözlülüğün neredeyse hiç rastlanmayan bir aşamasıdır. Memnuniyetimizi nasıl göstereceğimizi bilmek bize bu konuda yardımcı olur. Çünkü böylece minnettarlığa ayrılan zaman, yeni yaraların açılmasına fırsat bırakmamaktadır. Endişeleri memnuniyetlere dönüştürmek için bu tutumu benimsemek gerçek bir kurtuluştur. Kötü niyeti karşılıklı güvene dayalı bir ilişkiye dönüştürmeyi deneyin ve bunu başarın.

CCLX Hiç Kimseye Tamamen Ait Değiliz, Hiç Kimse de Tamamen Bize Ait Değil.

Ne ilişki, ne arkadaşlık, ne de en samimi bağlantı bunu sağlayabilecek kadar güçlüdür. Herhangi birinin size bütün güvenini vermesi, saygılarını sunmasından tamamen farklı bir şeydir. En yakın samimiyetin bile istisnaları vardır. Çünkü bunlar olmazsa arkadaşlığın kuralları bozulmaktadır. Arkadaş her zaman bir sırrını kendine saklar. Oğul bile her zaman babasından bir şeyler saklar. Bir kişiye söylenen şey, diğerine söylenmeyebilir. Durum bunun tam tersi de olabilir. İnsan bu şekilde hem dürüst davranıp hem de her şeyi saklamayı başarabilir. Bunu etkileşim kurduğu kişiler arasında bir ayrım yaparak gerçekleştirebilir.

CCLXI Asla Bir Budalalığın Takipçisi Olmayın.

Birçok kişi kırdığı potlardan dolayı özür dilemek zorunda kalır. Yanlış bir patikaya girdikleri zaman onun üzerinde ilerlemeye devam etmelerinin onların karakterinin sağlamlığını ortaya koyduğunu düşünürler. İçten içe bu hatalarından pişman olmalarına rağmen, yine de onun için mazeretler bulmayı sürdürürler. Onlar bu hatayı yaparken dikkatsiz, hatayı sürdürmekte ısrar ettikleri sürece de aptal olarak kabul edilirler. Ne düşünülmeden söylenmiş bir söz ne de yanlış anlaşılmış bir çözüm gerçekten bağlayıcıdır. Fakat bazıları aptallıklarını sürdürerek, sonsuza dek aptal olarak kalmayı tercih ederler.

CCLXII Unutmasını Bilin.

Bu, beceriden ziyade bir şans meselesidir. En iyi hatırladığımız şeyler aslında unutmamız gereken şeylerdir. En çok ihtiyacımız olan zamanda bizi zor durumda bırakan hafıza, sadece yaramaz bir çocuk değildir. Her şeye burnunu sokacak kadar da aptaldır. Acı veren şeyler söz konusu olduğunda, bu aktif bir durumdur. Fakat mutluluk veren şeyleri hatırlamak konusunda da ihmalkâr davranır. Kötülüğün tek çaresi, genellikle bunu unutmaktır. Fakat bizim unuttuğumuz şey çarenin ta kendisidir. Yine de insan hafızanın iyi özelliklerini kendi yararına kullanmalıdır. Çünkü hafıza bir cennet ya da bir cehennem yaratma yeteneğine sahiptir. Basit şeylerden masumca mutlu olabilen insanlar istisnadır.

CCLXIII İnsanın Bazı Zevklere Sahip Olmaması Daha İyidir.

O zevkler başkalarının olursa insanı daha çok memnun eder. Sahibi o zevklerin tadını ilk gün çıkarır, kalan zamanlarda onlar herkese aittir. İnsan başkalarının eşyalarını kırıp dökmekten korkmaz. Üstelik yeniliğin verdiği zevki de unutmamak gerekir. Sahip olmadığımız her şeyin zevki bir başkadır. Hatta başka birinin kuyusunun suyu bile sanki meyve nektarıdır. Sahip olmak tek başına eğlenmeyi engeller. Ayrıca onu ödünç verseniz de elinizde tutsanız da can sıkıntınızı arttırmaktan başka işe yaramaz. Sahip olduğunuz şeyleri birilerinden saklamak dışında hiçbir şey yapamazsınız. Bu şekilde de arkadaştan ziyade düşman kazanırsınız.

CCLXIV Dikkatsiz Geçen Gününüz Olmasın.

Kader oyunlar oynamayı sever. Bizi boşlukta yakalamak için ağlarını örmektedir. Bizim zekâmız, nezaketimiz, cesaretimiz ve hatta güzelliğimiz her zaman sınanmaya hazır olmalıdır. Çünkü dikkatsiz günlerimiz onların primlerinin düşmesine sebep olacaktır. Dikkat en çok ihtiyaç duyulan zamanda bizi yalnız bırakır. Bizi felakete sürükleyen düşüncesizliktir. Bu yüzden, hazırlıksız bir halde teste tabi tutulduğumuzda mükemmelliği yakalamak, askeri bir strateji izlememizi gerektirir. İncelenmeye hazır olduğumuz günler bilinmekte ve o günlerde rahatça hareket etmemize izin verilmektedir. Fakat test günü en hazırlıksız anımızda gelip çatar ve en şiddetli şekilde uygulamaya konulur.

CCLXV Altınızdakilere Zor Görevler Verin.

Boğulma korkusunun insanları yüzücü yapması gibi, bazıları da ancak bir zorlukla karşılaştığında bunun altından kalkabileceğini kanıtlayabilir. Bu şekilde birçok kişi kendi cesaretini, bilgisini ya da nezaketini keşfetmiştir. Fakat bu fırsat, onların girişim isteklerinin altında sonsuza kadar gömülü kalabilmektedir. Tehlikeler insanın şöhret kazanması için ortaya çıkan durumlardır. Asil bir zihin itibarını risk altında görürse, binlerce sorunun icabına bakabilir. Katoliklerin yaşam tarzını çok iyi bildikleri Katolik Kraliçe Izabella da, yaşamın bu kuralını (diğer herkes kadar) iyi biliyordu. Büyük Kaptan da onun kendisine kurnazca bahşettiği bir görev sayesinde ününü kazanmayı başarmıştır. Birçok kişi onun izlediği bu yöntem sayesinde ölümsüz bir isim kazanmıştır. Izabella, bu büyük sanatı kullanarak birçok yüce insan yaratmıştır.

CCLXVI Tamamen İyi Niyet Yüzünden, Kötü İnsan Olmayın.

Bunun yolu asla öfkelenmemektir. Ama hislerden yoksun insanlara da tam insan gözüyle bakılmaz. Bu her zaman tembellikten kaynaklanmaz. Asıl neden tamamen acizliktir. Bir durum hakkında güçlü hislere sahip olmak kişilik göstergesidir. Kuşlar kısa süre sonra korkulukla bile dalga geçmeye başlar. Acı ve tatlıyı birleştirebilmek iyi bir zevkin göstergesidir. Sadece tatlının peşinde koşmak çocuklara ve aptallara özgüdür. Çok fazla iyi niyet yüzünden hissiz bir duruma düşmek çok kötüdür.

CCLXVII Tatlı Sözler, Zarif Hareketler.

Oklar vücudu, hakaretler ise ruhu yaralar. Tatlı pastalar nefesin hoş kokmasını sağlar. Nasıl hava atılacağını bilmek büyük bir sanattır. Birçok şeyin bedeli kelimelerle ödenir. Böylece imkânsızlıkları kendinizden uzaklaştırabilirsiniz. Biz havada süzülürken, asil bir nefes bizi cesaret ve güçle donatabilir. Söylediğiniz sözlere her zaman dikkat edin, böylece düşmanlarınız bile sizi dinlemekten keyif alabilir. İnsanları memnun etmek isteyen kişi, huzurlu olmalıdır.

CCLXVIII Budalanın Sonda Yaptığını, Akıllı Başta Yapar.

Her ikisi de aynı şeyi yapar. Tek fark bunu yaptıkları zamanda yatar. Birinin zamanlaması doğru, diğerininki ise yanlıştır. Zihni allak bullak halde yola çıkan kişi, yolun sonuna kadar böyle ilerler. Her düşüncesi yanlıştır. Sağın sol olduğunu zanneder. Bütün hareketleri çocuksudur. Onu doğru yola getirebilecek tek bir yöntem, er ya da geç yapması gereken şeyi yapmaya zorlamaktır. Diğer taraftan, akıllı adam yapılması gereken şeyi zaten bilir. Bu nedenle onu kendi isteğiyle yaparak, bu şekilde itibar kazanır.

CCLXIX Konumunuzun Yeniliğinden Faydalanın.

Çünkü insan bir yerde yeniyken daha değerli olur. Yeni olan herkesi memnun eder, çünkü henüz ayağa düşmemiştir. Beğeniler yenilenir. Yeni belirlenen sıradanlık, geçmişte kalan mükemmellikten daha değerlidir. Yetenekler kullanılarak gelişir ve yaşlanır. Ancak asaletin parıltısının kısa ömürlü olduğunu unutmayın. Dört günden sonra saygı biter. Bu yüzden, takdir edilmenin ilk meyvelerinden yararlanmayı öğrenin. Size yöneltilen bütün övgülerin arasında geleceğe yönelik hesaplarınızı yapın. Çünkü asaletin yükselişi durduktan sonra, tutkular azalır ve asaletin takdirinin yerini, alışılagelmişe yönelik tiksinti alır. Her şeyin kısa bir sürede sona eren bir mevsimi olduğuna inanın.

CCLXX Herkesi Memnun Eden Bir Konuda Sivrilik Yapmayın.

Herkesi memnun eden bir şeyin, iyi bir yönü mutlaka vardır. Bu açıkça ifade edilemese bile, kesinlikle hoşa giden bir durumdur. Ayrıcalık her zaman nefret uyandırır. Üstelik yanlış yöne sapanlarla alay edilir. Suçladığınız şeye zarar vereceğiniz yerde, kendi zevkinize duyulan saygıyı yitirirsiniz. Böylece siz de zevksizliğinizle baş başa kalırsınız. Eğer bir şeyin iyi yönünü bulamıyorsanız, yeteneksizliğinizi gizleyin ve onu doğrudan reddetmeyin. Genel bir kural olarak, kötü tatlar bilgi isteğinden kaynaklanır. Herkesin söylediği şey gerçektir ya da gerçek olacaktır.

CCLXXI Bir Konuda Bilginiz Azsa, En Güvenilir Yolu Tercih Edin.

Böylece zeki biri olarak saygı görmeseniz bile güvenilir biri olarak değer kazanırsınız. Diğer yandan, iyi eğitimli bir adam hoşuna gittiği sürece her duruma balıklama atlayabilir. Biraz bilmek fakat tehlike arayışında olmak, felaket aramaktan da beterdir. Bu tür bir durumda, doğru olan eli tutun. Çünkü olmuşla ölmüşe çare yoktur. Az olan bilginize güvenerek anayoldan sapmayın. Her durumda, bilginiz olsun ya da olmasın, güven içinde olmak tuhaf olmaktan daha akıllıcadır.

CCLXXII Her İşinizi Nezaketle Halledin.

Genelde insanlara bu şekilde davranmanız gerekir. İlgili bir alıcının sunacağı teklif, size minnettar kalan birinin önerdiği miktarla asla eşdeğer değildir. Kibarlık bir kazanç sağlamasa da, insanları bir zorunluluğun altına sokar ve cömertlik en büyük zorunluluktur. Sağduyulu bir insan için, hiçbir şey ona hediye edilenden daha değerli değildir. Aslında verdiğiniz şeyi ona iki kez ve iki katı bedelle satarsınız. Hem kibar tutumunuz, hem de verdiğiniz şeyin bedeli için ödüllendirilirsiniz. Aynı zamanda şu da doğrudur ki; bayağı ruhlar karşısında cömert davranmak anlamsız ve boştur. Çünkü onlar terbiyenin dilinden anlamazlar.

CCLXXIII Anlaşma Yaptığınız Kişilerin Mizaçlarını Öğrenin.

Bunu onların niyetlerini anlamak için yapın. Sebepler, etkiler insanların huylarını bilmeden önce anlaşılır. Melankolik insanlar her zaman mutsuzlukları ve dedikodu yüklü skandalları öngörürler. İyiliğin ne olduğunu bilmedikleri için, kötülük her yerde karşılarına çıkar. Tutkularıyla hareket eden insanlar, bir takım şeyler hakkında her zaman gerçekte olduklarından farklı konuşurlar. Aslında konuşan mantıkları değil, tutkularıdır. Bu yüzden her biri hissettiği gibi ya da tabiatlarının onları yönlendirdiği şekilde konuşurlar ve bunların çoğu da genellikle gerçeklikten uzaktır. Yüzleri yorumlamayı bilin ve onlardan yola çıkarak insanların ruhları hakkında ipuçları edinin. Eğer bir insan her zaman gülüyorsa, bilin ki o aptaldır, asla yanılmazsınız. Dedikoduya dikkat edin; dedikodu yapanlar ya geveze ya da casustur. Çarpık kişilerden az iyilik beklenebilir. Onlar genelde doğadan intikam alır, doğa için güzel şeyleri nadiren, yani doğanın onlara yaptığı kadar yaparlar. Güzellik ve aptallık genellikle el ele yürürler.

CCLXXIV Alımlı Olun.

Hoş özelliklerinizi kullanarak iyi eylemlerden ziyade iyi niyeti üzerinize çekin, fakat hiçbir konuda eksik kalmayın. Erdem, nezaket tarafından desteklenmedikçe yeterli değildir. Bu da genel kabul görmenin ve diğerlerine hükmedebilmenin tek yoludur. Revaçta olmak şansla alakalı olsa da, yetenekle desteklenebilir. Çünkü sanat köklerini toprağa ancak doğanın yardımıyla salabilir. Böylece iyi niyet büyüyüp gelişerek evrensel bir lezzete dönüşür.

CCLXXV Terbiyeniz Müsaade Ettiği Sürece Oyuna Katılın.

Her zaman yapmacık ve sıkıcı olmayın. Bu genel bir kuraldır. İyi niyet sahibi bir insan olmanız için saygın bir dokunuşa ihtiyacınız vardır. Böylece istediğinizi yapabilir, ancak terbiyenin sınırları dışına çıkamazsınız. Toplum nazarında kendini aptal durumuna düşürenler özel yaşamlarında ihtiyatlı insanlar olarak kabul edilmezler. Bir insan yaşamı boyunca kazandıklarının hepsini bir günlük zevk yüzünden kaybedebilir. Ama yine de her zaman bundan uzak durmamalısınız. Bir işte tek başına olmak; kendinden farklı olanları dışlamak demektir. Bu yüzden biraz daha az iffetli davranın bu işi uygun cinsiyete bırakın. Dini iffet bile gülünçtür. Adam olmak için adam olunmaz. Bir kadın erkeği mükemmel bir şekilde etkileyebilir. Ama bunun aksi mümkün değildir.

CCLXXVI Karakterinizi Nasıl Yenileyeceğinizi Bilin.

Doğanın ve sanatın da yardımıyla karakterinizi nasıl yenileyeceğini bilin. Her yedi yılda bir insanın tabiatının değiştiğini söylerler. Bunu iyi yönde kullanıp, iyi yönde değişimler için bir şans olarak görelim. Her yedi yılın ardından kendimize güzel nitelikler ekleyelim. Bu değişiklikler iyi yönde olmalı, başkalarını da iyileştirmelidir. Bu yüzden birçok insan durumları değiştiği zaman davranışlarını da değiştirme eğilimi gösterirler. Bazen bu değişiklikler olgunluğun zirvesine çıkana kadar fark edilmez. İnsan yirmi yaşındayken tavus kuşu, otuz yaşındayken bir aslan, kırkında bir deve, ellisinde iri bir yılan, altmışında köpek, yetmiş yaşında bir maymun, sekseninde ise hiçbir şeydir.

CCLXXVII Kendinizi Gösterin.

Bu, yeteneklerin aydınlanmasıdır. Her insan için uygun bir zaman gelir. Bu zamanı kullanın, çünkü bu fırsat her an elinize geçmez ve her gün bir zafere ulaşamazsınız. Bu şekilde kendini gösteren insanlar vardır. Eğer yetenekleriniz çok yönlüyse, onlar mucizevî olarak kabul edilirler. Becerilerini göstermekte başarılı uluslar da vardır. Bu uluslar arasında İspanyollar ilk sırayı alırlar. Yaradılışın parıldamasına sebep olan ilk şey ışıktır. Kendinizi göstermek, özellikle de mükemmellikle iyi bir kombinasyon oluşturulduğu zaman; eksikleri tamamlar, gelişiminize yardımcı olur ve nesnelere ikinci bir nitelik kazandırır. Bu mükemmelliği cennet bahşeder. Aynı zamanda, onu göstermek için ihtiyaç duyulan yeteneği de verir. Beceriler mutlaka sergilenmelidir. Mükemmellik bile bazı koşullara bağlıdır ve her zaman mümkün değildir. Zamansız yapılan gösteriş oldukça anlamsızdır. Hiçbir etki altında olmadan bağımsız bir şekilde yapılmalıdır. Bu çok önemlidir. Çünkü böyle olursa, gösteriş sınırlandırılmış olur ve hoş görünmez. Bayağılıktan kaçınmak için bu işin de ölçülü yapılması gerekir. Aşırılık mantık tarafından makul karşılanmaz. Bazen bu; sessiz bir hatiplik, özensiz bir mükemmellik gösterisinden oluşur. Çünkü akıllı davranarak bir şeyi gizlemek, kendini göstermenin en etkili yoludur. Çünkü bu gizem perdesi insanlarda merak uyandırır. İnsanların bütün becerilerini sadece tek bir anda göstermeleri pek mantıklı değildir. Bunu zamana yaymak daha mantıklı ve faydalıdır. Tüm hareketler başarıyla sonuçlanmalıdır. İlk başta görülen takdir, beklentilerin yükselmesiyle yok olabilir.

CCLXXVIII Adınız Çıkmasın Dokuza.

Kötü şöhret tuhaflıktan kaynaklanır ve tuhaf olmak hiçbir zaman hoş görülmez. Tuhaf olan insan ise acımasızca yalnızlığa terk edilir. Güzellik dahi züppelik yüzünden hoş görünmeyebilir. Çünkü züppelik iticidir, tuhaf insanlarda olursa daha da itici olur. Ancak kötü insanlar kötülük konusundaki yeniliklerin peşinden koşar ve bunu da şöhreti rezalete çevirmek için yaparlar. Zihinsel tartışmalarda bile ılımlılık eksikliği işi gevezeliğe çevirebilir.

CCLXXIX İnkârcıyı İnkâr Etmeyin.

Öncelikle, bu inkârların kurnazlıktan mı yoksa görgüsüzlükten mi kaynaklandığını öğrenmelisiniz. Aykırılık her zaman dikbaşlılıktan değil, kişisel politikadan da kaynaklanabilir. Şunu unutmayın; ilk olayda herkes zorluk yaşayabilir veya bir diğer olayda tehlikeye düşebilir. Tedbir, en çok casuslara karşı ihtiyaç duyulan bir şeydir. İnsanın düşebileceği en büyük hatalardan biri de tedbiri elden bırakmaktır.

CCLXXX Güvenilir Olun.

Onurlu anlaşmalar yok olmaya yüz tutmuştur. Ortaklıklar reddedilmektedir. Çok az kişi sözünü tutar. Hizmet ne kadar büyükse, ödül o kadar küçüktür. Bugünlerde dünyanın düzeni budur. Bazı uluslar bile yanlış yollara sapmıştır. Tutulmayan sözler ve hilelerin yanı sıra, hainlik de korkulması gereken bir şeydir. Başkalarında gördüğümüz bu kötü davranışlar bize örnek olmaktansa, bizi uyarmalıdır. Bu değersiz davranışlar dürüstlüğü ayaklar altına alır. Ama onurlu bir insan diğerlerinin gerçek kimliğini gördüğü için kim olduğunu asla unutmamalıdır.

CCLXXXI Sağduyulu İnsanlarla Muhabbet Kurun.

Dikkate değer tek bir insanın takdiri bayağı insanların alkışlarından çok daha değerlidir. Samanın dumanından yemek yapamazsınız. Bilgeler anlayışlı bir tavırla konuşur ve övgüler geçici bir memnuniyet sağlar. Bilge Antigonus ününün şaşaasını sadece Zeus'a indirgemiş ve Platon, Aristoteles'i ekolü kabul etmiştir. Bazıları sadece midelerini doldurmayı düşünürler. Hükümdarların bile yazarlara ihtiyaçları vardır ve onlar yazarların kalemlerinden, ressamın çizdiği çirkin kadınlardan daha çok korkarlar.

CCLXXXII Kendinizi Daha Değerli Kılmak İçin Yoksunluktan Faydalanın.

Nasıl ki, kanıksanmış bir varlık şöhreti azaltıyorsa, yokluk da bunu artırır. Yokluğunda aslan gibi görünen biri, varlığında çok gülünç durumlara da düşebilir. Yetenekler kullanıldıkça yeşerir çünkü bir şeyin özündeki mükemmelliği görmek, o şeyin dışını görmekten daha zordur. Hayal gücü gözlemlerden çok daha ötelere uzanabilir. Bir kulağımızdan giren düş kırıklığı ise diğerinden dışarı çıkar. İnsanlar ünlerini korurlar çünkü bu ün onları toplum nazarında göz önünde tutar. Anka Kuşu bile köşesine çekilerek ününü tazeler ve yokluğunda özlem yaratır.

CCLXXXIII Keşfetme Yeteneğiniz Olsun.

Bu, en büyük dehaların kanıtıdır. Ama birazcık çatlak olmayan bir deha olur mu ki? Eğer keşif dehaların bir hediyesi ise, seçim de duyularla alakalıdır. Keşif özel bir fazilettir ve çok nadir yapılır. Birçok insan keşfedildikten sonra bir şeyden yararlanır, ama bu şeyi ilk keşfeden kişi olmak bir armağandır. Bu ilki gerçekleştiren kişiler mükemmelliğe ulaşırlar. Yenilikler ruhu okşar ve eğer başarılılarsa, sahiplerine çifte itibar sağlarlar. Yargıya getirilen yenilikler tehlikelidir, çünkü çelişkilere yol açarlar. Dehayı ilgilendiren konularda ise takdir edilmeyi hak ederler. Yine de, başarılı olduğu sürece her yenilik övgüyü hak etmelidir.

CCLXXXIV Aşırı Talepkâr Olmayın,

böyle olursanız fazla önemsenmezsiniz. Eğer başkalarının size saygı göstermesini istiyorsanız ilk önce siz kendinize saygı gösterin. Varlığınızla rahatsızlık vermektense, idareli olun. Eğer böyle yaparsanız emin olun ki arzulanan ve kabul edilen bir kişi olursunuz. Rica etmeden asla bir şey istemeyin ve bir yere sadece çağırıldığınız zaman gidin. Eğer taşıyabileceğinizden fazlasını yüklenir ve başarısız olursanız, bütün suç sizde görülür. Başarılı olsanız da, kimse size bu yüzden dolayı şükran duymaz. Kendi işleriyle ilgilenmeyen kişiler bu konuda her zaman elebaşıdır. Çünkü onlar utanma duygusundan yoksundur.

CCLXXXV Başkasının Talihsizliği Yüzünden Ölmeyin.

Çamura saplanmış kişilerin ve onların kendilerini çamurdan ç karmak için başkalarını kullanabileceklerinin her zaman farkınc olun. Onlar talihsizliklerini paylaşacak kişiler ararlar ve genellik ilk önce onlara sırt çevirenler, daha sonra yardım elini uzatırla Boğulan birisini kurtarırken çok dikkatli olmamız gerekir, çünk dikkatli olmazsak onlarla birlikte boğulabiliriz.

CCLXXXVI Herkesten ya da Her Şeyden Sorumlu Olmayın.

Böyle yaparsanız bir köle, dahası herkesin kölesi olursunuz. Bazıl rı diğer insanlardan daha şanslı doğar. Kimileri yardım etmek içi kimileri de yardım almak için doğar. Özgürlük tüm hediyelerde çok daha değerlidir. Kendinizi başka birine bağımlı kılmaktar sa, onları kendinize bağımlı kılmak daha iyidir. Gücün şöyle b avantajı vardır ki, çok fazla iyilik yapabilirsiniz. Dahası sorun luluğu güzel bir şey olarak görmeyin, çünkü bu genellikle başk birinin sizi kendine bağımlı kılmak için kurduğu bir plandır.

CCLXXXVII Asla İhtirasla Hareket Etmeyin.

Eğer böyle yaparsanız her şeyi kaybedersiniz. Eğer kendiniz değilseniz kendiniz gibi davranamazsınız. Çünkü ihtiras her zaman mantığı devreden çıkarır. Bu gibi durumlarda ihtiraslara uymayıp sakin kalabilmek önemlidir. Bu yüzdendir ki, seyirciler sakinliklerini koruyabildikleri için olayların çoğunu izleyebilirler. Kontrolünüzü kaybetmeye başladığınızı anladığınız anda, geri çekilmeye başlayın. Çünkü kan hızla akmaya başladı mı, dökülmesi an meselesi olur. Pişmanlık ve başkalarının yakınmalarıyla geçirilen günlerdense, birkaç saniyemizi kaybetmeyi tercih etmeliyiz.

CCLXXXVIII An'ı Yaşayın.

Tüm hareketlerimiz ve düşüncelerimiz duruma göre değişebilir. Kesin kurallara bağımlı olarak yaşamayın. Tabii ki, belli başlı erdem kuralları hariç... Belli durumlara kendinizi bağımlı kılmayın, çünkü bugün yarın pişman olacağınız bir şey yapabilirsiniz. Bazı insanlar o kadar saçma çelişkiler içindedir ki, bütün durumların kendilerine bağlı olmasını umarlar. Akıllı insan şunu bilir ki basiret rüzgâra estiği yönde yol alır.

CCLXXXIX İnsana Onun da Diğer İnsanlar Gibi Olduğunu Görmekten Daha Çok Acı Veren Hiçbir Şey Yoktur.

İnsan diğerlerinden farklı olmadığını anlayınca, kendisinin ilahi bir varlık olduğu inancından vazgeçer. Uçarılık itibarın tam tersidir. Ağırbaşlı insanlar uçarılardan daha çok el üstünde tutulurlar. Hiçbir başarısızlık saygının kaybedilmesine eşdeğer değildir. Çünkü ciddiyetsizlik şöhretin tam zıddıdır. Ciddiyetsiz bir adam yaşlandığında bile ağırbaşlı olamaz. Aslında yaşlandıkça akıllanması gerekir. Bu kusur çok genel bir şey olmasına rağmen, hoş karşılanmaz.

CCXC İnsanların Hem Sevgisini Hem Saygısını Kazanmak Ne Büyük Talihtir.

Bir insanın istediği şey saygı görmekse sevilmeye cesaret edemez. Aşk nefretten daha duyarlıdır. Aşk ve onur birbirleriyle pek anlaşamazlar. Bu yüzden ne çok korkulmalı ne de çok sevilmelidir bir insan. Aşk güvenle alakalıdır, aşkta güven ne kadar artarsa saygı da o kadar uzaklaşmaya başlar. Tutkuyla sevilmektense, saygıyla sevilmeyi tercih edin. Çünkü böyle bir aşk birçok kişi için uygundur.

CCXCI Neyi, Nasıl Sınayacağınızı Bilin.

Akıllılar, kötü niyetli insanların tuzaklarına karşı kendini korumaya özen göstermelidir. Bu karar diğerini test edebilmek için gereklidir. İnsanların karakter özelliklerini ve niteliklerini bilmek, sebze ve minerallerinkini bilmekten daha önemlidir. Bu gerçekten hayattaki en önemli şeylerden biridir. Çıkardıkları tınılardan metalleri, seslerinden de insanları tanıyabilirsiniz. Kelimeler bütünlüğün kanıtıdır. Eylemler ise bundan daha fazlasıdır. İnsanlar eyleme geçerken olağandışı dikkat, derin gözlem, belirgin mantık ve tedbirli kararlara gereksinim duyar.

CCXCII Kişisel Özellikleriniz Meslektaşlarınızdan Yüksek Olsun.

Bunun tam tersinin olmasına izin vermeyin. Mevki ne kadar yüksekse, insan da o kadar yükselebilir. İnsanın kapasitesi arttıkça mevkisi de artar. Diğer yandan, dar görüşlü insanlar hemen kaybeder, kaybolan sorumlulukları ve şöhretleri yüzünden kederlenirler. Büyük Augustus büyük bir insan olmanın büyük bir prens olmaktan daha önemli olduğunu savunmuştur. Gururlu zekâlar kendilerine uygun bir yer bulurlar ve sağlam güven duygularıyla kendi fırsatlarını yaratırlar.

CCXCIII Olgunluk.

Olgunluk her ne kadar kıyafetlerle ortaya konabilirse de, daha çok geleneklerle gösterilir. Maddesel ağırlığın değerli bir madenin işareti olması gibi, ahlak da değerli bir insanın işaretidir. Olgunluk bu insanların saygınlıklarını artırır. İnsanların hal ve hareketleri ruhlarının da dış görünüşünü şekillendirir. Bu ahmakların duyarsızlığından farklıdır. Bu tür insanların cümleleri söylev niteliğindedir, hareketleri de örnek alınması gereken hareketlerdir. Olgunluk bir adamı tüketebilir, çünkü ona sahip olanlar çoğunlukla görmüş geçirmiş insanlardır. Çocukluktan çıkıp olgunlaşan bir insan ciddiyet ve salahiyet kazanır.

CCXCIV Görüşlerinizde Ilımlı Olun.

Her insanın görüşü kendi ilgilerine göredir ve hep kendileri için iyi olan şeyleri düşünürler. Çünkü her insanın yargıları bir şeylere meyillidir. Karşıt görüşe sahip iki kişi karşılaştığında, ikisi de kendisinin mantıklı olduğunu düşünür. Ancak mantık sadece kendini doğru görür ve asla iki yönlü olmaz. Bu tür zorluklarla karşılaşan basiretli bir insan dikkatli düşünür, çünkü rakibinin görüşleri onu ikileme düşürebilir. Kendinizi böyle bir durumda diğer insanın yerine koyup, onun görüşlerinin dayanağını araştırın. Böylece onu kınamaz ve kendinizi böyle karmaşık bir yöntemle yargılamazsınız.

CCXCV Etkilenmediğiniz Şeyleri Etkilemeyin.

Birçok insan kahramanlık yapmadan kahraman olmayı ister. Büyük bir soğukkanlılıkla, her şeyi bir gizeme dönüştürürler. Alkışçı bukalemunları, başkalarını gülmekten patlatırlar. Gösteriş sakıncalıdır ve bu insanlar arasında da değersizdir. Bu onur karıncaları emekleyerek kahramanlık kırıntılarını çalarlar. Kahramanlıklarınız ne kadar büyükse, onları etkilemeye o kadar az ihtiyaç duyarsınız. Kendinizi yaptıklarınızla memnun edin, bunu konuşarak yapmayı başkalarına bırakın. İcraatlarınızı feda edin ama onları asla satmayın. Çamurun içinde sizleri övecek kiralık kalemler tutmayın. Bu sadece sizinle alay edilmesine yol açar. Bir kahraman gibi görünmeyi istemektense, bir kahraman olmayı arzulayın.

CCXCVI Soylu Nitelikler.

Soylu nitelikler insanı soylu kılar. Bunların teki bile vasat niteliklerin tümünden çok daha değerlidir. Bir zamanlar bütün sahip olduklarını, hatta mutfak gereçlerini bile mükemmel sanat eserlerine dönüştüren bir adam varmış. Büyük insanlar ruhların da büyüklüğünü görebilirler. Tanrı için her şey ebedi ve sınırsızdır, bu yüzden bir kahraman da harika ve büyüleyici olmalıdır. Bütün icraatları ve söylediği sözler de mükemmel olmalıdır.

CCXCVII Her Zaman Hareketleriniz Görülecekmiş Gibi Davranın.

Her insan çevresindekilerin farkında olmalı, görüldüğünü ya da görüleceğini her zaman hesaba katmalıdır. İnsanlar şunu bilmelidir ki; yerin bile kulağı vardır ve kötü davranış sahibine geri döner. Yalnızken bile sanki bütün dünyanın gözü üzerimizdeymiş gibi davranmalıyız. Çünkü şunu bilmeliyiz ki; her şey er ya da geç ortaya çıkar. Bütün yaptıklarımızın mutlaka bir şahidi vardır ve bunlar daha sonra dile getirilir. Bütün dünyanın kendisini izlemesini isteyenler komşusunun onu duvarların ardından izlemesini umursamazlar.

CCXCVIII Üç Şey Dehaya Yakışır.

Bunlar cennetin en çok arzu edilen mucizeleridir: Yaratıcı bir zekâ, bilge bir beyin, hoş ve ince bir zevk. İyi düşünmek güzeldir. Doğru düşünmek ise daha da güzeldir. Bu, iyiyi ve güzeli anlamaktır. Muhakeme onu sırtımızda yük etmemiz için yapılmaz. Böylesi, onu kullanmaktan daha tehlikelidir. Doğru düşünmek mantıklı bir tabiatın meyvesidir. Yirmi yaşında irade, otuz yaşında zekâ ve kırk yaşında yargılar hüküm sürer. Karanlıkta vaşak gözü gibi parıldayan zihinler, etraf ne kadar karanlıksa o kadar fazla ışık saçarlar. Diğerleri ise daha çok, duruma göre hareket eder. Her zaman, acil olan neyse ona yoğunlaşırlar. Böyle bir özellik çok faydalıdır. Bu bir tür saadettir. Aynı zamanda, iyilik bütün hayatımızı güzelleştirir.

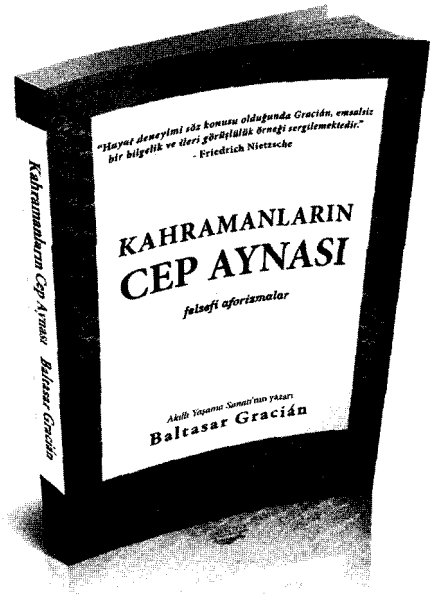
CCXCIX Sofradan Aç Kalkın.

İnsanlar dudaklarından bir kâse nektarı bile uzak tutmalıdır. Talep değerin ölçüsüdür. Eğer susamışsak susuzluğumuzu dindirmek iyi, bunu bastırmak iyi değildir. Az ve öz. Daha fazlası yozlaşmaya yol açar. Tadılmamış bir zevkin kalmaması tehlikelidir ve bu durum kötülükleri de beraberinde getirir. Memnun etmenin tek yolu yeniden iştahlanmaktır. Arzuyu kışkırtacaksanız, bunu doymuş hazlarla yapmaktansa sabırsız bir istekle yapın. Kazanılmış mutluluk hazzı ikiye katlar.

CCC Tek Kelimeyle, Bir Ermiş Olun.

Her şey bir çırpıda söylenir. Erdem bütün mükemmelliklerin tamamlayıcısı, bütün saadetlerin temelidir. Erdem, insanı basiretli, ihtiyatlı, anlayışlı, tedbirli, akıllı, cesur, düşünceli, güvenilir, mutlu, onurlu, dürüst ve evrensel bir kahraman yapar. Üç şey insanı mutlu eder: Sağlık, kutsallık ve akıl. Erdem küçük evrenin güneşi, yarıkürenin vicdanıdır. Öyle güzeldir ki, hem tanrıdan hem insanlardan destek alır. Hiçbir şey erdem kadar sevimli değildir. Hiçbir şey kötülük kadar iğrenç değildir. Erdem son derece ciddidir, onun dışındakiler ise bir şakadan ibarettir. Bir insanın yeterliliği ve büyüklüğü, servetiyle değil erdemiyle ölçülür. Erdem tek başına her şey karşısında yeterlidir. Erdem insanların yaşarken sevilmelerini, ölümden sonra hatırlanmalarını sağlar.

Yazarın diğer kitabı

Kahramanların Cep Aynası, kişinin ulaşabileceği etik ve ahlaki mükemmelleşmenin berrak bir görüntüsünü sunan aynadır. Yaşama sanatı ve başarı pratiklerine dair yeni bir standart getirir. Bu yeni standart, kahramanlık sanatıdır.

Nüktedanlık, bilgelik, cesaret, zarafet, görgü, tevazu, doğallık –bunlar hangi meslekte olursa olsun, kahramanlığa erişmek için gerekli özelliklerdir. Ama bu da bir bilge olmaya yetmez: Yeteneğini nasıl yöneteceğini de iyi öğrenmelidir.

Kahramanların Cep Aynası, "kişiye kendi kendini yönetme politikası, mükemmelliğe giden bir pusula, sağduyunun yalnız birkaç kuralı ile saygınlığa ulaşma sanatı" sağlar. Günlük hayatın çetin mücadelesinin farkına varan –ve tadını çıkaran- herkes için, bilgeliğin rehberi olacaktır.

"Avrupa kültürü ahlaki zekâ konusunda bundan daha iyi ve karmaşık bir eser üretmemiştir." – **Nietzsche**

"Hayranlık uyandıracak derecede zekice!" – **André Gide**

Elinizdeki kitap çağların süzgecinden geçmiş ve insanları yüzyıllar boyunca özel hayatta ve iş hayatında nasıl başarılı olunabileceği konusunda aydınlatmış bir felsefe kitabıdır. İspanyol Cizvit papazı Baltasar Gracián tarafından 17. yüzyılda yazılan bu "yaşama sanatı rehberi" hepimize arkadaşlık, liderlik, duygu yönetimi gibi son derece önemli konularda yol gösteriyor. Ayrıca bizlere başarı ve ahlak arasında seçim yapmadan, hem ahlaklı hem de başarılı olmanın ipuçlarını veriyor.

Edebiyat ve felsefe tarihçileri tarafından Hsün Tsu'nun (Sun Tzu) *Savaş Sanatı*, Machiavelli'nin *Hükümdar* ve Lao Tse'nin *Erdem Kitabı* gibi kitaplarıyla eşdeğer tutulan bu anıtsal eser, aydınlanma ve ilerleme üzerine kafa yoran herkese bir ömür boyu eşlik etmek üzere hazırlanmıştır. Yaşadığı dönemde üstleri tarafından pek de onaylanmayan vaazlar vermiş olan Baltasar Gracián, ilk kitaplarında takma adlar kullanmışsa da *AKILLI YAŞAMA SANATI*'nı her şeyi göze alarak kendi adıyla yayımlatmıştır.

Schopenhauer, Nietzsche ve André Gide gibi düşünürler tarafından baş tacı edilen *AKILLI YAŞAMA SANATI* birçok dile çevrildi. İngilizce çevirisi 1992'de Washington Post'un çok-satanlar listesinde iki hafta kaldı ve toplam 200.000 adet sattı. Sizin de bu kitabı ilgiyle okuyacağınıza inanıyoruz.

Düşünce t**14**

ISBN 978-605-5675-45-5

9 786055 675455

www.mayayayinlari.com